

Pn.
5163

LA CHRONIQUE
DE
SAINTE-BARBE-EN-AUGE

PAR
R.-Norbert SAUVAGE

C A E N
HENRI DELESQUES, IMPRIMEUR-ÉDITEUR
34, RUE DEMOLOMBE, 34
—
1907

BR. 5163 SAINTE-BARBE-EN-AUGE KRONİĞİ YAZAN R.-Norbert SAUVAGE
CAEN HENRI DELESQUES, MATBAACI-YAYINCI 34, DEMOLOMBE SOKAĞI, 34
1907

**ARCHIVES DU CALVADOS PROPRIÉTÉ PUBLIQUE N° D'ENTRÉE : 3006 COTE :
Br. 5163 LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE PAR R.-Norbert
SAUVAGE CAEN HENRI DELESQUES, IMPRIMEUR-ÉDITEUR 34, RUE
DEMOLOMBE, 34 — 1907**

CALVADOS ARŞİVLERİ KAMU MÜLKİYETİ GİRİŞ NO : 3006 DEMİRBAŞ KODU :
Br. 5163 SAINTE-BARBE-EN-AUGE KRONİĞİ YAZAN R.-Norbert SAUVAGE CAEN
HENRI DELESQUES, MATBAACI-YAYINCI 34, DEMOLOMBE SOKAĞI, 34 — 1907

**Extrait des Mémoires de l'Académie nationale des Sciences, Arts et
Belles-Lettres de Caen (1906). LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE
Par un hasard, dont on ne sait s'il le faut rapporter à la négligence des moines
ou à l'infidélité du temps, les églises de la moyenne Normandie ne paraissent
pas avoir notablement accru la littérature historiographique des XIe et XIIe
siècles. Le compte surtout est bientôt fait des annales ou chroniques
composées aux abbayes des diocèses de Bayeux et de Lisieux. C'est ainsi que
s'augmente pour nous l'intérêt des récits peu nombreux que l'on a conservés
ou qu'une heureuse fortune permet de remettre au jour. Tels sont les textes
provenus du prieuré augustin de Sainte-Barbe-en-Auge (1).**

Dipnot

(1) Commune d'Écajeul, canton de Mézidon (Calvados). Il ne reste plus rien des bâtiments de ce prieuré qui relevait de l'ancien diocèse de Lisieux et qui fut, en 1607, rattaché aux Jésuites de Caen.

Caen Ulusal Bilim, Sanat ve Edebiyat Akademisi Anıları'ndan Alıntı (1906).

SAINTE-BARBE-EN-AUGE KRONİĞİ

İster rahiplerin ihmalkârlığına ister zamanın vefasızlığına bağlamak gelsin, bilinmeyen bir tesadüf eseri olarak, orta Normandiya kiliseleri XI. ve XII. yüzyılların tarih yazımı literatürüne önemli bir katkıda bulunmuş gibi görünmemektedir. Özellikle Bayeux ve Lisieux piskoposluklarındaki manastırlarda kaleme alınmış olan yıllıkların veya kroniklerin sayısının dökümü de pek uzun sürmez. İşte bu durum, günümüze kadar korunabilmiş veya şanslı bir tesadüf sayesinde yeniden gün ışığına çıkarılabilmiş az sayıdaki anlatıya duyduğumuz ilgi ve değeri artırmaktadır. Sainte-Barbe-en-Auge Augustinusçu priorluğundan gelen metinler de bunlardan biridir (1).

Dipnot

(1) Écajeul komünü, Mézidon kantonu (Calvados). Eski Lisieux piskoposluğuna bağlı olan ve 1607 yılında Caen Cizvitlerine bağlanan bu priorluğa ait binalardan günümüzde hiçbir şey kalmamıştır.

4 LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE

En effet, Artur Du Monstier (1), en 1663, le père Alain Le Large, en 1697 (2), ont imprimé, le premier, une: Vera narratio foundationis Ecclesiae et monasterii seu Prioratus Conventualis S. Barbarae in Algia, l'autre, un: De vita Guillelmi primi

Prioris S. Barbarae in Algia. A dire vrai, ces deux narrations, pareillement relatives aux premiers temps du prieuré de Sainte-Barbe, représentent, selon toute probabilité, ainsi que l'a écrit M. Delisle (3), « un seul et même texte différemment arrangé au gré des éditeurs ». Ce texte initial ne le possédons, sinon dans sa forme originelle, du moins dans une copie du XIVe siècle, incluse au manuscrit 1643 de la Bibliothèque Sainte-Geneviève (4).

Dipnot

(1) *Neustria pia*. Rouen, 1663, in-f°, p. 716 et suiv. (2) *De canonicorum ordine disquisitiones, quibus hujusce ordinis origo, propagatio varia ac multiplex et natura dilucide articulate tractantur*. Paris, 1697, in-4°, p. 587-545. (3) *Histoire littéraire de la France*, t. XXXII. Paris, 1898, in-4°, p. 218-219: Chronique de la fondation de Sainte-Barbe, p. 214. (4) Voir: Ch. Kohler: *Catalogue des manuscrits de la Bibliothèque Sainte-Geneviève*, t. II. Paris, 1896, in-8°, p. 109. — On trouvera une description encore plus minutieuse du manuscrit dans Ét. Deville: *Notices sur quelques manuscrits normands conservés à la Bibliothèque Sainte-Geneviève*, fascicule X. Évreux, 1906, in-8°, p. 7-9.

Ce manuscrit passa de Sainte-Barbe à Sainte-Geneviève, où il se trouvait au début du XVIIIe siècle. (Voir: Ch. Kohler, op. cit., Introduction. Paris, 1898, in-8°, p. LXIV-LXV.) Son existence est mentionnée, mais non sa présence à Sainte-Barbe, dans la Table des papiers existants dans le chartrier [de Sainte-Barbe] en 1741. Ms. in-f°, t. I, p. 52-3. Archives du Calvados. H. Sainte-Barbe. — Sur les manuscrits de Sainte-Geneviève provenant du prieuré de Sainte-Barbe-en-Auge, voir:

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 5

É. Deville: Notices, etc., fascicule I. Évreux, 1904, in-8°. et M. Delisle, qui, le premier, en a relevé l'importance, le tient pour « l'une des compositions qui font le mieux connaître quel était, au XIIe siècle, en Normandie, l'état temporel et spirituel d'une communauté de chanoines réguliers, et les rapports de cette communauté avec les frères détachés dans les maisons d'Angleterre » (1). Voici brièvement ce que relate cette Chronique, que nous voulons ici donner pour la première fois dans son intégrité, d'après le seul manuscrit présentement connu, celui de Sainte-Geneviève.

Dans les premières années du XIIe siècle, un jeune homme, Guillaume, trésorier de Henri Ier d'Angleterre, duc de Normandie, et fils de Gilbert, préchantre de Notre-Dame de Rouen, qui lui-même, avant son fils, avait eu la garde du trésor royal, abandonna le monde et le « roi des Anglais » pour le service du « roi des Anges ». Avec l'un de ses clercs, Hubert, il alla aux environs de Breteuil vivre près de Hugue du Désert, disciple de ce fameux ermite Vital qui fonda l'abbaye de Savigny. Là, Guillaume, insoucieux des regrets de sa famille et du roi, s'appliqua au travail, à la prière et à la pénitence. Il y acquit assez de renom pour être, contre son gré, commis à régir le prieuré canonial de Sainte-Barbe-en-Auge.

Dipnot

[1] Loc. cit., p. 219.

4 SAINTE-BARBE-EN-AUGE KRONİĞİ

Gerçekten de, Artur Du Monstier (1), 1663 yılında, baba Alain Le Large ise 1697 yılında (2), birincisi bir *Vera narratio foundationis Ecclesiae et monasterii seu Prioratus Conventualis S. Barbarae in Algia* metnini, diğeri ise bir *De vita Guillelmi primi Prioris S. Barbarae in Algia* eserini basmıştır. Doğrusunu söylemek gerekirse, Sainte-Barbe priorluğunun ilk dönemleriyle aynı şekilde ilgili olan bu iki anlatı, M. Delisle'in de

yazdığı gibi, tüm olasılıkla "yayımcıların isteğine göre farklı şekilde düzenlenmiş tek ve aynı metni" temsil etmektedir (3). Bu başlangıç metnine, orijinal biçiminde olmasa bile, Sainte-Geneviève Kütüphanesi'nin 1643 numaralı el yazmasına dahil edilmiş XIV. yüzyıla ait bir kopyası aracılığıyla sahip bulunuyoruz (4).

Dipnot

(1) Neustria pia. Rouen, 1663, in-f°, s. 716 ve devamı. (2) De canonicorum ordine disquisitiones, quibus hujusce ordinis origo, propagatio varia ac multiplex et natura dilucide articulate tractantur. Paris, 1697, in-4°, s. 587-545. (3) Histoire littéraire de la France, c. XXXII. Paris, 1898, in-4°, s. 218-219: Chronique de la fondation de Sainte-Barbe, s. 214. (4) Bkz.: Ch. Kohler: Catalogue des manuscrits de la Bibliothèque Sainte-Geneviève, c. II. Paris, 1896, in-8°, s. 109. — El yazmasının daha da ayrıntılı bir açıklaması şu eserde bulunabilir: Ét. Deville: Notices sur quelques manuscrits normands conservés à la Bibliothèque Sainte-Geneviève, fasikül X. Évreux, 1906, in-8°, s. 7-9.

Bu el yazması Sainte-Barbe'dan Sainte-Geneviève'e geçmiştir ve XVIII. yüzyılın başlarında burada bulunuyordu. (Bkz.: Ch. Kohler, op. cit., Introduction. Paris, 1898, in-8°, s. LXIV-LXV.) Varlığından söz edilmekte, ancak Sainte-Barbe'da bulunduğu belirtilmemektedir; bkz.: 1741 tarihli Table des papiers existants dans le chartrier [de Sainte-Barbe]. Ms. in-f°, c. I, s. 52-3. Calvados Arşivleri. H. Sainte-Barbe. — Sainte-Barbe-en-Auge priorluğundan gelen Sainte-Geneviève el yazmaları hakkında bkz.:

SAINTE-BARBE-EN-AUGE KRONİĞİ 5

É. Deville: Notices, etc., fasikül I. Évreux, 1904, in-8°. ve bunu önemini ilk kez ortaya koyan M. Delisle, bu eseri "XII. yüzyılda Normandiya'da düzenli kanonlar cemaatinin maddi ve manevi durumunu ve bu cemaatin İngiltere'deki evlere gönderilen kardeşlerle ilişkilerini en iyi şekilde tanıtan kompozisyonlardan biri" olarak kabul etmektedir (1). Burada, halihazırda bilinen tek el yazması olan Sainte-Geneviève nüshasına dayanarak ilk kez tam metin halinde sunmak istediğimiz bu Kronik'in ne anlattığı kısaca şöyledir.

XII. yüzyılın ilk yıllarında, Normandiya dükü, İngiltere kralı I. Henri'nin hazinedarı ve kraliyet hazinesini oğlundan önce kendi yönetmiş olan Rouen'li Notre-Dame başkorsisti Gilbert'in oğlu genç bir adam olan Guillaume, "İngilizlerin kralı"na hizmeti bırakıp "Melekler kralı"na hizmet etmek amacıyla dünyayı terk etti. Katiplerinden biri olan Hubert ile birlikte Breteuil civarına giderek, Savigny Manastırı'nı kuran o ünlü ermit Vital'in meczuptan ziyade müridi olan Hugue du Désert'in yanına yaşamaya gitti. Orada Guillaume, ailesinin ve kralın pişmanlıklarına aldırmandan kendini çalışmaya, duaya ve kefarete verdi. Sainte-Barbe-en-Auge kanonik priorluğunu yönetmek üzere kendi isteği dışında görevlendirilecek kadar büyük bir ün kazandı.

Dipnot

[1] Loc. cit., s. 219.

6 LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE

A l'époque de Guillaume le Conquérant, Eude Stigand, seigneur de Mézidon, avait fondé là une église pour placer des reliques de sainte Barbe, apportées d'Orient; il y avait établi un collège de chanoines séculiers. En 1127, Rabel de Tancarville, petit-fils d'Eude, remplaça ces séculiers par des réguliers, et, en 1128, Guillaume en devint le prieur. Son thendence, en effet, se refusa au titre d'abbé. Il n'eut d'abord avec lui que deux frères venus aussi du Désert; la vie trop austère qu'il menait écartait les vocations: il l'adoucit et bientôt le nombre de ses chanoines augmenta. De Rouen surtout, où avait grandi Guillaume pour

la gloire spirituelle et la prospérité de Sainte Barbe, lui vinrent des compagnons, deux de ses frères et son père même. Alors s'accrurent les domaines de Sainte-Barbe. Rabel donna deux manoirs en Angleterre (dont celui de Beckford, au comté de Glocester) et le Mesnil-Guérout en Normandie. Le roi confirma cette donation sur les instances de Guillaume et lui accorda en plus l'exemption de diverses redevances. Guillaume obtint encore d'autres concessions, et notamment des prébendes au Mesnil-Mauger; puis il alla à Rome agréger sa maison à l'ordre des chanoines réguliers et faire confirmer par privilège apostolique les biens du monastère. De retour, les soins de sa charge et principalement l'ordonnance des offices, le requièrent. Liturgiste et chanteur excellent, il composa la musique d'hymnes et de séquences. Prédicateur et théologien, il écrivit des abrégés des évangiles qu'on lisait le dimanche au chapitre.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 7

Ayant rapporté de Saint-Maurice-en-Valais quelques reliques des martyrs de la Légion Thébéenne, il leur fit dresser un autel dans son église. Sous son administration Sainte-Barbe florit; parvula erat, comme l'écrivait au pape ingénieusement Guillaume, sed tamen jam ubera habebat. En fait, c'est de Sainte-Barbe qu'Auger, évêque de Coutances, et Hugue, archevêque de Rouen, tirèrent les chanoines réguliers qu'ils établirent à Saint-Lo, au diocèse de Coutances, et à Saint-Lo de Rouen.

Mais Henri 1er était mort ainsi que Rabel de Tancarville. L'anarchie qui suivit la mort du roi dans l'empire anglo-normand, où chacun devint maître selon sa force et aux dépens des églises, amena pour Sainte-Barbe de griefs dommages. Un seigneur, Guillaume de Beauchamp, persécuta les frères installés à Beckford, et devant l'inaction des évêques semblables, dit l'auteur qui reprend le mot d'Ésaïe, « à des chiens muets qui n'osent aboyer », le prieur Guillaume retourna à Rome. Il trouva le pape, Eugène III, à Viterbe, et le 6 décembre 1146, fête de saint Nicolas, à la demande de Jacintus, cardinal-diacre de Sainte-Marie-in-Cosmedin, il fit office de chantre, l'évêque d'Évreux, Rotrou, dirigeant l'autre partie du chœur. Rotrou et l'évêque d'Avranches, Richard de Subligni, alors aussi outremonts, subvinrent aux dépenses de Guillaume, qui d'ailleurs sut retirer ses protecteurs d'entre les mains de brigands.

6 SAINTE-BARBE-EN-AUGE KRONİĞİ

Fatih Sultan William [Guillaume le Conquérant] döneminde, Mézidon lordu Eude Stigand, Doğu'dan getirilen azize Barbara'nın kalıntılarını yerleştirmek üzere orada bir kilise kurmuş ve oraya laik kanonlardan oluşan bir kolej yerleştirmişti. Eude'ün torunu Rabel de Tancarville, 1127 yılında bu laiklerin yerine düzenli kanonları getirdi ve 1128 yılında Guillaume bunların prioru oldu. Gerçekten de eğilimi başpiskoposluk veya abdelik unvanını reddetmek yönündeydi. Başlangıçta yanında sadece yine Çöl'den [Désert] gelen iki kardeş vardı; sürdürdüğü aşırı çetin yaşam meslek seçimlerini engelliyordu: yaşam koşullarını yumuşattı ve kısa süre içinde kanonlarının sayısı arttı. Özellikle Guillaume'un Sainte-Barbe'in ruhsal görkemi ve

refahı için büyüdüğü Rouen'den kendisine yoldaşlar, iki kardeşi ve hatta babası katıldı. İşte o zaman Sainte-Barbe'ın toprakları genişledi. Rabel, İngiltere'de iki malikane (Gloucester kontluğundaki Beckford dahil) ve Normandiya'da Mesnil-Guéroult'yu bağışladı. Kral, Guillaume'un ısrarları üzerine bu bağışı onayladı ve ona ek olarak çeşitli harçlardan muafiyet tanıdı. Guillaume ayrıca başka imtiyazlar da elde etti; özellikle Mesnil-Mauger'deki prebendleri aldı; ardından evini düzenli kanonlar tarikatına dahil etmek ve manastırın mallarını apostolik bir imtiyazla onaylatmak üzere Roma'ya gitti. Dönüşünde, makamının sorumlulukları ve esas olarak ayinlerin düzenlenmesi onu meşgul etti. Mükemmel bir ayin uzmanı (liturgist) ve ilahici olarak ilahilerin ve sekansların müziğini besteledi. Bir vaiz ve ilahiyatçı olarak, pazar günleri bölümde okunan incillerin özetlerini yazdı.

SAINTE-BARBE-EN-AUGE KRONİĞİ 7

Saint-Maurice-en-Valais'den Thebe Lejyonu şehitlerinin bazı kalıntılarını getirerek kilisesinde onlar için bir sunak kurdurdu. Onun yönetimi altında Sainte-Barbe çiçek açtı; Guillaume'un papa'ya ustalıkla yazdığı gibi, parvula erat, sed tamen jam ubera habebat [küçüktü, ama yine de memeleri vardı]. Nitekim Coutances piskoposu Auger ve Rouen başpiskoposu Hugue, Coutances piskoposluğundaki Saint-Lo'da ve Rouen'deki Saint-Lo'da görevlendirdikleri düzenli kanonları Sainte-Barbe'dan almışlardır.

Ancak I. Henri ile Rabel de Tancarville ölmüştü. Kralın ölümünün ardından Anglo-Normand imparatorluğunda herkesin kendi gücüne göre ve kiliselerin pahasına efendi kesildiği anarşi, Sainte-Barbe için büyük zararlara yol açtı. Bir soylu olan Guillaume de Beauchamp, Beckford'a yerleşen kardeşlere zulmetti ve Isaiah'ın sözünü alarak « havlamaya cesaret edemeyen dilsiz köpeklerle » benzeyen piskoposların eylemsizliği karşısında, prior Guillaume Roma'ya geri döndü. Papa III. Eugenius'u Viterbo'da buldu ve 6 Aralık 1146'da, Aziz Nikolaos bayramında, Sainte-Marie-in-Cosmedin kardinal-diyakozu Jacintus'un isteği üzerine ilahici olarak görev yaptı, Évreux piskoposu Rotrou ise koronun diğer kısmını yönetti. O sırada yine dağların ötesinde [outremonts] bulunan Rotrou ve Avranches piskoposu Richard de Subligni, Guillaume'un masraflarını karşıladılar; Guillaume ayrıca koruyucularını haydutların elinden kurtarmayı bildi.

8 LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE

Fort de l'autorité pontificale, Guillaume revint en Angleterre, s'employant à surmonter le mauvais vouloir et la lâcheté des évêques de Worcester et de Lincoln. Ainsi se passait sa vie en voyages périlleux et qu'il faisait toujours avec le train le plus modeste. Jeté par la tempête sur la côte de Ponthieu, il vit son navire entouré par des pillards, mais comme il était homme d'expérience, il ordonna à son serviteur de glisser l'argent qu'il portait dans ses chaussures, et ainsi évita-t-il d'être volé. Mais Guillaume déjà était souffrant et cette aventure aggrava son mal. Recueilli par des amis, on le porta à Jumièges, et les moines déjà se préparaient à retenir son corps; mais il guérit et retourna en Angleterre. Il y fit bâtir des chapelles dans les domaines de Sainte-Barbe. Le prieuré anglais de Beckford était fort prospère; des copistes y travaillaient,

dont les œuvres étaient envoyées en Normandie. On y expédiait aussi ce que l'on pouvait de choses d'usage courant, mais non de l'argent, car la monnaie anglaise d'alors était peu estimée dans les autres pays. D'ailleurs, tant pour le développement de la vie spirituelle que pour la défense de leurs biens, les religieux de Sainte-Barbe luttèrent de zèle; l'accueil des hôtes et le soulagement des pauvres, plus que dans les monastères voisins, étaient chez eux en honneur. Cela grâce à Guillaume.

Guillaume, au reste, conseiller sagace dans les affaires difficiles, avait la faveur de l'archevêque de Cantorbéry, Thibault, et de l'impératrice Mathilde; elle le consultait fréquemment, et souvent il lui fit tenir des avis utiles.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 9

On redoutait les actes et les paroles de Guillaume, erat enim potens in sermone et opere. Philippe de Harcourt, évêque de Bayeux, qui du seul aspect de son visage effrayait ses ennemis, lui était favorable. Guillaume eut à lutter contre l'évêque de Lisieux, Jean, mais il brisa plus d'une fois sa superbe. Arnoul, au contraire, successeur de Jean, estimait Guillaume à ce point de lui vouloir donner la garde de son diocèse au moment de partir pour la seconde croisade. . . Mais dans ses œuvres spirituelles comme temporelles, Guillaume eut parmi ses chanoines mêmes d'heureux auxiliaires. Hébert, son dévoué compagnon du Désert, éleva les bâtiments de Sainte-Barbe et y amena l'eau de la Dive; Robert de Roumare, prieur de Saint-Benoît-des-Ombres, fut appelé le père du pays, et c'est à lui que Guillaume remettait, durant ses absences, le soin de la communauté. Ces absences, on l'a vu déjà, étaient nombreuses et jusque vers le temps de sa mort, il semble que les affaires d'Angleterre aient sans cesse retenu la vigilance du prieur. Ce Guillaume de Beauchamp, qu'on a déjà cité, chassa deux fois les chanoines de Beckford. Se ménageant tour à tour le roi Étienne et l'Impératrice, il était l'intime ami de l'évêque de Worcester. Le prieur Guillaume dut, une troisième fois, aller solliciter l'appui de Rome. Mais, en route, il rencontra Arnoul de Lisieux, qui lui remit les lettres apostoliques désirées, et il repassa en Angleterre. Après encore bien des difficultés trop longues à rapporter ici, Guillaume de Beauchamp, enfin excommunié, se soumit et répara ses torts.

8 SAINTE-BARBE-EN-AUGE KRONİĞİ

Papalık otoritesinden güç alan Guillaume, İngiltere'ye döndü ve Worcester ile Lincoln piskoposlarının kötü niyetini ve korkaklığını yenmek için çalıştı. Hayatı böylece tehlikeli yolculuklarla geçiyordu ve bunları her zaman en mütevazî heyetle yapardı. Fırtına nedeniyle Ponthieu kıyılarına sürüldüğünde gemisinin yağmacılarla çevrildiğini gördü, ancak deneyimli bir adam olduğu için hizmetkarına üzerinde taşıdığı parayı ayakkabılarının içine gizlemesini emretti ve böylece soyulmaktan kurtuldu. Ancak Guillaume zaten rahatsızdı ve bu macera rahatsızlığını daha da kötüleştirdi. Arkadaşları tarafından barındırılarak Jumièges'e götürüldü ve rahipler şimdiden onun naaşını alıkoymaya hazırlanıyordu; ancak iyileşti ve İngiltere'ye döndü. Orada Sainte-Barbe mülklerinde şapeller inşa ettirdi. İngiliz Beckford priorluğu oldukça müreffehdi; eserleri Normandiya'ya gönderilen kâtipler orada

çalışıyordu. Günlük kullanım eşyalarından elden gelen ne varsa oraya gönderiliyordu, ancak para gönderilmiyordu çünkü o zamanki İngiliz para birimi diğer ülkelerde pek değer görmüyordu. Dahası, ister manevi yaşamın gelişmesi ister mallarının savunulması olsun, Sainte-Barbe dindarları büyük bir gayretle mücadele ediyorlardı; misafirlerin ağırlanması ve yoksullara yardım edilmesi, komşu manastırlara kıyasla onlarda daha çok itibar görüyordu. Bu, Guillaume sayesinde idi. Öte yandan zor işlerde bilge bir danışman olan Guillaume, Canterbury başpiskoposu Thibauld'un ve imparatoriçe Mathilde'in lütfuna mazhardı; Mathilde ona sık sık danışır ve o da sıklıkla kendisine faydalı tavsiyelerde bulunurdu.

SAINTE-BARBE-EN-AUGE KRONİĞİ 9

Guillaume'un eylemlerinden ve sözlerinden korkulurdu; erat enim potens in sermone et opere [çünkü o, sözde ve eylemde kudretliydi]. Yalnızca yüzünün ifadesiyle bile düşmanlarını korkutan Bayeux piskoposu Philippe de Harcourt ona karşı lütufkârdı. Guillaume, Lisieux piskoposu Jean'a karşı mücadele etmek zorunda kaldı, ancak onun kibrini birden fazla kez kırdı. Aksine, Jean'ın halefi Arnoul, Guillaume'a o kadar değer veriyordu ki, ikinci haclı seferine giderken kendi piskoposluğunun yönetimini ona vermek istemişti. . . Ancak Guillaume, manevi olduğu kadar maddi işlerinde de kendi kanonları arasından şanslı yardımcıları buldu. Çöl'deki [Désert] sadık yoldaşı Hébert, Sainte-Barbe binalarını inşa etti ve Dive nehrinin suyunu oraya getirdi; Saint-Benoit-des-Ombres prioru Robert de Roumare ülkenin babası olarak adlandırıldı ve yokluğunda cemaatin bakımını Guillaume ona bıraktı. Bu yokluklar daha önce de görüldüğü gibi çok sayıdaydı ve ölümüne yakın zamana kadar İngiltere işlerinin priorun uyanıklığını sürekli meşgul ettiği anlaşılmaktadır. Daha önce adı geçen bu Guillaume de Beauchamp, Beckford kanonlarını iki kez kovdu. Sırayla kral Stephen'ı ve İmparatoriçe'yi idare ederek Worcester piskoposunun yakın arkadaşıydı. Prior Guillaume üçüncü kez Roma'nın desteğini istemeye gitmek zorunda kaldı. Ancak yolda, arzulanan apostolik mektupları kendisine veren Lisieux'lü Arnoul ile karşılaştı ve yeniden İngiltere'ye geçti. Burada anlatılamayacak kadar uzun daha birçok zorluktan sonra, Guillaume de Beauchamp nihayet aforoz edilerek boyun eğdi ve kusurlarını telafi etti.

10 LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE

Sainte-Barbe. En Normandie, les religieux devaient, contre les ennemis, veiller la nuit sur leurs moissons. Guillaume lui-même ne s'y épargnait pas. Il était sévère à l'égard de ceux qui négligeaient la tâche assignée. Une fois il frappa de verges un bouvier qui avait laissé ses bêtes errer dans un clos de pommiers nouvellement plantés; mais, pris de remords, il alla avant le soir lui demander un humble pardon. Très prompt dans ses actes, Guillaume s'en excusait souvent près de ceux qu'il avait châtiés, mais il le faisait toujours d'une manière paternelle, sans amoindrir son autorité. Inflexible pour défendre la justice contre les forts, il était doux aux faibles; dur envers les pécheurs, il l'était à lui-même. Le souci de sa communauté, les labeurs de la mortification et la vigilance continuelle qu'il exerçait sur les âmes dont il avait la charge, lui furent un long martyre; diuturnum duxit martyrium. Aussi plus d'une fois

tenta-t-il d'abandonner le priorat. On ne le souffrit pas. Jusqu'à la fin, autant qu'il le put, il assista au chapitre et célébra la messe. Le jour de l'Épiphanie, dans l'octave de laquelle il mourut, il chanta encore la grand'messe, puis se rendit au chapitre se faire absoudre par ses frères. Sa mort advint le 13 janvier 1153, vers le soir. L'évêque de Lisieux, Arnoul, qui lui avait toujours marqué un grand respect, vint exprès de Nonant pour célébrer ses funérailles. Le corps de Guillaume fut inhumé, suivant ses prescriptions, hors de l'église, derrière l'autel de sainte Barbe.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 11

La mort ne finit point la sollicitude de Guillaume pour son ordre: par la suite, il apparut à un serviteur du monastère pour le rendre plus soigneux de ses devoirs. D'ailleurs, il semble que Guillaume se survécût dans son successeur. Ce successeur, dont l'élection par le chapitre fut approuvée aussitôt d'Arnoul, avait été en quelque sorte désigné par Guillaume de son vivant. C'était Daniel, alors prieur de Beckford. Anglais d'origine, il avait passé tout jeune en Normandie et grandement profité aux écoles. Sa bonne réputation le fit choisir par Guillaume, le reçut dans son ordre et l'amena bientôt à la prêtrise. Daniel devint l'aide de Guillaume et sous-prieur de Sainte-Barbe.

Les commencements de son priorat furent assez difficiles. Henri II d'Angleterre, qui avait remplacé Étienne, mit la main sur certains revenus du prieuré, et la miraculeuse intervention de sainte Barbe elle-même ne semble pas avoir pu assurer ses droits. Comme le dit l'auteur, le temps n'était plus où Henri II, alors seulement duc de Normandie, accourait recevoir le prieur Guillaume dans ses bras. Néanmoins, Daniel ne tarda pas à se faire estimer du roi, des évêques et des seigneurs. Sous son gouvernement, le domaine de Sainte-Barbe s'étendit par diverses offrandes que dénombre la Chronique, et c'est de son temps encore que furent achevés les bâtiments canoniaux. Lui aussi alla à Rome et s'employa beaucoup pour son église. Il semble avoir été prieur trente ans.

10 SAINTE-BARBE-EN-AUGE KRONİĞİ

Sainte-Barbe. Normandiya'da dindarlar, düşmanlara karşı geceleyin ekinlerini nöbet tutmak zorundaydı. Guillaume'un kendisi de bundan kaçınmazdı. Kendisine verilen görevi ihmal edenlere karşı sertti. Bir keresinde, hayvanlarını yeni dikilmiş bir elma bahçesinde serbestçe dolaşmaya bırakmış olan bir sığır çobanını sopayla dövdü; ancak vicdan azabına kapılarak akşamdan önce ondan alçakgönüllülükle af dilemeye gitti. Eylemlerinde çok hızlı olan Guillaume, cezalandırdığı kişilerden sık sık özür dilerdi, ancak bunu her zaman otoritesini sarsmadan, baba şefkatiyle yapardı. Güçlülere karşı adaleti savunmada tavizsizdi, zayıflara karşı ise yumuşaktı; günahkârlara karşı sert olduğu gibi, kendine karşı da sertti. Cemaatinin kaygısı, çilekeşlik emekleri ve gözetimi altında bulunan ruhlar üzerinde sürdürdüğü sürekli dikkat, ona uzun bir şehitlik yaşattı; diuturnum duxit martyrium. Bu yüzden priorluğu bırakmayı birden fazla kez denedi. Buna izin verilmedi. Sonuna kadar, elinden geldiğince meclise katıldı ve ayin yönetti. Ölümünün gerçekleştiği sekiz günlük yortu döneminin (oktav) Epifani gününde bile büyük ayini yönetti, ardından meclise giderek

kardeşleri tarafından bağışlanmasını istedi. Ölümü 13 Ocak 1153 akşamı gerçekleşti. Ona her zaman büyük bir saygı göstermiş olan Lisieux piskoposu Arnoul, cenaze törenini yönetmek için özellikle Nonant'tan geldi. Guillaume'un naaşı, kendi vasiyeti üzerine kilisenin dışına, azize Barbara'nın sunağının arkasına defnedildi.

SAINTE-BARBE-EN-AUGE KRONİĞİ 11

Ölüm, Guillaume'un tarikatına olan ilgi ve kaygısını sona erdirmeyi: daha sonra görevlerinde daha özenli olması için manastırın bir hizmetkarına görüldü. Dahası, görünüşe göre Guillaume kendi halefinde yaşamaya devam etti. Meclis tarafından seçimi Arnoul tarafından hemen onaylanan bu halef, bir ölçüde Guillaume tarafından hayattayken belirlenmişti. Bu kişi, o sırada Beckford prioru olan Daniel idi. Aslen İngiliz olan Daniel, çok genç yaşta Normandiya'ya gelmiş ve okullardan büyük ölçüde yararlanmıştı. İyi ünü, Guillaume tarafından seçilmesini sağladı; onu tarikatına kabul etti ve kısa sürede papazlığa yükseltti. Daniel, Guillaume'un yardımcısı ve Sainte-Barbe'in alt prioru oldu.

Onun priorluğunun başlangıcı oldukça zorlu geçti. Stephen'ın yerini alan İngiltere kralı II. Henri, priorluğun bazı gelirlerine el koydu ve azize Barbara'nın mucizevi müdahalesi bile haklarını güvence altına almaya yetmemiş gibi görünmektedir. Yazarın belirttiği gibi, artık o zamanlar geride kalmıştı; o dönemde sadece Normandiya dükü olan II. Henri, prior Guillaume'u kollarını açarak karşılamaya koşardı. Yine de Daniel, kralın, piskoposların ve soyluların sevgisini ve saygısını kazanmakta gecikmedi. Onun yönetimi altında, Kronik'in saydığı çeşitli bağışlarla Sainte-Barbe mülkleri genişledi ve kanonik binalar yine onun zamanında tamamlandı. O da Roma'ya gitti ve kilisesi için büyük çaba harcadı. Otuz yıl boyunca priorluk yapmış gibi görünmektedir.

12 LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE

Là s'arrête notre Chronique. Le copiste du manuscrit de Sainte-Geneviève ne paraît pas avoir voulu même compléter la dernière phrase interrompue du texte qui lui servait de modèle. Par contre, il a transcrit à la suite une courte note, due, sinon à lui-même, du moins à un auteur sans doute autre que celui de la Chronique, et qui se rapporte à la première fondation de Sainte-Barbe, au temps de Guillaume le Conquérant.

Ainsi donc, dans son ensemble, cette Chronique, dont on vient de donner une sommaire analyse, nous présente l'histoire de Sainte-Barbe-en-Auge au XIIe siècle, sous le gouvernement de Guillaume et de Daniel. Le récit circonstancié des premiers développements du prieuré suffirait à en faire, toute mesure gardée, un texte d'importance. Mais, outre que la figure austère et laborieuse du prieur Guillaume s'y retrace assez bien pour qu'on la puisse joindre, à distance convenable, à celles des grands abbés du temps, les renseignements que nous donne par surcroît la Chronique sur divers personnages et divers faits de l'histoire anglo-normande, en justifient la totale publication.

En effet, si les éditions de Du Monstier et de Le Large, à les compléter l'une par l'autre, peuvent relativement tenir lieu du texte original, il n'en reste pas moins que toutes deux sont partielles et l'une au moins fort défectueuse.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 13

Le P. Le Large, en effet, chanoine régulier de l'abbaye de Beaulieu, dans le Maine, et qui connut sûrement le manuscrit même de Sainte-Geneviève (1), n'en a publié (mais non entièrement et non sans modifications) que des fragments relatifs au prieur Guillaume (2). Artur Du Monstier, lui, dans la Neustria pia, donna une chronique de Sainte-Barbe-en-Auge assez semblable à celle du manuscrit de Sainte-Geneviève; mais il la fit précéder d'un récit de la première fondation de Sainte-Barbe (3); il la retoucha selon son goût et en accommoda le style à l'antique.

Dipnot

(1) Certaines particularités du ms. 1643 de Sainte-Geneviève se retrouvent en effet dans l'édition de Le Large, par exemple : f-supren-o 59, v-supren-o, 2-e colonne, le texte portait : Interea, regno Anglorum.... Une main plus récente corrigea : Postea, regno Anglorum..., ce que Le Large (p. 540) a maintenu. F-supren-o 62, r-supren-o, 1-re colonne : ...cui prefuit Eugenius papa.... Une main moderne a ajouté le numéro du pape, que Le Large donne aussi (p. 541).

(2) Le titre donné par Le Large montre assez son intention : De vita Guillelmi primi Prioris....

(3) Du Monstier (op. cit., p. 717) déclare ce récit préliminaire venu d'un ancien ms. de Sainte-Barbe, dont le titre est : Vera narratio foundationis Ecclesiae et monasterii seu Prioratus Conventualis S. Barbarae in Algia, alias St-supren-i Martini de Escajolet [Bibliothèque Sainte-Geneviève, ms. 608, Recueil de pièces concernant la fondation et l'histoire de plusieurs maisons de l'ordre de Saint-Augustin...., f-supren-o 513 à 516, v-supren-o; et ms. 616, Recueil de divers auteurs touchant l'ordre des chanoines réguliers...., f-supren-o 63 à 69, v-supren-o]. Ces copies, pareillement données comme extraites d'un vieux manuscrit, ne sont pas identiques entre elles ni au texte de Du Monstier.

Quant à la narration analogue au texte du ms. 1643 de Sainte-Geneviève, elle formait, si l'on croit Du Monstier (p. 718, note c), la deuxième partie du manuscrit d'où il tira le récit précédent.

12 SAINTE-BARBE-EN-AUGE KRONİĞİ

Kronolojimiz burada sona eriyor. Sainte-Geneviève el yazmasının kopyacısı, kendisine model olarak hizmet eden metnin yarım kalan son cümlesini bile tamamlamak istememiş görünmektedir. Buna karşın, kendisinin olmasa bile, muhtemelen Kronik'in yazarından başka bir yazara ait olan ve Fatih William döneminde Sainte-Barbe'in ilk kuruluşunu konu alan kısa bir notu hemen ardından transkript etmiştir.

Böylece, hakkında kısa bir analiz verilen bu Kronik bütünüyle, Guillaume ve Daniel'in yönetimi altında XII. yüzyıldaki Sainte-Barbe-en-Auge tarihini bize sunmaktadır. Priorluğun ilk gelişiminin ayrıntılı anlatımı, her şey göz önüne alındığında, tek başına bunun önemli bir metin olmasını sağladı. Ancak önceleri sade ve çalışkan prior Guillaume'un figürü, dönemin büyük başrahiplerinin figürleriyle uygun bir mesafeden birleştirilebilecek kadar iyi bir şekilde ortaya konulmasının yanı sıra, Kronik'in Anglo-Normand tarihinin çeşitli kişileri ve olayları hakkında bize ek olarak verdiği bilgiler de bunun tamamen yayımlanmasını haklı kılmaktadır.

Gerçekten de Du Monstier ve Le Large'ın baskıları, birbirini tamamladıkları ölçüde orijinal metnin yerini nispeten tutabilse de, her ikisinin de eksik olduğu ve en azından birinin oldukça kusurlu olduğu gerçeği değişmemektedir.

SAINTE-BARBE-EN-AUGE KRONİĞİ 13

Maine'deki Beaulieu manastırının düzenli kanonu olan ve Sainte-Geneviève'in kendi el yazmasını kesinlikle bilen P. Le Large, bundan (tamamen olmasa ve değişikliklerden uzak kalmazsa da) yalnızca prior Guillaume ile ilgili parçaları yayımlamıştır. Artur Du Monstier ise Neustria pia adlı eserinde Sainte-Geneviève el yazmasınıninkine oldukça benzeyen bir Sainte-Barbe-en-Auge kroniği vermiştir; ancak

bunun önüne Sainte-Barbe'in ilk kuruluşuna dair bir anlatı koymuş, onu kendi zevkine göre yeniden düzenlemiş ve üslubunu antik çağa uyarlamıştır.

Dipnot

(1) Sainte-Geneviève 1643 numaralı el yazmasının bazı özellikleri gerçekten de Le Large'in baskısında bulunur, örneğin: f 59, v, 2. sütun, metin şöyleydi: Interea, regno Anglorum.... Daha yeni bir el şunu düzeltmiştir: Postea, regno Anglorum..., ki Le Large (s. 540) bunu korumuştur. F 62, r, 1. sütun: ...cui prefuit Eugenius papa.... Modern bir el, Le Large'in da verdiği papa numarasını eklemiştir (s. 541).

(2) Le Large'in verdiği başlık niyetini yeterince göstermektedir: De vita Guillelmi primi Prioris....

(3) Du Monstier (op. cit., s. 717), bu ön anlatının, başlığı şu olan eski bir Sainte-Barbe el yazmasından geldiğini belirtir: Vera narratio foundationis Ecclesiae et monasterii seu Prioratus Conventualis S. Barbarae in Algia, alias Sti Martini de Escajolet [Sainte-Geneviève Kütüphanesi, ms. 608, Recueil de pièces concernant la fondation et l'histoire de plusieurs maisons de l'ordre de Saint-Augustin..., f 513 ila 516, v; ve ms. 616, Recueil de divers auteurs touchant l'ordre des chanoines réguliers..., f 63 ila 69, v]. Eski bir el yazmasından alıntıldığı söylenen bu kopyalar, ne birbirleriyle ne de Du Monstier'in metniyle aynıdır. Sainte-Geneviève 1643 numaralı el yazmasının metnine benzer anlatıya gelince, Du Monstier'e inanılacak olursa (s. 718, not c), önceki anlatıyı çıkardığı el yazmasının ikinci kısmını oluşturuyordu.

14 LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE

Dom Brial, qui n'ignorait pas la Vie du prieur Guillaume, de Le Large, n'y sut pas reconnaître les ressemblances qu'elle offre avec la relation publiée par Du Monstier.

Dipnot

(1) L'ordre des différents paragraphes de la Chronique n'est pas le même dans le ms. 1643 que dans la Neustria pia. Du Monstier combina à son gré l'arrangement intérieur des phrases, autant qu'il semble, pour des raisons d'élégance. Il modifia nombre d'expressions, leur en substituant de modernes (comme le remarquait dom Brial) et surtout d'antiques. Ainsi le ms. 1643, f° 60, 1re colonne, porte : *Videns autem episcopus tanquam canes mutos non audentes latrare, coactus est romanum pontificem iterato adire. Qui, Viterbi illum inveniens, litteras in tempore importuno oportunas a sede apostolica postulabat. Interim instante die martyrii beate Barbare, cum dominus papa Eugenius sacro altari celebraturus astaret, accedens ad eum prior « Domine, inquit, hodie festum est beate Barbare. Memor esto petitionis illius ». Cui blando vultu arridens, dominus papa : « Hodie, inquit, fiet », etc. Et Du Monstier, p. 719-720 : mutos lupis allatrare non audentes, Romanum pontificem iterum adire coactus est : a quo Viterbii invento, litteras importuno tempore, opportunas postulabat. Sed re de crastino in crastinum dilata, tandem die S. Barbarae martyrii advenit; quem opportunum urgendo Pontifici Prior arbitratus est. Itaque ad eum jam sacris altariibus astantem accedens, rogavit ut petitionis B. Barbarae, eo die quod festum ei erat, et quo memoriam passionis ejus facturum erat, meminisset. Qui blando vultu arridens; rem eo die confectam iri pollicitus est, etc. Nous donnons ce seul exemple pris au hasard; mais le remaniement est continu et pour ainsi dire aucune phrase n'y échappe.

(2) Histoire littéraire de la France, t. XIV, 1817, in-4°. Anonyme. Auteur de l'histoire de la fondation du prieuré de Sainte-Barbe-en-Auge, p. 601-603.

(3) P. 603.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 15

Dans le Recueil des historiens des Gaules et de la France, il reprit le texte de la Neustria pia et, bien qu'en le tenant pour suspect, il se borna à le dégager des gloses dont l'avait encombré Du Monstier. Encore que prudent, ce système le conduisit trop loin et il prit pour des commentaires de Du Monstier des passages mêmes de la Chronique. Il en résulte que, plus net dans le Recueil des historiens, le texte de la Chronique de Sainte-Barbe se trouve néanmoins plus complet dans la Neustria pia. Jusqu'à l'étude de M. Delisle (dont procède directement la nôtre), la Chronique de Sainte-Barbe ne fut connue que par les éditions de Du Monstier, de Le Large et de dom Brial.

En vérité, Du Monstier avait projeté, et même accompli, un autre travail sur la Chronique.

Dipnot

(1) T. XIV. Paris, 1806, in-f°. Anonymi vera narratio foundationis, etc., p. 498-506. Dom Brial a lui-même retouché en plus d'un point le texte de Du Monstier.

(2) Recueil des historiens, etc., loc. cit., p. 498, note a.

(3) Des passages entiers de la Chronique, donnés par la Neustria pia (p. 723, 724, 726), sont absents dans dom Brial. Du Monstier, en effet, n'a pas cru devoir toujours distinguer du texte ses propres explications; d'où il suit que le départ ne va pas sans difficulté. — C'est cette insouciance de Du Monstier pour l'intégrité de son texte qui nous autorise à lui rapporter

immédiatement les variantes qui distinguent son édition, plutôt qu'à un copiste antérieur et inconnu dont il n'aurait fait que reproduire l'œuvre.

14 SAINTE-BARBE-EN-AUGE KRONİĞİ

Prior Guillaume'un Le Large tarafından yazılan Yaşamı'nı bilen Dom Brial, onun Du Monstier tarafından yayımlanan metnin sunduğu benzerlikleri fark edememişti.

Dipnot

(1) Kronik'in farklı paragraflarının sırası, 1643 numaralı el yazmasında Neustria piadakinden farklıdır. Du Monstier, görünüşe göre zarafet kaygısıyla, cümlelerin kendi içindeki düzenini dilediği gibi birleştirmiştir. Birçok ifadeyi değiştirerek bunların yerine modern (Dom Brial'in belirttiği gibi) ve özellikle antik ifadeler koymuştur. Nitekim 1643 numaralı el yazması, f 60, 1. sütun, şöyledir: Videns autem episcopus tanquam canes mutos non audentes latrare, coactus est romanum pontificem iterato adire. Qui, Viterbi illum inveniens, litteras in tempore importuno oportunas a sede apostolica postulabat. Interim instante die martyrii beate Barbare, cum dominus papa Eugenius sacro altari celebraturus astaret, accedens ad eum prior « Domine, inquit, hodie festum est beate Barbare. Memor esto petitionis illius ». Cui blando vultu arridens, dominus papa : « Hodie, inquit, fiet », etc. Ve Du Monstier, s. 719-720: mutos lupis allatrare non audentes, Romanum pontificem iterum adire coactus est : a quo Viterbii invento, litteras importuno tempore, oportunas postulabat. Sed re de crastino in crastinum dilata, tandem die S. Barbarae martyrii advenit; quem opportunum urgendo Pontifici Prior arbitratus est. Itaque ad eum jam sacris altaribus astantem accedens, rogavit ut petitionis B. Barbarae, eo die quod festum ei erat, et quo memoriam passionis ejus facturus erat, meminisset. Qui blando vultu arridens; rem eo die confectam iri pollicitus est, etc. Bu tek örneği rastgele seçerek veriyoruz; ancak bu uyarılama sürekli ve neredeyse hiçbir cümle bundan kaçmamıştır.

(2) Histoire littéraire de la France, c. XIV, 1817, in-4. Anonim. Sainte-Barbe-en-Auge priorluğunun kuruluş tarihinin yazarı, s. 601-603.

(3) S. 603.

SAINTE-BARBE-EN-AUGE KRONİĞİ 15

Recueil des historiens des Gaules et de la France adlı eserde Neustria pianın metnini ele almış ve bunu şüpheli bulmasına rağmen, yalnızca Du Monstier'nin içine eklediği glossalardan (kenar notlarından) arındırmakla yetinmiştir. Her ne kadar ihtiyatlı olsa da bu yöntem onu çok ileri götürmüş ve Kronik'in kendi pasajlarını Du Monstier'nin yorumları sanmıştır. **Bunun sonucunda, Recueil des historiens'de daha net olan Sainte-Barbe Kroniği metni, buna karşın Neustria pia'da daha eksiksiz olarak yer almaktadır. M. Delisle'in (doğrudan bizim çalışmamızın temeli olan) çalışmasına kadar Sainte-Barbe Kroniği yalnızca Du Monstier, Le Large ve dom Brial'in baskılarıyla biliniyordu.**

Aslına bakılırsa Du Monstier, Kronik üzerine başka bir çalışma tasarlamış ve hatta bunu gerçekleştirmişti. Neustria pia'nın bir notunda şunu duyurmuştu:

Dipnot

(1) C. XIV. Paris, 1806, in-f. Anonymi vera narratio foundationis, etc., s. 498-506. Dom Brial, Du Monstier'in metnini birden fazla noktada kendisi de düzeltmiştir.

(2) Recueil des historiens, etc., loc. cit., s. 498, not a.

(3) Neustria pia tarafından verilen Kronik'in tüm pasajları (s. 723, 724, 726) dom Brial'de yoktur. Gerçekten de Du Monstier, kendi açıklamalarını metinden her zaman ayırma gereği duymamıştır; bundan dolayı da ayrımı yapmak güçlük taşımaktadır. — Du Monstier'nin metnin bütünlüğüne karşı gösterdiği bu dikkatsizlik, bizi, onun eserini yeniden üreten önceki ve bilinmeyen bir kopyacıdan ziyade, baskısını farklı kılan varyantları doğrudan kendisine mal etmeye yetkili kılmaktadır.

16 LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE

Dans une note de la Neustria pia, il annonça une vie complète du prieur Guillaume (1). Cette vie devait paraître dans la Neustria sancta. La Neustria sancta n'a pas, on le sait, été imprimée, mais nous en possédons le manuscrit et on y peut lire cette vie du prieur Guillaume (2). Elle résulte, semble-t-il, de la fusion de certains passages empruntés à la Chronique, avec un texte que nous avons retrouvé à la Bibliothèque Sainte-Geneviève, dans une copie du XVIIIe siècle, et qui s'intitule : De vita Guillelmi protoprioris nostri. Nous donnons ce De vita en appendice.

Assurément, si l'on n'en juge que d'après les remaniements notoires de la Chronique dans la Neustria pia, Du Monstier peut être tenu pour l'auteur responsable des combinaisons et des retouches que présente la Vie du prieur Guillaume dans la Neustria sancta. Mais il faut considérer que Du Monstier nous donne la Vera narratio de la Neustria pia aussi bien que la Vie de la Neustria sancta, comme extraites directement de manuscrits anciens de Sainte-Barbe-en-Auge. Il semble, en fait, qu'il y ait eu à Sainte-Barbe une suite de compositions historiques, rédigées dès le moyen âge, sur les origines et le développement du prieuré. Peut-être même a-t-il existé une Chronique unique (ou des Annales) de Sainte-Barbe-en-Auge, écrite au cours des temps et dont nous n'aurions plus que des débris.

Dipnot

(1) P. 724, note c. (2) Bibliothèque Nationale, fonds latin, ms. 10051, fos 28 et suiv. B. Guillelmus, primus prior S. Barbarae in Algia. vita ex ms. codice prioratus S. Barbarae in Algia excerpta compendio.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 17

Un texte narratif se référant au XIIIe siècle et qu'a aussi publié du Monstier (1), n'est pas pour infirmer cette simple hypothèse.

En tous les cas, c'est dès le XIIe siècle qu'on eut à Sainte-Barbe le souci de garder mémoire des principaux faits accomplis au prieuré. L'auteur de notre Chronique, religieux de Sainte-Barbe, est contemporain des événements qu'il relate. Mirabar et subtilitatem confessi et humilitatem prostrati (2), dit-il du prieur Guillaume qu'il connut du moins en ses derniers temps. D'autre part, le texte portant mention de Lisiard, évêque de Séez, qui ne le fut qu'à dater de 1188, c'est aux années extrêmes du XIIe siècle qu'avec dom Brial et M. Delisle, on se trouve conduit à reporter la composition de la Chronique. Mais qui conviendrait-il d'en tenir précisément pour auteur? Jusqu'à présent personne ne semble avoir cherché à le savoir; aussi bien n'avons-nous aucun indice. Et cependant nous connaissons par ailleurs un écrivain notable qui vécut à Sainte-Barbe, au déclin du XIIe siècle. C'est Geoffroi de Breteuil, qui fut même sous-prieur de la communauté (3). Sa vie est fort mal connue, et nous ignorons vers quelle date il quitta la Normandie pour se retirer à Saint-Victor de Paris. Les œuvres que

Dipnot

(1) Neustria pia, p. 727-730. (2) Voir p. 47. (3) Sur Geoffroi, voir surtout dom Brial : Histoire littéraire de la France, t. XV, 1820, p. 60-85. — A. Charma: Mémoires de 2.

16 SAINTE-BARBE-EN-AUGE KRONİĞİ

Neustria pianın bir notunda, prior Guillaume'un tam bir yaşam öyküsünü duyurmuştu. Bu yaşam öyküsünün Neustria sanctada yayımlanması gerekiyordu. Neustria sanctanın basılmadığı bilinmektedir, ancak el yazmasına sahibiz ve orada prior Guillaume'un bu yaşam öyküsü okunabilir. Bu metin, görünüşe göre, Kronik'ten ödünç alınan bazı pasajların, Sainte-Geneviève Kütüphanesi'nde bulduğumuz XVIII. yüzyıla ait bir kopyada yer alan ve De vita Guillelmi protoprioris nostri adını taşıyan bir metinle birleştirilmesinden ortaya çıkmıştır. Bu De vita metnini ek olarak veriyoruz. Kuşkusuz, eğer kişi yalnızca Neustria piadaki Kronik'in bilinen düzenlemelerine bakarak yargıda bulunacak olursa, Du Monstier, Neustria sanctadaki prior Guillaume'un Yaşamı'nın sunduğu birleştirmelerin ve rötuşların sorumlu yazarı olarak

görülebilir. Ancak şunu göz önünde bulundurmak gerekir ki Du Monstier, Neustria sanctanın Yaşamı'nı olduğu gibi Neustria pianın Vera narratiosunu da Sainte-Barbe-en-Auge'un eski el yazmalarından doğrudan alıntılanmış olarak bize sunmaktadır. Aslında, Sainte-Barbe'da orta çağdan beri priorluğun kökenleri ve gelişimi üzerine kaleme alınmış bir dizi tarihi kompozisyonun var olduğu anlaşılmaktadır. Belki de zaman içinde yazılmış ve artık elimizde yalnızca kalıntıları kalan Sainte-Barbe-en-Auge'a ait tek bir Kronik (veya Yıllıklar) dahi var olmuştur.

Dipnot

(1) S. 724, not c.

(2) Ulusal Kütüphane, Latin fonu, ms. 10051, varak 28 ve devamı. B. Guillelmus, primus prior S. Barbarae in Algja. vita ex ms. codice prioratus S. Barbarae in Algja excerpta compendio.

SAINTE-BARBE-EN-AUGE KRONİĞİ 17

XIII. yüzyıla atıfta bulunan ve Du Monstier tarafından da yayımlanmış olan anlatsal bir metin, bu basit hipotezi çürütecek nitelikte değildir.

Her halükarda, Sainte-Barbe'da priorlukte gerçekleşen başlıca olayların anısını canlı tutma özeni daha XII. yüzyılda var idi. Kronik'imizin yazarı, Sainte-Barbe'lı bir dindar olup, aktardığı olayların çağdaşıdır. En azından son dönemlerinde tanıdığı prior Guillaume için, Mirabar et subtilitatem confessi et humilitatem prostrati, demektedir. Öte yandan, Sééz piskoposu Lisiard'dan söz eden metin —ki bu göreve ancak 1188'den itibaren gelmiştir— dom Brial ve M. Delisle ile birlikte Kronik'in kaleme alınışını XII. yüzyılın en son yıllarına götürmemize yol açmaktadır. Fakat acaba bunun yazarı olarak tam anlamıyla kimi kabul etmek uygun olurdu? Şu ana kadar kimse bunu araştırmış görünmemektedir; nitekim hiçbir ipucuna da sahip değiliz. Ve buna rağmen, başka kaynaklardan XII. yüzyılın sonlarında Sainte-Barbe'da yaşamış önemli bir yazarı tanıyoruz. Bu kişi, cemaatin alt priorluğunu de yapmış olan Breteuil'li Geoffroi'dir. Yaşamı son derece az bilinmektedir ve Normandiya'yı Paris'teki Saint-Victor'a çekilmek üzere hangi tarihte terk ettiğini bilmiyoruz.

Dipnot

(1) Neustria pia, s. 727-730.

(2) Bkz. s. 47.

(3) Geoffroi üzerine, özellikle dom Brial'e bakın: Histoire littéraire de la France, c. XV, 1820, s. 60-85. — A. Charma: Mémoires de 2.

18 LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE

Les œuvres que nous possédons en assez grand nombre sous son nom, n'ont pas à dire vrai le caractère historique; mais la langue correcte, assez difficile et recherchée de la Chronique de Sainte-Barbe, ne serait pas indigne de lui. Assurément nous ne prétendons pas, même par simple conjecture, attribuer cette Chronique à Geoffroi de Breteuil. Mais il nous paraît que son séjour à Sainte-Barbe à la fin du XIIe siècle, et la rédaction, vers les mêmes années, de la Chronique du prieuré sont deux faits dont la relative coïncidence s'imposait à l'attention.

la Société des Antiquaires de Normandie, t. XXVII. Caen, 1869, in-4°, p. 1-50. La dernière étude, dont nous n'avons encore que le sommaire, est de M. R.

Griveau: Geoffroi de Saint-Victor et la décadence des Victorins à la fin du XIIe siècle. Positions des thèses des élèves de l'École des Chartes de la promotion de 1903. Macon, 1902, in-8°, p. 99-104.

Dipnot: Voir p. 29 la note 2. et p. 32 la note 3. Dipnot: Je ne saurais, en finissant, ne pas marquer ma gratitude à l'Académie de Caen, dont l'accueil me fut si bienveillant. Que M. Émile Travers, que mon excellent maître de l'Université de Caen, M. Prentout, veuillent bien aussi croire à toute ma respectueuse reconnaissance pour ce que le présent travail leur doit de ne pas être trop imparfait. A M. É. Deville enfin, qui, avec tant de bonne grâce, m'abandonna les droits que lui avait pour ainsi dire acquis sur la Chronique de Sainte-Barbe, sa longue pratique du fonds normand de Sainte-Geneviève, j'offre cordialement de sincères remerciements.

19 LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE

D'après le ms. 1643 de la Bibliothèque Sainte-Geneviève, fos 57-70.

[V]enerabilium patrum memorabiles mores posterorum memorie stili officio commendare piorum est filiorum; laudabile est priorum posteros memorari, laudabilius imitari. Agnoscant igitur filii ecclesie Sancte Barbare quo in temporalibus domus eorum gavisa sit fundatore, quove in spiritualibus adulta sit nutritore.

Fuit in diebus superioris Henrici, regis Anglorum, quidam clericus in urbe Rothomagensi, nomine Gillebertus, ex clericali et militari prosapia editus.

Dipnot: Nous indiquons en italiques les passages omis par le P. Le Large. Certains sans doute se retrouvent dans l'édition de Du Monstier, mais sous une forme telle que nous n'en pouvons tenir compte. [Voir p. 14, note 1.] Dipnot: Nous restituons entre crochets les initiales dont la place, réservée à l'enluminure, est demeurée vide. Dipnot: Le Large a imprimé oe et oe; partout nous avons rétabli e. Dipnot: Henri Ier, né en 1068, roi d'Angleterre en 1100, maître de la Normandie en 1106.

18 SAINTE-BARBE-EN-AUGE KRONİĞİ

Onun adına oldukça fazla sayıda sahip olduğumuz eserler, doğruyu söylemek gerekirse tarihsel bir karakter taşımazlar; ancak Sainte-Barbe Kroniği'nin doğru, oldukça zor ve özenli dili, onun için değersiz sayılmazdı. Elbette, basit bir tahminle bile olsa bu Kroniği Geoffroi de Breteuil'e atfetme iddiasında değiliz. Ancak bize öyle geliyor ki, onun XII. yüzyılın sonlarında Sainte-Barbe'da bulunması ve aynı yıllarda manastırın Kroniği'nin kaleme alınmış olması, dikkatimizi çeken iki olgudur ve bunların göreceli çakışması dikkat çekicidir.

Normandiya Antikacılar Derneği, cilt XXVII. Caen, 1869, in-4°, s. 1-50. Henüz sadece özetine sahip olduğumuz son çalışma, M. R. Griveau'ya aittir: Geoffroi de Saint-Victor ve XII. yüzyılın sonlarında Victorinlerin çöküşü. 1903 mezunları için École des Chartes öğrencilerinin tezleri. Macon, 1902, in-8°, s. 99-104.

Dipnot: Bkz. s. 29 not 2 ve s. 32 not 3. Dipnot: Bitirirken, Caen Akademisi'ne karşı minnettarlığımı ifade etmeden geçemeyeceğim; misafirperverlikleri çok nazikçeydi. Sayın Émile Travers'in, Caen Üniversitesi'ndeki kıymetli hocam Sayın Prentout'un, mevcut çalışmanın kusursuz olmaması noktasındaki eksikliklerinin telafisi için gösterdikleri çabaya duyduğum saygılı şükranımı kabul etmelerini rica ederim. Son olarak, Sainte-Barbe Kroniği üzerindeki haklarını ve Sainte-Geneviève'in Normandiya fonuna ilişkin engin tecrübesini büyük bir zarafetle bana devreden Sayın É. Deville'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

19 SAINTE-BARBE-EN-AUGE KRONİĞİ

Sainte-Geneviève Kütüphanesi'ndeki ms. 1643'e göre, varak 57-70.

Saygıdeğer ataların hatırlanmaya değer davranışlarını, dindar evlatların kaleminin bir görevi olarak gelecek nesillerin anısına emanet etmek gerekir; ataların hatırlanması övülmeye değerdir, taklit edilmesi ise daha çok övülmeye değerdir. O halde, Sainte-Barbe kilisesinin evlatları, evlerinin dünyevi işlerde ne tür bir kurucuya sahip olduğunu veya manevi işlerde ne tür bir yetiştiriciyle büyüdüğünü bilsinler. İngilizlerin kralı yaşlı Henri'nin günlerinde, Rouen şehrinde, ruhani ve askeri bir soydan gelen, Gillebertus adında bir kâtip vardı.

Dipnot: Italikleri, P. Le Large tarafından atlanan pasajları belirtmek için kullanıyoruz. Bazıları şüphesiz Du Monstier'in baskısında mevcuttur, ancak bizim dikkate alamayacağımız bir biçimdedir. [Bkz. s. 14, not 1.] Dipnot: Baş harfleri köşeli parantez içinde geri getiriyoruz, çünkü bunlar için ayrılan alan aydınlatma (süsleme) için boş bırakılmıştı. Dipnot: Le Large, oe ve oe şeklinde basmıştı; biz her yerde e harfini eski haline getirdik. Dipnot: Henri I., 1068'de doğdu, 1100'de İngiltere kralı oldu, 1106'da Normandiya'nın hâkimi oldu.

20 LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE

Hic et Rothomagensis ecclesie precentor et prefati regis thesaurarius erat. [C]um autem filios quinque haberet juvenes, egregios, literis deditos et in curia regis nominatos, primogenitum Willelmum sibi annis jam maturus in thesaurarii officio, ex regis beneplacito, subrogavit. In quo etiam officio reliqui fratres, quamdiu superstites fuerunt, ac si jure hereditario sibi invicem successerunt. [G]uillelmus igitur patris potitus officio, cum pro multiplici preclare indolis probitate regis et procerum gratiam et familiaritatem haberet, tandem spreto mundi maleblandientis prosperitate, spreto juventutis flore, spreto patre dulcique fratrum consorcio, spreto eciam latere regis Anglorum, regi militare disposuit Angelorum. Quod et fecit. Quadam etenim die, assumpto secum uno ex clericis suis, viro venerabili magistro Huberto, iter arripuit ad desertum locum, scilicet in nemore castro Britolio adjacente (1). Ibi quippe degebant viri religiosi, quibus præerat Hugo (2), cognominatus de Deserto, vir bonorum memoria dignus, et quondam bone memorie Vitalis (3) heremite discipulus. Hubertus vero, intellecta voluntate et causa itineris domini sui, statim ad patrem et fratres ejus insperate novitatis nuncius, ferrata calce fatigato quadrupede convolvit.

Dipnot: (1) Notre-Dame-du-Désert, ermitage fondé au XIIe siècle, aux Baux-de-Breteuil (canton de Breteuil, Eure), plus tard confondu dans le prieuré de Lesme. Dipnot: (2) Voir : Charpillon et Caresme : Dictionnaire historique de l'Eure, t. I. Les Andelys, 1868, in-8°, p. 222. Dipnot: (3) Vital l'Ermite, fondateur de l'abbaye de Savigny. Voir : Orderic Vital, édition Le Prévost et Delisle, t. III, p. 449-50.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 21

Quo audito Robertus de Ebroicis, secundus natus post Guillelmum, vir in regno nominatissimus, felicem fugitivum e vestigio insecutus, invenit dilectum fratrem suum veste jam religionis indutum. Pene enim Guillermus illo adveniens confestim eam susceperat. « Ut si, inquit, me diabolus occasione aliqua ad seculum revocaverit, fiam obprobrium hominum et abjecio plebis ». Ibi ergo tamquam in loco penitentie, vere penitentis operibus occupatus, tempus quod in vanitate consumpserat, mentis et corporis exercicio redimebat. Erat enim pro molibus cilicio indutus, pro jocis, silencio et lectioni intentus, pro modulacionibus, lacrimis et suspiriis assuetus. Gaudebat, pro optimatum familiaritate, pauperum fratrum societate, pro curiarum frequentia solitudine, pro deliciarum torrente cibi et potus parcitate, et quia in multis Deum offenderat, multis modis eum sibi reconciliare studebat. Scripsit eciam venerando Rothomagensi archiepiscopo, Gaufrido (1), sic inter cetera dicens : « [E]go, miser Guillelmus, redo prebendam quam male adquisitam et male possessam hactenus tenui ». Quibus verbis multi audiencium compuncti. eciam in lacrimis proruperunt. Rex eciam, audito ejus discessu, fertur dixisse fidelio rem clericum domus sue se amisisse. Quem vero rex terrenus amisit, celestis inventum recepit.

Dipnot: (1) Geoffroi, archevêque de Rouen, de 1110 (?) à 1128. Dipnot: (2) Rabel le Chambrier, de la célèbre famille des Chambriers de Tancarville, fils de Guillaume de Tancarville et de Mathilde

La chronique de Sainte-Barbe-en-Auge (Sayfa 20)

Aynı zamanda Rouen kilisesinin baş cantor'u ve adı geçen kralın hazinedarıydı. Oysa onun genç, mükemmel, yazılara düşkün ve kralın sarayında tanınmış beş oğlu olduğundan, yaşça çoktan olgunlaşmış olan babası, kralın rızasıyla büyük oğlu Guillaume'ı hazinedarlık görevine kendi yerine geçirdi. Hatta bu görevde, diğer kardeşler de hayatta kaldıkları sürece, sanki babadan oğula geçen bir hakmış gibi sırayla birbirlerinin yerine geçtiler. Böylece babasının görevini devralan Guillaume; çok yönlü parlak karakterinin erdemi sayesinde kralın ve soyluların lütfuna ve yakınlığına sahipken, sonunda dünyanın aldatıcı refahını elinin tersiyle itti, gençliğin bahrini reddetti, babasını ve kardeşlerinin tatlı beraberliğini geride bıraktı, hatta İngiltere kralının yanından ayrılıp Melekler Kralına askerlik etmeye karar verdi. Öyle de yaptı. Nitekim bir gün, yanına katiplerinden birini, muhterem adam usta Hubert'i alarak, Breteuil şatosunun bitişiğindeki ormanda bulunan ıssız bir yere, yani çöle doğru yola çıktı. Orada nitekim, eskilerin hatırlamaya değer adamı ve bir zamanlar iyi hatıralı münzevi Vitalis'in öğrencisi olan, Çöllü diye anılan Hugo'nun yönettiği dindar adamlar yaşıyordu. Hubert ise, efendisinin niyetini ve yolculuk sebebini anlar anlamaz, beklenmedik bu haberi ulaştırmak için demirli çizmeleriyle, yorgun binek hayvanını sürüp hızla uçtu.

Dipnot: (1) Notre-Dame-du-Désert, XII. yüzyılda Baux-de-Breteuil'de (Breteuil kantonu, Eure) kurulan, daha sonra Lesme priörlüğü ile birleşen münzevite. Dipnot: (2) Bakınız: Charpillon ve Caresme: Dictionnaire historique de l'Eure, c. I. Les Andelys, 1868, in-8°, s. 222. Dipnot: (3) Münzevi Vitalis, Savigny Manastırının kurucusu. Bakınız: Orderic Vital, Le Prévost ve Delisle baskısı, c. III, s. 449-50.

La chronique de Sainte-Barbe-en-Auge (Sayfa 21)

Bunu duyan ve krallıkta adı en çok duyulan kişi olan, Guillaume'dan sonra doğan ikinci evlat Robert de Ebroicis, bu mutlu kaçağın peşine hemen düşüp, sevgili kardeşini çoktan dini kıyafetler giymiş hâlde buldu. Zira Guillaume oraya varır varmaz neredeyse hemen bu kıyafeti giymişti. "Şayet" dedi, "şeytan herhangi bir vesileyle beni dünyaya geri döndürecek olursa, insanların ayıbı ve halkın aşağılığı olayım."

Orada artık sanki bir tövbe yerindeymiş gibi, gerçekten tövbe eden birinin işleriyle meşgul olarak, boş şeylerde harcadığı zamanı zihninin ve bedeninin çabasıyla telafi ediyordu. Çünkü zevk ve eğlenceler yerine kıl gömlek giyiyor, şakalar yerine sessizliğe ve okumaya odaklanıyor, ezgiler yerine gözyaşları ve iç çekişlere alışıyor. Soyluların yakınlığı yerine yoksul kardeşlerin dostluğunu, sarayların kalabalığı yerine yalnızlığı, lezzetler seli yerine yiyecek ve içecek azlığını seçiyordu; ve Tanrı'yı pek çok kez gücendirdiği için, O'nunla yeniden barışmak adına çeşitli yollarla çaba harcıyordu. Hatta Rouen'in muhterem başpiskoposu Geoffroi'ye şu sözler başta olmak üzere şunları yazdı: "Ben, zavallı Guillaume, bugüne kadar kötü edinilmiş ve kötü sahiplenilmiş olarak el-i in-de tuttuğum prebendayı iade ediyorum." Bu sözleri duyan birçoğu derinden etkilenip gözyaşlarına boğuldu. Kralın bile, onun ayrılışını duyunca evinin en sadık katibini kaybettiği söylenir. Yeryüzündeki kralın kaybettiğini ise göksel kral bulup kabul etti.

Dipnot: (1) Geoffroi, Rouen başpiskoposu, 1110 (?) - 1128 arası. Dipnot: (2) Rabel le Chambrier, Tancarville Chambrier'lerinin ünlü ailesinden, Guillaume de Tancarville ile Mathilde'in oğlu

Illo ergo in vocacione sua perseverante, accidit ut Rabellus, filius Guillelmi Camerarii, cujus consilio tota fere regalis curia tunc temporis incumbibat, Deo inspirante, disponeret ponere in ecclesia, que dicitur Sancte Barbare, canonicos regulares, in qua proavus ejus Stigandus, tempore Guillelmi Anglorum regis et domitoris, prebendas et canonicos instituerat seculares. Patris itaque et filii communicato consilio, habito quoque super hoc regis et episcoporum assensu pariter et suffragio, Guillelmus coactus est de nido sue conversionis exire domusque regularis ordinande, adhuc in ordine recens, curam suscipere. Qui, abbatis nomen prorsus refugiens, nomine et officio prioris contentus est, contemptor pompe qua male in seculo usus est. Adduxit autem secum duos fratres, viros strenuos, qui de civitate Rothomagensi apud Desertum, relictis opibus suis, causa religionis, se contulerunt, Ernaldum et Hebertum.

Dipnotlar d'Arques : il épousa Agnès de Mézidon, petite-fille d'Eude Stigand. Voir : A. Deville : Histoire du château et des sires de Tancarville. Rouen, 1834, in-8, p. 121 et suiv. — Orderic Vital, édition Le Prévost et Delisle, t. IV, p. 412.; t. V, p. 81, 83. Le mariage de Rabel est forcément antérieur à 1128, date que lui assigne A. Deville top. cit., p. 154, n. 1), puisque c'est par sa femme que Rabel devint seigneur de Mézidon et patron de Sainte-Barbe, réorganisée en 1127. Voir plus loin, p. 58. (1) Sur cette deuxième fondation de Sainte-Barbe, accomplie dans des circonstances miraculeuses, voir le récit préliminaire donné par Du Monstier, op. cit., p. 717-718. (2) D'après le récit de la première fondation (Du Monstier, loc. cit.), c'est la fille même d'Eude Stigand qu'aurait épousée Rabel. Ce qui paraît assez peu vraisemblable. Voir plus loin, p. 57, notes 1 et 2. (3) Sur Eude Stigand, voir notamment : Orderic Vital, édition citée, t. II, p. 104. (4) Voir : Du Monstier, loc. cit.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 23

Et iste est Hebertus, qui post mortem Guillelmi prioris, sub patre Daniele a latere dextro ecclesie aulas hospitum, officinas fratrum, per sedecim annos instanter edificavit, et per eas aquam fluminis magno sumptu ac sudore adduxit. Hi tres in nomine sancte Trinitatis ecclesiam Beate Barbare, comitante obediencia; unanimiter adierunt, seque in ea omnibus diebus vite sue sub beati Augustini regula militaturos, voto pari Domino obtulerunt. Factum est anno M C XX VIII ab Incarnatione Domini, gaudente fundi domino et favente Johanne Lexoviensi episcopo. Ecclesia vero que dicitur Sancte Barbare, in honore beati Martini ab antiquo fundata et dedicata consistit. Porro illatis in eam reliquiis beate Barbare, virginis et martyris, per manum Roberti, filii Stigandi, qui de Grecia easdem reliquias super aurum et topazion sibi preciosas attulerat, beata Barbara, ob miraculorum frequenciam, illam suo nomini vendicavit ecclesiam. Cujus rei consideratione, prior Guillelmus in sigillo capituli ejusdem ecclesie utriusque ymaginem effigiari fecit, versiculo brevitate laudabili circumposito : « In re Martini Barbara nomen habet ».

Dipnotlar (1) La Dive. (2) Jean Ier, évêque de Lisieux, de 1107 à 1141. (3) Voir dans Du Monstier, loc. cit., le récit de la fondation primitive. (4) Sainte dont l'histoire demeure fort incertaine. D'après Métaphraste, elle aurait été martyrisée à Héliopolis d'Égypte en 306. Sa légende est dans Surius : De probatis sanctorum vitis, t. XII. Cologne, 1618, in-f, p. 123-124. (5) Voir Du Monstier, loc. cit.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 22

Orlı kendi çağrısında sebat ederken, öyle oldu ki, kabine üyelerinin tavsiyesiyle o dönemde neredeyse tüm kraliyet sarayının dayandığı, Guillaume Camerarius'un oğlu Rabellus, Tanrı'nın ilhamıyla, İngiltere Kralı ve fatihi Guillaume zamanında büyükbabası Stigandus tarafından prebendalar ve seküler kanonlar tesis edilmiş olan Sainte-Barbe adındaki kiliseye düzenli kanonlar yerleştirmeye karar verdi. Böylece babanın ve oğulun ortak kararıyla, ayrıca kral ile piskoposların bu konudaki

onayı ve desteği alınarak, Guillaume ihtida yuvasının yuvasından çıkmaya ve henüz tarikat içinde çok yeni olmasına rağmen düzenli bir evin yönetimini üstlenmeye zorlandı. O, başrahip unvanından tamamen kaçınarak, dünyada kötü amaçla kullandığı ihtişamı küçümseyen biri olarak prior unvanı ve göreviyle yetindi. Ve yanına, servetlerini bırakarak din sebebiyle Rouen şehrinden Desert'a gelen güçlü adamlar olan iki kardeş Ernaldus ve Hebertus'u aldı.

Dipnotlar d'Arques : il épousa Agnès de Mézidon, petite-fille d'Eude Stigand. Voir : A. Deville : Histoire du château et des sires de Tancarville. Rouen, 1834, in-8, p. 121 et suiv. — Orderic Vital, édition Le Prévost et Delisle, t. IV, p. 412.; t. V, p. 81, 83. Le mariage de Rabel est forcément antérieur à 1128, date que lui assigne A. Deville top. cit., p. 154, n. 1), puisque c'est par sa femme que Rabel devint seigneur de Mézidon et patron de Sainte-Barbe, réorganisée en 1127. Voir plus loin, p. 58. (1) Sur cette deuxième fondation de Sainte-Barbe, accomplie dans des circonstances miraculeuses, voir le récit préliminaire donné par Du Monstier, op. cit., p. 717-718. (2) D'après le récit de la première fondation (Du Monstier, loc. cit.), c'est la fille même d'Eude Stigand qu'aurait épousée Rabel. Ce qui paraît assez peu vraisemblable. Voir plus loin, p. 57, notes 1 et 2. (3) Sur Eude Stigand, voir notamment : Orderic Vital, édition citée, t. II, p. 104. (4) Voir : Du Monstier, loc. cit.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 23

Ve işte bu Hebert, Prior Guillaume'ın ölümünden sonra, Baba Daniel yönetiminde, kilisenin sağ tarafında misafir salonlarını ve kardeşlerin çalışma atölyelerini on altı yıl boyunca ısrarla inşa eden ve nehrin suyunu büyük bir masraf ve emekle oraya getirendir. Bu üçü, itaatin eşliğinde kutsal Üçleme adına Sainte-Barbe Kilisesi'ne oybirliğiyle gittiler ve hayatlarının tüm günlerinde Aziz Augustinus kuralı altında askerlik yapmak üzere kendilerini eşit bir adakla Rab'be sundular. Bu olay, arazinin efendisinin sevinci ve Lisieux Piskoposu Jean'ın desteğiyle Rab'bin Enkarnasyonu'ndan sonraki 1128 yılında gerçekleşti. Sainte-Barbe olarak adlandırılan kilise ise eski zamanlardan beri Aziz Martin onuruna kurulmuş ve adanmış olarak durmaktadır. Dahası, Yunanistan'dan altun ve topaz üzerinde kendisine değerli olan aynı kalıntıları getiren Stigand'ın oğlu Robert'in eliyle bakire ve şehit Aziz Barbara'nın kalıntıları oraya getirildiğinde, Aziz Barbara mucizelerin sıklığı nedeniyle o kiliseyi kendi adına tescil ettirdi. Bu durumun göz önünde bulundurulmasıyla Prior Guillaume, aynı kilisenin meclis mühründe her ikisinin de suretini şu övgüye değer kısa mısra çevresiyle işlettirdi: "In re Martini Barbara nomen habet".

Dipnotlar (1) La Dive. (2) Jean Ier, évêque de Lisieux, de 1107 à 1141. (3) Voir dans Du Monstier, loc. cit., le récit de la fondation primitive. (4) Sainte dont l'histoire demeure fort incertaine. D'après Métaphraste, elle aurait été martyrisée à Héliopolis d'Égypte en 306. Sa légende est dans Surius : De probatis sanctorum vitis, t. XII. Cologne, 1618, in-f, p. 123-124. (5) Voir Du Monstier, loc. cit.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 24

Alium quoque similis forme versiculum in sigillo proprio sculptum habebat : « Si recte vivis fac mihi quod tibi vis » (1). Factum est autem divina, ut credimus, ordinacione, ut regina virginum, Virgo Maria, que ubique imperiosa est, advenienti famule sue tamquam Barbare in domesticis suis quasi mater honorificata occurreret, mittens ei de clero suo viros illustres qui in ejus ecclesia et regulariter Deo servirent ipsamque ecclesiam bonis temporalibus et spiritualibus propagarent. Unde non immerito ecclesia Sancte Barbare uterina filia Rothomagensis ecclesie dicitur, pro eo quod de choro, tamquam de utero ejus, exisse illud examen dulciflui operis fervens artifex comprobatur (2). Fratres vero Ancensis cenobii (3), qui ibidem causa rei servande per

aliquod tempus fuerunt commorati, advenientibus sancte hereditatis possessoribus, ad domum suam regressi sunt, firmata inter utrosque familiaritate a die illa et deinceps.

Dipnotlar (1) M. Delisle (op. cit., p. 215, note 2) fait remarquer que « ce type n'était plus employé au XVe siècle, comme on le voit par un sceau que Léchaudé d'Anisy a dessiné dans son Recueil de sceaux normands, pl. XXII, no 5. C'est seulement dans les temps plus modernes qu'on fit revivre l'ancien usage. En souvenir du sceau gravé au XIIe siècle, les chanoines se servaient en 1680 d'un cachet portant la légende : In re Martini Barbara nomen habet. Demay : Sceaux de Normandie, p. 339, no 3019 ». (2) Le père de Guillaume était préchantre de Notre-Dame de Rouen. Voir plus haut. (3) Notre-Dame d'Eu, abbaye augustinienne fondée au XIe siècle.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 25

Prior autem Guillelmus, cum vitam parcam nimis et austeram cum hiis quos secum adduxerat, duceret, invenire non poterat parcitatis consortes. Quapropter altiore usus consilio, rigorem propositi temperavit, et ceperunt ad eum fratres confluere et maxime de Rothomagensium civitate. Secutus est eum pater suus et duo ex fratribus suis, viri quorum memoria in benedictione est, alieque venerabiles persone de prefata civitate. Videns autem Camerarius ramusculum novelle plantacionis bone spei flores producere, prioribus donis adjecit Maisnil Giroidi (1) in Normannia, Bequefort et Colesteordiam (2) in Anglia. Que dona, cum prior Guillelmus a regia majestate confirmari in perpetuam elemosinam postularet, rex, Bequefort, quod de regali corona patri Rabelli sederat, confirmare in elemosinam penitus renuebat. Sed prior, quia regisque consiliariis familiaris et quasi de curia erat, instans oportune importune, tandem, opitulante Deo, quod petiit impetravit (3).

Dipnotlar (1) Le Mesnil-Guérault, à Saint-Pierre-des-Iffs, canton de Lisieux. (2) Beckford, dans le comté de Gloucester; Colesteordia, peut-être dans le comté de Lincoln. (Voir : Archives du Calvados. H. Fonds de Sainte-Barbe, no 307.) (3) Voir la charte de Henri Ier. Archives du Calvados. H. Sainte-Barbe, no 1. — Disons une fois pour toutes que les diverses donations à Sainte-Barbe que mentionne la Chronique, se retrouvent dans les chartes ou l'inventaire ancien de Sainte-Barbe, aux Archives du Calvados. Voir aussi le Monasticon Anglicanum, t. II. Londres, 1661, in-f, p. 1010-1012, et L. Duval : Inventaire sommaire des Archives... Orne, H., t. II. Alençon, 1891, in-4, p. xxxvii et suiv., p. 84 et suiv.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 24

Kendi mühürüne kazınmış benzer biçimde başka bir kısa mısra daha taşıyordu: "Eğer doğru yaşarsan, bana da sana dilediğini yap" (1). Ancak inanıyoruz ki, ilahi bir düzenlemeyle, her yerde egemen olan bakirelerin kraliçesi Meryem Ana, kendi hizmetkarı olan Barbara'ya evindekiler arasında sanki onurlandırılmış bir anne gibi yaklaşarak, ruhban sınıfından kendi kilisesinde tanrısal düzene göre hizmet edecek ve o kiliseyi maddi ve manevi varlıklarla çoğaltacak seçkin adamları ona gönderdi. Bu yüzden Sainte-Barbe Kilisesi'nin Rouen Kilisesi'nin rahimden çıkma kızı olarak anılması haksız sayılmaz; çünkü korodan, sanki rahminden çıkmış gibi, tatlı akıslı bu çalışmanın hararetiyle sanatçısı o imtihanla kanıtlanmaktadır (2). Öte yandan Ancensis Manastırı'nın, mülkü korumak amacıyla bir süreliğine orada kalmış olan kardeşleri, kutsal mirasın sahipleri gelince, her iki taraf arasında o günden sonra bir yakınlık kurularak kendi evlerine geri döndüler (3).

Dipnotlar (1) M. Delisle (op. cit., s. 215, not 2) şuna dikkat çeker: « Bu tür, Léchaudé d'Anisy'nin normand mühürleri derlemesinde (pl. XXII, no 5) çizdiği bir mühürde görüldüğü gibi, 15. yüzyılda artık kullanılmıyordu. Eski kullanımın yeniden canlandırılması ancak daha modern zamanlarda gerçekleşti. 12. yüzyılda kazınmış olan mühürün hatırası olarak, kanonlar 1680 yılında üzerinde 'In re Martini Barbara nomen habet' yazısı bulunan bir mühür kullanmaktaydılar. Demay: Sceaux de Normandie, s. 339, no 3019 ». (2) Guillaume'ın babası Rouen'li Notre-Dame'ın baş cantor'uydu. Yukarıya bakınız. (3) Notre-Dame d'Eu, 11. yüzyılda kurulmuş bir Augustinus manastırıdır.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 25

Prior Guillaume ise yanına aldığı kimselerle birlikte çok sade ve çileci bir hayat sürerken, bu sadeliğe ortak olacak kimseler bulamıyordu. Bu yüzden daha üstün bir akıl yürüterek niyetinin sertliğini yumuşattı ve kardeşler, özellikle de Rouen şehrinden olmak üzere etrafında toplanmaya başladılar. Babası ve iki kardeşi de —anıları hayırla anılan kişilerdir— adı geçen şehirden diğer saygın kişilerle birlikte onun ardı sıra geldi. Camerarius, yeni fidanlığın iyi umut çiçekleri açtığını görünce, önceki bağışlarına Normandiya'da Maisnil Giroldi'yi (1), İngiltere'de ise Bequefort ve Colesteordiam'ı ekledi (2). Prior Guillaume bu bağışların kraliyet makamı tarafından ebedi bir sadaka olarak onaylanmasını talep ettiğinde, kral, Rabel'in babasına kraliyet tacından kalmış olan Bequefort'u sadaka olarak onaylamaya kesinlikle yanaşmıyordu. Fakat prior, kralın danışmanlarına yakın olduğu ve sanki saraydan sayıldığı için, yerinde ve yersiz ısrarlarıyla sonunda Tanrı'nın yardımıyla istediğini elde etti (3).

Dipnotlar (1) Le Mesnil-Guérout, Saint-Pierre-des-Iles yakınında, Lisieux kantonu. (2) Beckford, Gloucester kontluğunda; Colesteordia, muhtemelen Lincoln kontluğunda. (Bakınız: Calvados Arşivleri. H. Sainte-Barbe Fonu, no 307.) (3) I. Henri'nin şartasına bakınız. Calvados Arşivleri. H. Sainte-Barbe, no 1. — Bir defaya mahsus olmak üzere belirtelim ki, Kronik'in bahsettiği Sainte-Barbe'a yapılan çeşitli bağışlar, Calvados Arşivleri'ndeki Sainte-Barbe'in eski şatolarında veya envanterinde bulunmaktadır. Ayrıca bakınız: Monasticon Anglicanum, c. II. Londra, 1661, in-f, s. 1010-1012, ve L. Duval: Inventaire sommaire des Archives... Orne, H., c. II. Alençon, 1891, in-4, s. xxxvii ve devamı, s. 84 ve devamı.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 26

Obtinuit quoque immunitatem regalium vectigalium et etiam pontagii (pontagium vero vocant illor argenteos quos ministri regis pro singulis equis per pontem in navim ascendentibus et a transfretantibus exigunt). Porro Johannes, Lexoviensis episcopus, audito quod Rabellus Camerarius dedisset Mesnil Giroldi ecclesie Sancte Barbare, protulit cartam que testabatur jam dictum manerium datum fuisse Lexoviensi ecclesie a Roberto, post fratrem suum Ricardum tercium, duce Normannorum (1). Acta est ergo contencio longa inter Johannem episcopum et priorem Guillerum; sed, quia Barbara vinci non noverit, tandem obtinuit. Orta est eciam contencio super quadam terra, quam Camerarius ecclesiae nostre dare volebat, eamque prior suscipere rennebat : terra quippe litigiosa erat. Nam quidam miles, Adam scilicet de Magneio (2), terram ipsam calumpniabatur, dicens se eam de Camerario debere tenere in feodo et hereditate. Cum ergo Camerarius totam illam terram nobis dare vellet, et prior propter calumpniam talem donacionem differret, tandem, favente Camerario, finem hujusmodi sortita est illa contencio : media pars canonicorum devenit dominicus, reliquam tenuit Adam de ipsis in feodo, per servicium prestandi unum equum bis in anno ad necessaria itinera eorum infra Normanniam, et eundi ad placita eorum et alia negotia, circa quinque vel septem leugas convenienter.

Dipnotlar (1) Richard III, duc de Normandie, de 1026 a 1027. Robert Ier le Magnifique, de 1027 a 1035. Voir la charte de donation du Mesnil-Guérout a l'Eglise de Lisieux dans les Memoires de la Societe des Antiquaires de Normandie, t. XIII, 1844, in-4. A. Le Prevost : Pouilles du diocese de Lisieux, p. 10, note. (2) Magny-le-Freule, canton de Mezidon.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 27

Videns autem prior quod in ecclesia Beati Stephani de Mesnilo Maugeri (1), ex feodo Theodorici, prebende quaedam essent pauperes quidem et pauce, sed revera nobis imposterum plurimum profuturæ, favente Arnulfo Lexoviensi

episcopo (2) et illius ecclesie advocato (3), possessioni ecclesie nostre, providus futurorum, adjecit.

Prior igitur Guillelmus ad dominum papam iter aggressus, domum suam in ordine canonicorum regulariorum conformari fecit, donis quoque regis et Camerarii apostolice dignitatis privilegio confirmatis (4). Regressus a Roma in ordinanda domo, et maxime in ecclesie officio, multam et longam adhibuit diligenciam. Cujus officii ordinacio adeo pluribus placuit ut eciam archiepiscopi, episcopi alieque venerabiles persone in capellis suis eadem ordinacione celebrituter uterentur. Fecit eciam abbreviacionis Evangeliorum que dominicis diebus in capitulo leguntur; ymnpnis quoque et quibusdam sequenciis delectabiles cantus apposuit.

Dipnotlar (1) Le Mesnil-Mauger, canton de Mezidon. (2) Le celebre Arnoul, eveque de Lisieux, de 1141 a 1182, mort en 1184. — Le plus recent travail sur Arnoul est celui de M. Bouteron : Positions des theses des eleves de l'Ecole des Chartes de la promotion de 1905. Macon, 1905, in-8, p. 25-31. (3) Sur les avoues normands, voir : F. Senn : L'institution des avoueries ecclesiastiques en France. Paris, 1903, in-8, p. 95-100. (4) La bulle d'Innocent II, datee de 1130, a disparu. Voir : Table des papiers existants dans le chartrier en 1741 (Archives du Calvados. H. Sainte-Barbe), p. 44.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 26

Kraliyet vergilerinden ve ayrıca pontagiumdan da bağışıklık kazandı (pontagiumu ise kralın görevlilerinin, köprüden gemiye binen ve karşıya geçen her bir at için talep ettikleri üç gümüş para olarak adlandırırlar). Dahası, Lisieux Piskoposu Johannes, Camerarius Rabel'in Mesnil Girol'di'yi Sainte-Barbe Kilisesi'ne verdiğini duyunca, adı geçen malikanenin, Normandiya Dükü III. Richard'ın kardeşi olan Robert tarafından Lisieux Kilisesi'ne verilmiş olduğunu kanıtlayan bir mülk belgesi ortaya çıkardı (1). Bunun üzerine Piskopos Johannes ile Prior Guillaume arasında uzun bir çekişme yaşandı; ancak Barbara yenilmeyi bilmediği için sonunda kazandı. Kilisemize vermek istediği ve priorun ise almayı reddettiği belirli bir toprak üzerinde de bir çekişme ortaya çıktı: çünkü toprak çekişmeliydi. Nitekim Magny'li Adam adında bir şömine (şövalye) (2), o toprağın kendisinde feodal ve kalıtsal olarak Camerarius'tan tutması gerektiğini söyleyerek o toprağa hak iddia ediyordu. Bu yüzden Camerarius o toprağın tamamını bize vermek istediğinde ve prior bu hak iddia etme yüzünden böyle bir bağış ertelediğinde, sonunda Camerarius'un desteğiyle bu çekişme şu şekilde sonuca ulaştı: kanoniklerin orta kısmı mülkiyetin hâkimiyetine geçti, geri kalanını ise Adam onlardan feodal olarak, Normandiya sınırları içinde gerekli yolculukları için ve davalarına ile diğer işlerine gitmek üzere yılda iki kez uygun şekilde bir at sağlama hizmeti karşılığında elinde tuttu.

Dipnotlar (1) III. Richard, Normandiya dükü, 1026 - 1027. I. Muhtemem Robert, 1027 - 1035. Mesnil-Guéroult'un Lisieux Kilisesi'ne bağışlanma şartası için bakınız: Memoires de la Societe des Antiquaires de Normandie, c. XIII, 1844, in-4. A. Le Prevost : Pouilles du diocese de Lisieux, s. 10, not. (2) Magny-le-Freule, Mezidon kantonu.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 27

Prior ise, Mesnil-Mauger'deki Aziz Stephen Kilisesi'nde (1), Theodoric'in malikanesinden bazı prebendaların gerçekten fakir ve az olduğunu, ancak gerçeğe göre ileride bizim için çokça fayda sağlayacağını görünce, geleceği öngören birisi olarak Lisieux Piskoposu Arnulf (2) ile o kilisenin savunucusunun (3) desteğiyle kilisemizin mülkiyetine ekledi.

Böylece Prior Guillaume papa hazretlerine doğru yola çıkarak evinin düzenli kanonikler tarikatı biçiminde biçimlendirilmesini sağladı; kralın ve Camerarius'un

bağışları da apostolik makamın ayrıcalığıyla onaylanmıştı (4). Roma'dan döndükten sonra evi düzenleme konusunda ve özellikle kilise ayininde çok ve uzun bir özen gösterdi. Bu ayin düzenlemesi o kadar çok kişinin hoşuna gitti ki, başpiskoposlar, piskoposlar ve diğer saygın kişiler bile kendi şapellerinde aynı düzenlemeyi kutlama amacıyla kullanmaktaydılar. Ayrıca pazar günleri mecliste okunan İncillerin kısaltmalarını yaptı; ilahilere ve bazı sekanslara zevkli ezgiler ekledi.

Dipnotlar (1) Le Mesnil-Mauger, Mezidon kantonu. (2) Ünlü Arnoul, Lisieux piskoposu, 1141 - 1182 arası, 1184'te öldü. — Arnoul üzerine en son çalışma M. Bouteron'un çalışmasıdır: Positions des theses des eleves de l'Ecole des Chartes de la promotion de 1905. Macon, 1905, in-8, s. 25-31. (3) Normandiya savunucuları (avoué) üzerine bakınız: F. Senn : L'institution des avoueries ecclesiastiques en France. Paris, 1903, in-8, s. 95-100. (4) 1130 tarihli II. İnnocentius'un bullası kaybolmuştur. Bakınız: Table des papiers existants dans le chartrier en 1741 (Archives du Calvados. H. Sainte-Barbe), s. 44.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 28

Cantor quippe egregius fuit; sed conversa est in luctum cythara ejus, quando de morte Henrici, regis Anglorum (1), filiis pacis lamentabile accidit infortunium. Mortuo quoque non multo post tempore, Camerario (2), domui nostre duplicati doloris lacrimosa incubuit lamentacio. Si quidem adhuc parvula erat, et, sicut prior scripsit domino pape, primos gressus religionis attentans, parvula erat sed tamen ubera jam habebat. Nam per idem tempus, cum presul Constanciensis, Algarus (3), vir religiosus ac timens Deum, canonicos regulares in ecclesia Sancti Laudi Constantini (4), constanti animo constituere decrevisset, illa, duce Guillelmo priore, bonorum coadjutore, primum conventum illuc direxit, filios adoptionis ibidem Domino paritura sane doctrine lacte dulcifluo nutritura. Revoluta eciam anno, ea scilicet dominica, in qua canitur officium « Letare Jerusalem et conventum facite » (5), conventum ex fratribus suis prior Guillelmus induxit in ecclesiam Sancti Laudi, apud Rothomagum (6),

Dipnotlar

(1) Au château de Lyons-la-Forêt (Eure), dans la soirée du dimanche 1er décembre 1135. (2) En 1140, selon Robert de Torigni, édition Delisle, t. I. Rouen, 1872, in-8, p. 218. (3) Évêque de Coutances, de 1131 à 1151. (4) Abbaye de Notre-Dame-de-Saint-Lo, ordre de Saint-Augustin, à Saint-Lo (Manche). (5) Le quatrième dimanche de Carême; le 2 avril 1139, d'après la Gallia christiana, t. XI, 1759. Paris, in-f, c. 935. (6) Le prieuré augustin de Saint-Lo, à Rouen. Voir : De Glanville : Histoire du prieuré de Saint-Lo de Rouen... Rouen, 1890-91, 2 vol. in-8.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 29

presente Hugone Rothomagensium archiepiscopo (1), et Argalo Constanciensi (sic) episcopo, quem prior ad tam bona opera animabat, eo quod utraque ecclesia de jure Constanciensis ecclesie erat. [A]dduxit eciam secum fratrem suum Galterum, qui apud Sanctam Barbaram habitum religionis suscepserat, ut videlicet in illa ecclesia viveret regulariter, cujus prebenda usus fuerat seculariter.

[I]nterea, regno Anglorum in se ipso diviso, secuta est ecclesiarum Dei non minima desolacio. Quicunque viribus prevalebat aggerem erigebat, castrum firmabat. ecclesiarum vel monasteriorum possessiones atrociter invadebat. [U]nde factum est ut Guillelmus de Bello Campo fratres nostros de Bequefort crudeliter exturbatos eiceret (sic). Quo audito, prior in Angliam properans fratres ejectos multa instancia proprie possessioni restituit. [V]idens autem

episcopus tanquam canes mutos contra lupos non audentes latrare (2), coactus est romanum pontificem iterato adire. Qui Viterbi illum inveniens, litteras in tempore importuno oportunas a sede apostolica postulabat (3). [I]nterim instante die martyrii beate Barbare (4), cum dominus papa

Dipnotlar

(1) Hugue III d'Amiens, archevêque de Rouen, de 1130 à 1164. (2) Cette citation d'Ésaïe (LVI, 10) se retrouve dans la lettre IV de Geoffroi de Breteuil. Patrologie latine de Migne, t. CCV, c. 888. (3) Voir la bulle d'Eugène III, aux Archives du Calvados, H. Sainte-Barbe, no 110. Elle est de 1146; mais l'humidité a détruit le quantième. (4) Le 4 décembre.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 28

Gerçekten de harika bir cantor'du; ancak İngiltere Kralı Henry'nin (1) ölümünde, barışın evlatlarına acıklı bir talihsizlik gerçekleştiğinde çalgısı yas tutmaya dönuştü. Çok zaman geçmeden Camerarius'un da (2) ölmesiyle evimizin üzerine iki kat acının gözyaşlı yas çöktü. Henüz pek küçük olduğu ve priorun papa hazretlerine yazdığı gibi, dinin ilk adımlarını atmaya çalışırken küçük olduğu hâlde yine de göğüsleri (süt verecek imkanları) vardı. Nitekim aynı dönemde, dindar ve Tanrı'dan korkan bir adam olan Coutances piskoposu Algarus (3), Konstantin'in Aziz Laudo Kilisesi'nde (4) düzenli kanonikleri sabit bir kararla kurmaya karar verdiğinde, iyi işlerin yardımcısı olan Prior Guillaume'in önderliğinde oraya ilk cemaati yönlendirdi; evlatlık edinilen çocukları orada Rab'be doğuracak ve sağlam doktrinin bal akıntılı sütüyle besleyecekti. Yıl dönüp dolaştığında, yani « Letare Jerusalem et conventum facite » ayininin okunduğu o pazar gününde (5), Prior Guillaume kendi kardeşlerinden oluşan cemaati Rouen'deki Aziz Laudo Kilisesi'ne soktu (6),

Dipnotlar (1) Lyons-la-Forêt şatosunda (Eure), 1 Aralık 1135 Pazar akşamı. (2) Robert de Torigni'ye göre 1140 yılında, Delisle baskısı, c. I. Rouen, 1872, in-8, s. 218. (3) Coutances piskoposu, 1131 - 1151 arası. (4) Saint-Augustin tarikatına bağlı Notre-Dame-de-Saint-Lo Manastırı, Saint-Lo'da (Manche). (5) Dördüncü Büyük Perhiz pazarı; Gallia christiana'ya göre 2 Nisan 1139, c. XI, 1759. Paris, in-f, c. 935. (6) Rouen'deki Saint-Lo Augustinus priörlüğü. Bakınız: De Glanville : Histoire du prieuré de Saint-Lo de Rouen... Rouen, 1890-91, 2 cilt in-8.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 29

Rouen Başpiskoposu Hugue (1) ve priorun çok iyi işler için teşvik ettiği Coutances Piskoposu Argalus'un huzurunda; çünkü her iki kilise de hukuken Coutances Kilisesi'ne aitti. Ayrıca yanına, Sainte-Barbe'da dinî kıyafet giymiş olan kardeşi Walter'ı da getirdi; öyle ki, daha önce seküler olarak kullandığı prebendanın sahibi olduğu o kilisede düzenli bir yaşam sürsün.

Bu sırada İngiltere krallığı kendi içinde bölünmüşken, Tanrı'nın kiliselerinin hiç de az olmayan yıkımı gerçekleşti. Gücü yeten herkes bir set örüyor, kale kuruyor, kiliselerin veya manastırların mülklerine acımasızca saldırıyordu. Bunun sonucunda Beauchampli Guillaume, Bequefort'taki kardeşlerimizi acımasızca sürgün ederek dışarı attı. Bunu duyan prior, İngiltere'ye aceleyle giderek sürülen kardeşleri büyük bir ısrarla kendi mülklerine geri kavuşturdu. Piskoposları kurtlara karşı havlamaya cesaret edemeyen dilsiz köpekler gibi görünce (2), Roma pontifeksine yeniden başvurmak zorunda kaldı. Viterbo'da onu bularak apostolik makamdan zamansız ama tam zamanında olan mektuplar talep etti (3). Bu sırada azize Barbara'nın şehitlik günü yaklaşırken (4), papa hazretleri

Dipnotlar (1) Amiens'li III. Hugue, Rouen başpiskoposu, 1130 - 1164 arası. (2) Yaşaya'dan (LVI, 10) yapılan bu alıntı, Breteuil'li Geoffroi'nin IV. mektubunda yer alır. Patrologie latine de Migne, c. CCV, c. 888. (3) Calvados Arşivleri'ndeki III. Eugenius'un bullasına bakınız, H. Sainte-Barbe, no 110. Tarihi 1146'dır; ancak nem oranı tarih kısmını tahrip etmiştir. (4) 4 Aralık.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 30

Eugenius (1) sacro altari celebraturus astaret, accedens ad eum prior : « Domine, inquit, hodie festum est beate Barbare. Memor esto petitionis illius ». Cui blando vultu arridens, dominus papa : « Hodie, inquit, fiet ». [I]mmimente autem sollemnitate beati Nicolai (2), domnus Jacintus (3), cardinalis nominatissimus, petiit a priore ut in illo festo precentoris officio fungeretur. Quod officium, dispositis in choro cantoribus, ut erat usus, et cantus ecclesiastici gnarus, cum magno omni favore, voce ac modulacione dulciflua consummavit. [R]otroldo, tunc Ebroicensi episcopo, postea Rothomagensi archiepiscopo (4), ex opposita parte chorum regente. Hic priorem usque ad curiam sumptibus suis satis liberaliter sustentavit. Redeuntem vero Abrincensis episcopus, Ricardus, cognominatus de Solennio (5), non minus honorifice procuravit. Hii duo episcopi cum Romam pariter peterent, a predonibus cujusdem castri in ipsum castrum adducti sunt (6). Quod videns, prior statim pertransiit, acu pallio cruce affixa. [V]eniens autem ad episcopum in cujus diocesi situm est castrum, egit gratia eum ut secum mitteret qui sacrilegis anathematis sententiam minarentur, nisi capti liberi redderentur.

Dipnotlar

(1) Eugène III, pape, de 1145 à 1153. (2) Le 6 décembre. (3) Plus tard Célestin III, pape, de 1191 à 1198. (4) Rotrou de Beaumont, fils de Henri, comte de Warwick, évêque d'Évreux, de 1139 à 1165, puis archevêque de Rouen, mort en 1183. (5) Richard II de Subligny, évêque d'Avranches, de 1143 à 1153. (6) Sur l'insécurité des routes italiennes, voir les lettres de Geoffroi de Vendôme (Migne, t. CLVII, c. 47-8, 54, 55) et Eadmer : *Historia novorum*, éd. Rule. Londres, 1884, in-8°, p. 95 et suiv., etc.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 31

Instabat prior ut in talibus noverat esse instandum, nec mora socios et patronos suos sua instancia liberavit, ostendens non solum in terra sua, verum etiam in aliena, probate virtutis virum se esse. Probata autem virtus corripit insipientes.

Denique reversus in Angliam, apostolica auctoritate fretus, terribilis factus est pontificibus et predonibus, quia pontificalis sententie obprobrium metuebant. [V]enienti autem priori ad Vigornensem episcopum (1) et dampna sua conquerenti respondebat episcopus : « Modo faciam vobis justiciam ». Iterum atque iterum venienti idem respondebat episcopus. Sed sicut prior coram episcopis de illo conquerens dixit : « Modo illud et modo aliud nunquam modo habuit quod sine modo, inquit, labores et tedia mihi multiplicavit ». Presul de injustis justiciam facere differebat. Prior instanter, frequenter, sed inaniter, senis segnitiem stimulabat. [U]nde factum est ut fortes quererent animam prioris, sed quia fideliter conservavit ecclesiam sibi a Deo commissam, Deus conservavit illi misericordiam suam, dans ei constanciam periculis fluminum, periculis latronum, periculis in mari. In itineribus, sepe uno pedite contentus, sarcisula selle astricta, cum ab insidiantibus interrogaretur quis vel esset, respondebat se esse presbiterum Sancti Martini de Escagolio (2), id est quodam viculo eidem ecclesie proximo.

Dipnotlar

(1) L'évêque de Worcester, Simon, 1125-1150. (2) Écajeul, canton de Mézidon. C'est sur le territoire de Saint-Martin d'Écajeul qu'avait été fondée Sainte-Barbe.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 30

Eugenius (1) kutsal sunakta kutlama yapmak üzere ayakta dururken, prior ona yaklaşıp şöyle dedi: « Efendim, dedi, bugün Aziz Barbara'nın yortusudur. Onun dileğini hatırla ». Papa hazretleri tatlı bir yüzle gülümseyerek : « Bugün, dedi, gerçekleşecek ». Aziz Nikolaos'un yortusu yaklaşıp (2), en tanınmış kardinal olan efendi Jacintus (3), priordan o yortuda precentorluk makamının görevini yerine getirmesini istedi. Bu görevi, koro şefleri koroda düzenlenmişken, gelenek olduğu üzere ve kilise ilahilerini iyi bildiğinden, büyük bir lütufkarlıkla, sesle ve tatlı nağmelerle tamamladı; o sırada Évreux piskoposu, daha sonra Rouen başpiskoposu olan Rotrou (4) ise karşı tarafta koroyu yönetiyordu. Bu kişi, prioru saraya kadar kendi masraflarıyla oldukça cömertçe destekledi. Geri dönerken ise Avranches piskoposu, Solennio lakaplı Richard (5) onu hiç de az olmayan bir onurla ağırladı. Bu iki piskopos Roma'ya birlikte giderlerken, belirli bir kalenin soyguncuları tarafından o kaleye götürüldüler (6). Bunu gören prior, hırkasına haç iliştilmiş iğneyle hemen oradan geçip gitti. Kalenin bulunduğu diosesin piskoposuna geldiğinde ise (7), yakalananlar serbest bırakılmadığı takdirde kutsal emanetlere lanet okuma cezasını sakatlara/kutsal hırsızlara tehdit olarak gönderecek birini yanına katması için ona yalvardı.

Dipnotlar

(1) III. Eugenius, papa, 1145 - 1153 arası. (2) 6 Aralık. (3) Daha sonra III. Caelestinus, papa, 1191 - 1198 arası. (4) Warwick kontu Henry'nin oğlu Rotrou de Beaumont, Évreux piskoposu, 1139 - 1165 arası, ardından Rouen başpiskoposu, 1183'te öldü. (5) II. Richard de Subligny, Avranches piskoposu, 1143 - 1153 arası. (6) İtalyan yollarının güvenliği üzerine bakınız: Geoffroi de Vendome'un mektupları (Migne, c. CLVII, c. 47-8, 54, 55) ve Eadmer: Historia novorum, Rule yay. Londra, 1884, s. 95 ve devamı, vb.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 31

Prior, böyle durumlarda nasıl ısrar edilmesi gerektiğini bildiği için ısrar etti ve gecikmeden kendi ısrarıyla ortaklarını ve hamilerini özgürlüğe kavuşturdu; böylece sadece kendi topraklarında değil, yabancı topraklarda da kanıtlanmış erdem bir insanı olduğunu gösterdi. Kanıtlanmış erdem ise budalalıkları yola getirir. Sonunda İngiltere'ye döndüğünde, apostolik otoriteye dayanarak piskoposlar ve soyguncular için korkunç biri haline geldi, çünkü piskoposluk cezalarının kınanmasından korkuyorlardı. Prior Worcester piskoposuna gelip (1) kendi uğradığı zararları yakındığında piskopos şöyle yanıt veriyordu: « Şimdi sizlere adaleti sağlayacağım ». Piskopos, defalarca gelen kişiye aynı yanıtı veriyordu. Fakat priorun piskoposlar huzurunda ondan yakınlıkla söylediği gibi: « Şimdi şu, şimdi diğeri, hiçbir zaman ölçüsü olmadı; ölçüsüzce, dedi, emeklerimi ve sıkıntılarımı çoğulladı ». Piskopos, adaletsizliklerden ötürü adaleti sağlamayı erteliyordu. Prior ısrarla, sık sık ama boşuna, yaşının tembelliğini harekete geçiriyordu. Bunun sonucunda güçlüler priorun canını istemeye başladılar; fakat Tanrı'nın kendisine emanet ettiği kiliseyi sadakatle koruduğu için, Tanrı da nehirlerin tehlikelerinde, hırsızların tehlikelerinde, denizde tehlikelerde ona sebat vererek kendi merhametini ona sakladı. Yolculuklarda, sıklıkla tek bir yaya askerle yetinerek, eynine küçük heybesi bağlanmış halde, pusu kuranlar tarafından kim olduğu sorulduğunda, o kiliseye pek yakın olan küçük bir mahalle yani Saint-Martin de Escagolio'nun rahibi olduğunu söylüyordu (2).

Dipnotlar

(1) Worcester piskoposu, Simon, 1125 - 1150. (2) Ecageul, Mezidon kantonu. Sainte-Barbe, Saint-Martin d'Ecageul toprakları üzerinde kurulmuştu.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 32

[Q]uem viculum prior Guillelmus et successor ejus, nummorum terrarumque commutacione in suum redegerunt dominium, pro eo quod a parte illa apcius construi poterant regulariter vivencium domicilia. [D]ominus quoque proxime pleroxime Pleecville (1) Guillelmus territorii prefati partem viculique emenda remanserat emit, emptamque ecclesie Sancte Barbare laudabili devotione donavit. [P]rior ergo Guillelmus modo apud Bekefort, modo apud Calesteordiam, utriusque possessionis deffensor indefessus, utrobique pro tempore commoratus, [L]incoliensi quoque episcopo (2) auctoritate apostolica vehementer institerat ut gladium ecclesiastice vindicate vibraret in hostes ecclesie. Sed Finees gladius nimis obtusus erat illis diebus (3). Pacatis, ut poterat, rebus, iterum ad suam ecclesiam remeabat; sed in frequenti itu et reditu plurima impelago (sic) passus pericula, quandoque eciam marina tempestate jactatus, homines fluctibus ferociores invenit. Nam pago Pontivo ipso, in qua navigabat, ventorum rabie navis appulsa, irruentibus subito predonibus circumfusa est. [V]ir autem multa expertus, precepit puero calceis nummos inicere (sic) ut scilicet inter plantas et soleas reconditi rapaces manus evaderent. Quod et factum est.

Dipnotlar

(1) Plainville, hameau de Percy-en-Auge, canton de Mézidon. (2) Alexandre, évêque de Lincoln, de 1123 à 1148. (3) Voir : Geoffroi de Breteuil, loc. cit., lettre XXXVIII, c. 871. Sur Phinees : Les Nombres, 25.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 33

In illius tempestatis articulo prior, gravi egritudine gravatus, viribus pristinis admodum destitutus est. Sed quia viro notissimo non in partibus illis amici deerant, ipsi eum deduxerunt et adduxerunt in tabernacula sua, de salute ejus satis solliciti. [Q]uo audito prenomminatus Hebertus illuc quamtius convolvavit. Quem inde sublatum paulatim usque cenobium Gemmeticense (1) reduxit. Eatenus reduto redivivus langor incubuit. Monachi vero parabant, ut postea nobis innotuit, corpus ejus honorifice sepultum retinere, sed nundum appropriaverant (sic) dies mortis Matathie. Interea hostibus nostris in Anglia consilium fuit ut fratribus apud Bequefort commorantibus, tantum unde viverent relinquentes, cetera asportarent. [Q]uo audito prior plures in Angliam canonicos misit, quorum acies, etsi modica tamen ordinata, inimicis suis terribilis erat. [E]t quia indecens erat ut tot fratres singulis diebus ad ecclesiam extra septa positam procederet, jussit intra curiam construi oratorium in honore beate Barbare, virginis et martyris. [I]n quod oratorium ipse intulit nonnullam partem reliquiarum ejusdem virginis ut ipsa possessionem suam de Bequefort sua tuicione deinceps custodiret. Quod et ipsa fecit sicut in sequentibus referemus. Constitutum est eciam in honore ejusdem virginis, apud Colesteordiam, oratorium ubi, sicut apud Bequefort, fratres nostri divina officia celebrabant. [Q]uia vero apud Bequefort victualium major copia erat, scriptores eciam ibi habebantur quorum opera ad nos in Normaniam mittebantur.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 32

Prior Guillaume ve halefi, paralar ve topraklar takas edilerek o küçük köyü kendi egemenlikleri altına aldılar; çünkü o tarafta düzenli bir yaşam sürenlerin konutları daha uygun bir şekilde inşa edilebilirdi. Ayrıca Plainville'in hemen yakınındaki efendi Guillaume (1), söz konusu arazinin kalan kısmını ve küçük köyün satın alınmasından geri kalanı satın aldı ve satın aldığı yeri övgüye değer bir bağlılıkla Sainte-Barbe Kilisesi'ne bağışladı. Bu nedenle Prior Guillaume, her iki mülkün de yorulmak bilmez savunucusu olarak bazen Bekefort'ta, bazen Calesteordiam'da her iki yerde de zaman zaman ikamet ederek, Lincoln piskoposuna da (2) apostolik otoriteyle, kilisenin düşmanlarına karşı kilisenin intikam kılıcını sallaması için şiddetle ısrar etmişti. Fakat o günlerde Phinehas'ın kılıcı çok kördü (3).

Olaylar elverdiğince yatıştıktan sonra yine kendi kilisesine geri dönüyordu; ancak sık sık yapılan bu gidiş gelişlerde açık denizde pek çok tehlike atlattı, hatta bazen deniz fırtınasıyla savrulurken insanlardan daha vahşi dalgalarla karşılaştı. Nitekim içinde seyahat ettiği Ponthieu bölgesinde, rüzgarların şiddetiyle kıyıya sürülen gemi, birdenbire saldıran soyguncularla kuşatıldı. Birçok şeyi deneyimlemiş olan adam, çocuğa, paraları ayakkabıların içine, tabanların arasına gizlice koysun ki böylece açgözlü ellerden kaçabilsinler diye talimat verdi. Öyle de yapıldı.

Dipnotlar

(1) Plainville, Percy-en-Auge mezarısı, Mezidon kantonu. (2) Lincoln piskoposu Alexandre, 1123 - 1148 arası. (3) Bakınız: Geoffroi de Breteuil, yeri geçen eser, XXXVIII. mektup, c. 871. Phinehas üzerine: Sayılar, 25.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 33

O fırtına anında prior, ağır bir hastalığa yakalanarak eski güçlerinden fazlasıyla mahrum kalmıştı. Fakat o tanınmış insan için o bölgelerde dostlar eksik olmadığından, onun sağlığı kaygısıyla onu kendi çadırlarına götürüp getirdiler. Bunu duyan adı geçen Hebert oraya olabildiğince hızlı uçtu. Oradan aldığı kişiyi yavaş yavaş Jumièges manastırına kadar geri götürdü (1). Oraya götürüldükten sonra yeniden hastalandı. Monaklar ise, sonradan bize malum olduğu üzere, onun şerefli bir şekilde gömülmüş cesedini elinde tutmaya hazırlanıyorlardı, ancak Mattathias'ın ölüm günleri henüz yaklaşmamıştı (sic).

Bu sırada İngiltere'deki düşmanlarımızın planı, Bequefort'ta kalan kardeşlere yalnızca yaşayabilecekleri kadarını bırakıp geri kalan her şeyi alıp götürmektir. Bunu duyan prior, İngiltere'ye birçok kanonik gönderdi; onların birliği küçük olsa bile düzenliydi ve düşmanları için korkunçtu. Ve o kadar çok kardeşin her gün surların dışında bulunan kiliseye gitmesi uygunsuz olduğundan, avlunun içinde bakire ve şehit azize Barbara'nın onuruna bir oratoryum inşa edilmesini emretti. İşte o oratoryuma, Bequefort'taki kendi mülkünü bundan böyle kendi koruması altında koruması için aynı azizenin kutsal emanetlerinin bir kısmını bizzat kendisi taşıdı. Daha sonraki bölümlerde anlatacağımız üzere azize de bunu yaptı. Ayrıca Bequefort'ta olduğu gibi kardeşlerimizin ilahi ayinleri kutladıkları, aynı azizenin onuruna Calesteordiam'da da bir oratoryum kuruldu. Gerçekte Bequefort'ta yiyecek daha çok olduğundan, çalışmaları Normandiya'daki bize gönderilen yazıcılar da orada bulunuyordu.

Dipnotlar

(1) Jumièges.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 34

Mittebantur eciam, prout mittentes poterant, quecumque usui necessaria erant. Nam moneta illius temporis extra Angliam pene probabilis habebatur. [E]rat autem inter fratres, tam de ordinanda conversatione quam de tuenda possessione, cotidiana contencio, adeo ut de illis bona eciam ab hostibus opinio haberetur. [C]uram quoque suscipiendi hospitibus et sustinendis pauperibus non minimam adhibebant, magis quam vicinorum monasteriorum, abundare elemosinam petentibus et accipientibus videretur. [U]nde amplius eis et dabatur et parcebatur.

Prior vero pro variis rerum eventibus, hodie in Anglia, cras in Normannia erat. Nam et ipsa Normannia pluribus dominis serviebat. [I]pse autem, cum esset vir consilii et in causis difficilioribus vivus et efficax, plerumque a primate Anglie Cantuarensi archiepiscopo (1), plerumque a domina imperatrice Matilde (2), ad consilium vocabatur. [Q]ue Matillis (sic) dedit ei ejusque domui in perpetuam elemosinam singulis diebus VJ. argenteos apud Claudiocestriam (3).

Dipnotlar

(1) Thibaud, ancien prieur puis abbé du Bec, archevêque de Cantorbéry, de 1138 à 1161. (2) Mathilde, née après 1100, du mariage de Henri Ier, roi d'Angleterre et duc de Normandie, avec Édith d'Écosse, épousa en 1114 l'empereur Henri V, dont elle devint veuve en 1125. Fiancée en 1127, puis mariée en 1129 au comte d'Anjou, Geoffroi Plantagenêt, elle mourut en 1167. (3) Gloucester.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 35

[Q]uem redditum post mortem prioris Henricus, imperatricis filius (1), sumpto diademate, in suum revocavit dominium. [P]rior tamen illius possessionis pensionem multis diebus obtinuit, nobisque super hoc cartam imperatricis moriens reliquit. [I]llo autem vivente adhuc et valente, cum quidam ex nobis ad alborum monachorum ordinem furtim transsisset, ipse non destitit, donec in generali consilio exutum cucula ad ordinem canonicorum revocaret. [Q]uod ideo fecit ne ordo, adhuc in partibus nostris recens, artioris obtentu minus discretis in contemptum veniret. [T]alem quippe gratiam divina munificentia illi contulerat, ut eciam potentes operis ejus et sermonis ejus potenciam pertimesceret. [E]rat enim potens in sermone et opere. [P]hilippum Baiocensem episcopum (2), virum cordatum suisque adversariis sola vultus feritate terribileb, ad hoc egit ut locum Sancti Albini (3) quem nobis auferre modis omnibus conabatur, non solum nobis liberum et quietum dimitteret, verum eciam priorem euntem ad Remense consilium (4), cui prefuit Eugenius papa, suis sumptibus honorifice duceret et reduceret. [J]ohannis, episcopi Lexoviensis, qui ei adversari et invidere videbatur, saepe cornu contrivit.

Dipnotlar

(1) Henri II, d'Angleterre et de Normandie, né au Mans en 1133, de Geoffroi Plantagenêt et de Mathilde. (2) Philippe de Harcourt, évêque de Bayeux, de 1142 à 1164. (3) A Bray-en-Cinglais, commune réunie à Fontaine-le-Pin, canton de Bretteville-sur-Laize (Calvados). (4) Mars 1148.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 34

Gönderenlerin gücü yettiğince, kullanıma gerekli ne varsa onlar da gönderiliyordu. Çünkü o dönemin parası İngiltere dışında neredeyse geçersiz sayılıyordu. Üstelik

kardeşler arasında, hem yaşam düzeni konusunda hem de mülkiyeti koruma konusunda öyle günlük bir çekişme vardı ki, bu yüzden düşmanları tarafından bile onlar hakkında iyi bir kanaat beslenirdi. Misafirleri ağırlama ve yoksulları destekleme konusunda da hiç de az olmayan bir özen gösteriyorlardı; öyle ki komşu manastırlardan daha ziyade, sadaka isteyenlere ve alanlara bolca veriliyordu. Bu yüzden onlara hem daha çok veriliyor hem de idareli harcanıyordu. Prior ise olayların çeşitli seyrine göre bugün İngiltere'de, yarın Normandiya'da idi. Çünkü Normandiya'nın kendisi de birden fazla efendiye hizmet ediyordu. Kendisi ise konsey adamı olduğu ve en zorlu davalarda canlı ve etkili olduğu için, çoğunlukla İngiltere Primate'ı Canterbury Başpiskoposu (1) tarafından, çoğunlukla da İmparatoriçe Hanım Mathilde (2) tarafından konsülde çağırılırdı. Adı geçen Mathilde ona ve evine ebedi bir sadaka olarak Gloucester'da (3) her gün altı gümüş para verdi.

Dipnotlar

(1) Thibaud, Bec'in eski prioru ve ardından abb'i, 1138 - 1161 arası Canterbury başpiskoposu. (2) Mathilde, 1100'den sonra İngiltere Kralı ve Normandiya Dükü I. Henry ile İskoçyalı Edith'in evliliğinden doğdu; 1114'te İmparator V. Henry ile evlendi, 1125'te dul kaldı. 1127'de nişanlandı, ardından 1129'da Anjou kontu Geoffroi Plantagenet ile evlendi, 1167'de öldü. (3) Gloucester.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 35

İşte bu geliri priorun ölümünden sonra imparatoriçenin oğlu Henry (1) tacı giydiğinde kendi egemenliğine geri aldı. Ancak prior o mülkün maaşını günlerce elde etti ve ölürken bize bununla ilgili imparatoriçenin fermanını bıraktı. O henüz yaşayıp gücündeyken, aramızdan biri gizlice ak mahrutlar (beyaz kekişliler/Cistercian monarları) tarikatına geçtiğinde, cüppesi çıkarılmış olan kişiyi genel konsülde kanonikler tarikatına geri çağırınca kadar o vazgeçmedi. Bunu şu yüzden yaptı: Bölgemizde henüz yeni olan tarikat, daha dar bir kuralın benimsenmesi yüzünden daha az basiretli olanların gözünde küçüğe düşmesin. Nitekim ilahi lütuf ona öyle bir lütuf bahşetmişti ki, güçlüler bile onun işinin ve sözünün gücünden korkuyordu. Çünkü o, sözde ve işte güçlüydü. Yüreğinde olan ve düşmanlarına yalnızca yüzünün vahşetiyle korkunç gelen Bayeux Piskoposu Philippe'i (2), her yoldan bize almaya çalıştığı Saint-Aubin yerini (3) sadece bize serbest ve huzurlu bırakması için değil, aynı zamanda Papa Eugenius'un başkanlık ettiği Reims Konsülü'ne (4) giden prioru kendi masraflarıyla onurlu bir şekilde götürüp getirmesi için harekete geçirdi. Ona karşı düşmanlık ve kıskançlık besliyor görünen Lisieux Piskoposu Johannes'in boynuzunu sık sık kırdı.

Dipnotlar

(1) II. Henry, İngiltere ve Normandiya kralı, 1133'te Le Mans'da Geoffroi Plantagenet ve Mathilde'den doğdu. (2) Philippe de Harcourt, Bayeux piskoposu, 1142 - 1164 arası. (3) Bray-en-Cinglais, Fontaine-le-Pin'e bağlı komün, Bretteville-sur-Laize kantonu (Calvados). (4) Mart 1148.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 36

[C]apellam Beate Marie de Boterellivilla (1), quam presbiter ibi serviens nomine parrochialis ecclesie, in rotulo episcopali scribi fecerat, volens scilicet viribus episcopi contra priorem niti, ipse prior, diu reluctantante sed non prevalente episcopo, de rotulo episcopatus fecit abradi. Possessionem nostram de Ageyo (2), que fuerat patris et fratrum suorum, a fratre suo Ricardo super altare ecclesie nostre fecit offerri et in perpetuam elemosinam confirmari. [N]ichil

enim cum hiis habebat commune quorum cura est dare parentibus res ecclesie. [C]apellam quoque Sancti Michaelis de Salquancia (3), quinque tantum solidos andegavensium annua pensione reddentem, longo sudore in suam jurisdictionem redegit. [E]cclesiam vero Beate Marie de Tertu (4) ab adversariis nostris, qui etiam in fratres nostros usque ad verbera exarserunt, post multos labores vel laborum circuitus liberavit, eorundem adversariorum signifero ergastulo regis injecto. [E]t quia sermo incidit de ipsa ecclesia que quidem de jure beati Benedicti esse cognoscitur, aperire placet quo modo locus Sancti Benedicti (5) dominio nostro evenierit.

Dipnotlar

(1) Peut-être le Val-Boutri, commune de Mesnil-Bacley, canton de Livarot (Calvados).

(2) Agy, canton de Bayeux.

(3) Soquence, commune d'Écajeul, canton de Mézidon.

(4) A Villedieu-lès-Bailleul, canton de Trun (Orne).

(5) Le prieuré de Saint-Benoit-des-Ombres; non pas celui sis au canton de Saint-Georges, dans l'Eure (voir A. Le Prévost : Mémoires et notes pour servir à l'histoire du département de l'Eure, t. III. Évreux, 1869, in-\$8^{\circ}\$, p. 86), mais à Sainte-Marie-de-Tertu. (Table des papiers existants dans le chartrier en 1741, t. I, p. 30.)

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 37

[F]uit in domo nostra quidam canonicus de pago Rothomagensi ducens originem. [I]ste, duobus digitis contractis et aliquantulum arefactis, velud incipientis lepre indicia preferebat. Prior autem, quesito et invento loco future, ut credebatur, egritudini congruo, ibi eum posuit, missa sepe eidem de monasterio alimonia. Vocabatur autem Robertus de Rollonismara (1). Qui, Deo opitulante, ibidem in honore beati Benedicti oratorium construens et regulariter vivens, quasi pater patrie cepit haberi. Habuit etiam secum nonnullos fratres qui ei in Domino serviebant. A die qua de domo nostra exivit, signum in eo penitus non excrevit; missas sepe celebrabat, potens laboris erat. [In] festis IX lectionum psalterium, ut ferebatur, priusquam comederet decantabat. Gratiam tantam invenit apud patronum suum Ricardum de Tornaio, ut ei daret agellos, unde, suo labore faciente, fructus annuatim perciperet. Notum fecit eum domine imperatrici, ipso priore interveniente, tribueret. Prior plerumque in Angliam transfretans, domus sue curam eidem fiducialiter committebat, uno interim vel duobus ex fratribus nostris apud Sanctum Benedictum, causa divini officii, commorantibus.

Dipnotlar

(1) Roumare, cant. de Maromme, arr. de Rouen (Seine-Inférieure).

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 36

Orada görev yapan papazın bölge kilisesi adına piskoposluk kütüğüne kaydettirdiği, yani piskoposun gücüne dayanarak priorla mücadele etmek istediği Boterellivilla'lı Meryem Ana Şapeli'ni (1), prior uzun süre direnmesine rağmen piskoposun gücü yetmeyince piskoposluk kütüğünden sildirtti. Babasının ve erkek kardeşlerinin mülkü olan Agy'deki (2) mülketimizi, erkek kardeşi Richard'a kilisemizin sunak üzerinde adayarak ebedi bir sadaka olarak onaylattı. Çünkü kilisenin mallarını akrabalarına vermeyi görev edinenlerle hiçbir ortak yönü yoktu. Uzun uğraşlar sonucunda, yıllık beş Anjou coinini getiren Soquence'daki (3) Aziz Michael Şapeli'ni de kendi yargı yetkisi içine soktu. Kardeşlerimize karşı dayak tozu yutacak kadar öfkelenen düşmanlarımızdan, bu düşmanların sancaktarının kralın zindanına atılmasından

sonra, pek çok emek ve dolambaçlı yoldan sonra Villedieu-lès-Bailleul'daki (4) Meryem Ana Kilisesi'ni kurtardı. Aziz Benedict'in hukukuna ait olduğu bilinen söz konusu kilise hakkında söz açılmışken, Aziz Benedict yerinin (5) egemenliğimize nasıl geçtiğini anlatmak yerinde olacaktır.

Dipnotlar

(1) Muhtemelen Val-Boutri, Mesnil-Bacley komünü, Livarot kantonu (Calvados).

(2) Agy, Bayeux kantonu.

(3) Soquence, Ecajeul komünü, Mezidon kantonu.

(4) Villedieu-lès-Bailleul, Trun kantonu (Orne).

(5) Saint-Benoit-des-Ombres priörlüğü; Eure'deki Saint-Georges kantonunda yer alan değil (bakınız: A. Le Prévost : Mémoires et notes pour servir à l'histoire du département de l'Eure, c. III. Evreux, 1869, in-\$8^{\circ}\$, s. 86), Sainte-Marie-de-Tertu'dekidir. (Table des papiers existants dans le chartrier en 1741, c. I, s. 30.)

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 37

Evimizde Rouen bölgesinden gelen bir kanonik vardı. Bu kişinin iki parmağı büzüşmüş ve biraz kurumuştı; sanki cüzzamın başlangıcının belirtilerini taşıyordu. Prior ise gelecekteki hastalığa uygun olduğu düşünülen bir yer arayıp bularak onu oraya yerleştirdi ve manastırdan ona sık sık yiyecek gönderdi. Adı da Roumare'li Robert idi (1). Tanrı'nın yardımıyla orada Aziz Benedict'in onuruna bir oratoryum inşa eden ve düzenli bir yaşam süren bu kişi, memleketin babası olarak kabul edilmeye başlandı. Yanında Rab'be hizmet eden bazı kardeşler de vardı. Evimizden ayrıldığı günden itibaren vücudundaki işaret kesinlikle büyümedi; sık sık ayin kutlar, çalışma gücüne sahip olurdu. Dokuz derslik yortularda, söylendiğine göre, yemek yemeden önce mezmurları okurdu. Koruyucusu Richard de Tornaio nezdinde öyle bir lütuf buldu ki, kendi emeğiyle her yıl ürün alabileceği küçük tarlaları ona verdi. Priorun araya girmesiyle onu imparatoriçeye tanıttı ve ona bahşetti. Prior sıklıkla İngiltere'ye geçerek evinin bakımını güvenle ona emanet ediyor, bu arada ilahi ayin vesilesiyle kardeşlerimizden biri veya ikisi Aziz Benedict'te kalıyordu.

Dipnotlar

(1) Roumare, Maromme kantonu, Rouen arr. (Seine-Inférieure).

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 38

[N]on fuit eum qui tanta de predicto loco nobis bona transmitteret quamta ipse qui omnia elaboraverat, transmittibat, aliquando per annum summam X librarum estimacionem de laboribus suis nobis imperciens. Priori superstes fuit, sed ibi sepultus ubi in tanta diu indigencia Deo est tanta diligencia obsecutus. [P]ost inceptum locum Sancti Benedicti data est nobis a comite Pontivi, Guillelmo (1), Saltaquoqueria (2), ubi a quodam fratre nostro oratorium sancte Dei genetricis Marie constructum est, quod a beato Girardo (3), successore Johannis (4) Sagiensi episcopo, qui ecclesiam Beati Benedicti dedicaverat, dedicatum est. [P]riori a Roma redeunti placuit divertere ad ecclesiam sanctorum martyrum Thebeorum (5). Qui a prioribus illius loci aliqua sanctorum martyrum pignora petens seque in honore eorum altare erecturum promittens, id responsi accepit ab eis : « Nos de hiis que petis jam non audemus aliquid dare, quia dantibus quandoque signum incubuit plenum terrore ». Ille ut erat vir desideriorum vehementer instabat. « [N]os, inquiunt, petita ponemus super altare, si audes tollere tolle ». Ille premissa prece altari

imposita tulit et attulit. [A]ltare vero in honore beati Mauricii sociorumque ejus instruxit, impositisque reliquiis divina ibidem ministeria multociens celebravit.

Dipnotlar

(1) Guillaume II Talevas, comte de Ponthieu, de 1113 (?) à 1171.

(2) Un vidimus rappelant cette donation, a été publié dans la Bibliothèque de l'École des Chartes, t. XXXV, p. 416. Il s'agit de La Cochère, canton d'Exmes (Orne).

(3) Gérard II, évêque de Sées, de 1144 à 1157.

(4) Jean de Neuville, évêque de Séez, de 1134 à 1144.

(5) Saint-Maurice-en-Valais.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 39

[I]n ipso prioratus sui inicio, cum vellet aperire scrinium in quo reliquie ecclesiae nostre continebantur, dictum est ei ab antiquioribus neminem posse intropiscere quin moreretur : « Volo, inquit, mori ». [I]lo itaque aperto quoddam ibi breve indecens repperit quod projecit. [V]idens autem ibi multorum reliquias contineri sanctorum, statuit certa die per singulos annos solemniter celebrari commemorationem ipsorum. [E]cclesiam Beate Marie de Ouvilla (2) a Guillelmo, patrono ejus, in redemptionem molendini nostri quem ille et fortitudo ejus combusserat, multiplici persuasione obtinuit, primum quidem renitente, sed postea favente, Arnulfo Lexoviensi episcopo. Ipse enim priori et plurimum deferebat et in multis multum parcebat.

[E]o tempore quo rex Francorum Ludovicus, ex consilio Eugenii pape, Jerosolimitano se itineri cum suis commilitonibus (3) preparabat (4), electi sunt ab eodem summo pontifice duo preclari pontifices Lingonensis (5) et Lexoviensis, qui vice ejusdem domini pape fungerentur in regimine populi christiani, cum prefato rege in Jerusalem profecturi.

Dipnotlar (1) Rapprocher du De pignoribus sanctorum de Guibert de Nogent (Migne, t. CLVI, c. 607 et suiv.), passim, surtout, liv. II, ch. 1er; liv. III, ch. 1er, § 3; ch. 3. - A. Houtin : La controverse de l'apostolité des Églises de France au XIXe siècle. Paris, 3e éd., 1903, in-12, p. 98 et suiv. (2) Ouville-la-Bien-Tournée, canton de Saint-Pierre-sur-Dive (Calvados). (3) Sur le mot commilitones, voir : P. Guilhiermoz : Essai sur l'origine de la noblesse en France au moyen âge. Paris, 1902, in-8, p. 247, note 10. (4) La seconde Croisade. (5) Geoffroi, évêque de Langres, de 1139 à 1164.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 38

Her şeyin hazırlığını bizzat kendisi yapmış olan o kişinin bize gönderdiği kadar, söz konusu yerden bize o kadar çok mal gönderen kimse olmadı; hatta bazen emeklerinin karşılığı olarak bize yılda on sterlinlik bir tahmin payı aktarıyordu. Priordan daha uzun yaşadı, ancak uzun süre bu kadar yokluk içinde Tanrı'ya bu kadar büyük bir gayretle kulluk ettiği yerde defnedildi. Saint Benedict yeri kurulduktan sonra, Ponthieu kontu Guillaume (1) tarafından bize Saltaquoqueria verildi (2); orada kardeşlerimizden biri tarafından Tanrı'nın kutsal annesi Meryem'in bir oratoryumu inşa edildi. Burası, Aziz Benedict kilisesini adanmış olan Sées piskoposu Johannes'in (4) halefi Aziz Gerard (3) tarafından adandı. Roma'dan dönmekte olan priorun Thebesli aziz şehitlerin kilisesine uğraması hoşuna gitti (5). O yerin priorlarından aziz şehitlerin bazı kutsal emanetlerini isteyerek ve onların onuruna bir sunak inşa edeceğine söz vererek onlardan şu yanıtı aldı: « İstedğin bu şeylerden artık herhangi bir şey vermeye cesaret edemiyoruz, çünkü verenlere bazen dehşet dolu bir işaret çöktü ». O ise istekli bir adam olduğu için şiddetle ısrar ediyordu. « İstedğin şeyleri sunak üzerine koyacağız, dedi, eğer kaldırmaya cesaretin varsa kaldır ». O ise önce dua edip onları sunağın üzerine koydu, ardından alıp götürdü. Sunak

kısmını Aziz Maurice ve yoldaşlarının onuruna inşa etti; kutsal emanetleri yerleştirerek orada ilahi ayinleri pek çok kez kutladı.

Dipnotlar

(1) II. Guillaume Talevas, Ponthieu kontu, 1113 (?) - 1171 arası. (2) Bu bağışı hatırlatan bir vidimus, Bibliothèque de l'École des Chartes'da yayınlanmıştır, c. XXXV, s. 416. Söz konusu yer La Cochère, Exmes kantonu (Orne). (3) II. Gerard, Sées piskoposu, 1144 - 1157 arası. (4) Jean de Neuville, Sées piskoposu, 1134 - 1144 arası. (5) Saint-Maurice-en-Valais.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 39

Priorluğunun başlarında, kilisemizin kutsal emanetlerinin içinde bulunduğu sandığı açmak istediğinde, yaşlılar tarafından kimsenin ölmeden içine bakamayacağı kendisine söylendi: « Öleceğim, dedi ». sandık açıldığında orada atılması gereken uygunsuz bir mektup buldu. Orada pek çok azizin kutsal emanetlerinin bulunduğunu görünce, her yıl belirli bir günde bunların anısının törenle kutlanmasına karar verdi. Ouvilla'lı Meryem Ana Kilisesi'ni (2), hamisi Guillaume'dan, kendisinin ve kuvvetinin yaktığı değirmenimizin kefareti olarak, çok yönlü ısrarlarla elde etti; bu işte başta direnen, ancak daha sonra destekleyen Lisieux Piskoposu Arnulf idi. Çünkü o, priora hem çok değer veriyor hem de birçok konuda çokça hoşgörülü davranıyordu. Papa Eugenius'un tavsiyesi üzerine Fransa Kralı Louis, kendi silah arkadaşlarıyla birlikte Kudüs seferine hazırlanırken (3, 4), Hristiyan halkın yönetiminde aynı papa adına vekillik etmek üzere Langres (5) ve Lisieux piskoposları olan iki seçkin piskopos, adı geçen kralla birlikte Kudüs'e gitmek üzere aynı başpapa tarafından seçildi.

Dipnotlar

(1) Guibert de Nogent'ın De pignoribus sanctorum adlı eserine bakınız (Migne, c. CLVI, c. 607 ve devamı), özellikle II. kitap, 1. bölüm; III. kitap, 1. bölüm, § 3; 3. bölüm. — A. Houtin: La controverse de l'apostolité des Églises de France au XIXe siècle. Paris, 3. basım, 1903, in-12, s. 98 ve devamı. (2) Ouville-la-Bien-Tournée, Saint-Pierre-sur-Dive kantonu (Calvados). (3) Commilitones kelimesi üzerine bakınız: P. Guilhaumoz : Essai sur l'origine de la noblesse en France au moyen âge. Paris, 1902, in-8, s. 247, 10. not. (4) İkinci Haçlı Seferi. (5) Geoffroi, Langres piskoposu, 1139 - 1164 arası.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 40

[E]lectis indultum est unicuique in provincia sua viros eligere, dignos vocari in partem regiminis. [U]nde Lexoviensis episcopus Arnulfus in provincia sua elegit priorem Guillelmum, vie et vite sue custodem pariter et consortem. [C]ui volens gratiam super hoc habere conventus ecclesie nostre, capitulum nostrum, non auctoritate apostolica sed benignitate paterna fultus, introivit, orans et hortans fratres ut bono animo paterentur quod eum facere instantis negotii necessitas perurgebat; auctoritati apostolice obniti fas non erat. [R]ecedente episcopo, patrem filii unanimiter implorabant ne domui titubanti columnam subtraheret. [M]ajor quippe videbatur esse in eo voluntas eundi quam remanendi; tamen, quia non potest mater non miseri filii sui uteri, concussa sunt viscera ejus et promisit eis se domino pape, qui tunc Autisiodori morabatur, statum domus nostre fideliter intimaturum et quod ille sibi injungeret, hoc se facturum. [Q]uo facto, cum domini pape et domini Lexoviensis pace et gratia, ad solitam sollicitudinem rediit, subrogato Lexoviensi ecclesie domino Ebroicensi Rothroaldo, qui quamdiu custos episcopatus fuerit, ecclesie nostre mirum in modum propicius fuit. [I]nterea fratres nostri in Anglia multiplices adversantium inquietationes perpassi, prioris adventum desiderabant, redituri pendula semper

expectacione suspensi. [S]uorum vero cum pro domo sua multas adversus multos querelas haberet, tamen adversus Guillelmum de Bello Campo qui fratres nostros de Bequefort bis ejecit, eodem manerio per plures annos nobis ablato, fratribusque nostris .eciam in patria manere prohibitis, singulare certamen pro ovibus mori paratus suscepit.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 41

[I]pse autem Guillaume, filius iniquitatis, nocere apponens nec voto prevalens, cum modo regi Stephano (1) faveret, modo imperatrici pareret, Vigornensi episcopo semper familiariter adhereret, priorem Guillelmum, quem tanquam advenam et pe[re]grinum videbat, sed invictum invenerat, non tam cotidie quam continue infestabat. Cujus infestacionis tribulaciones et angustias prior verbis propriis expressit cum dixit : « [O]mnibus pene per Angliam ecclesiis notus est labor meus, quo, jam per annos duos et dimidium, pro causa ecclesie nostre possessione sua de Bequefort cum omnibus facultatibus spoliata, tam irrationaliliter vexatus sum ut quicunque sciunt me pertulisse mirentur. [Q]uivis enim referat, vel referentem sustineat, quantas in eo negotio terra marique pertulerim angustias corporis et anime in egestate et erumpna, in itineribus fere cotidianis, laboriosis, sumptuosis, periculosis et sepe infructuosis, per manus et insidias hostium » nichil minus quam capud mihi auferre comminantium. [I]n hiis omnibus non adeo conqueror nullos aut paucos in curia vel ecclesia deffensores « invenisse, quam plerosque judices ecclesiasticos, « maxime per quos negotium hoc tractabatur, « adversarios comperisse.

Dipnotlar

(1) Étienne de Blois, petit-fils, par sa mère Adèle, de Guillaume le Conquérant, roi d'Angleterre en 1135.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 40

Seçilenlere, kendi eyaletlerinde yönetimin bir kısmına çağrılmaya layık kişileri seçme izni verildi. Buradan hareketle Lisieux Piskoposu Arnulf, kendi eyaletinde yolunun ve hayatının hem koruyucusu hem de yoldaşı olarak Prior Guillaume'ı seçti. Kilisemizin cemaati, meclisimiz, bu konuda onun gözüne girmek isteyerek, apostolik otoriteyle değil ama baba şefkatiyle desteklenerek içeri girdi; kardeşlere, acil bir işin zorunluluğunun ona bunu yapmayı dayattığı şeyi iyi bir ruh halle kabullenmeleri için yalvarıyor ve onları teşvik ediyordu; apostolik otoriteye karşı gelmek caiz değil idi. Piskopos ayrıldığında, evlatlar babalarına, sarsılan evden sütunu eksiltmemesi için bir ağızdan yalvarıyorlardı. Nitekim onda gitme isteği kalma isteğinden daha büyük görünüyordu; yine de bir anne, zavallı rahim evladının halinden üzüntü duymadan edemeyeceği gibi, iç organları sarsıldı ve onlara, o sırada Auxerre'de konaklayan papa hazretlerine evimizin durumunu sadakatle bildireceğini ve onun kendisine emredeceği şeyi yapacağını vadetti. Bu gerçekleştiğinde, papa hazretlerinin ve Lisieux efendisinin barış ve lütfuyla olağan kaygısına geri döndü; piskoposluk makamının koruyucusu olduğu sürece kilisemize harika bir şekilde lütufkâr olan Evreux'lü Rotrou, Lisieux kilisesine vekil atandı.

Bu sırada İngiltere'deki kardeşlerimiz, düşmanların kat kat huzursuzluklarına katlanarak, her an dönmeyi bekleyen ve askıda kalan bir bekleyiş içinde priorun

gelişini arzuluyorlardı. Kendi insanları adına, evi için bir sürü kişiye karşı pek çok şikayeti bulunmasına rağmen, Bequefort'taki kardeşlerimizi iki kez kovup aynı malikaneyi yıllarca elimizden alan ve kardeşlerimizin yurttan kalmasını dahi yasaklayan Beauchamp'lı Guillaume'a karşı, koyunlar uğruna ölmeye hazır bir şekilde eşsiz bir mücadeleyi üstlenmişti.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 41

Haksızlığın evladı olan o Guillaume ise, zarar vermeyi tasarlayıp dileğinde başarılı olamayarak, bir gün kral Stephen'a destek verirken diğer gün imparatoriçeye boyun eğiyor, Worcester piskoposuna her zaman yakın bir şekilde bağlı kalıyordu; bir yabancı ve garip biri olarak gördüğü ama yenilmez bulduğu Prior Guillaume'a sadece her gün değil kesintisiz bir şekilde huzursuzluk veriyordu. Prior, bu tacizin sıkıntılarını ve darlıklarını kendi sözleriyle şu şekilde dile getirdi: «İngiltere'deki kiliselerin neredeyse hepsince, kilisemizin tüm mallarıyla birlikte Bequefort'taki mülkünden mahrum bırakılmış davası uğruna, tam iki buçuk yıldır sürdürdüğüm emeklerim bilinmektedir; öyle mantıksız bir şekilde hırpalandım ki, çektiklerimi bilen herkes hayret etmektedir. Dileyen herkes anlatsın ya da anlatanı dinlesin; o işte karada ve denizde, yoksulluk ve sefalet içinde beden ve ruh olarak, düşmanların elleri ve tuzakları arasında —ki onlar başımı benden koparmaktan başka bir şey düşünmüyorlardı— neredeyse günlük, zahmetli, masraflı, tehlikeli ve çoğu zaman verimsiz yolculuklarda ne kadar büyük darlıklar çektiğimi bilsinler. Bütün bunlarda, sarayda veya kilisede hiç ya da az savunucu bulduğumdan ötürü o kadar çok şikayetçi değilim; aksine, bu işin görüldüğü kimseler başta olmak üzere ecnebi yargıçların birçoğunun düşmanımız çıkmasından ötürü şikayetçiyim.»

Dipnotlar

(1) Étienne de Blois, 1135'te İngiltere kralı olan Fatih William'ın kızı Adele'den olma torunu.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 42

[E]piscopus Vigornensis « in cujus diocesi jacebat ablata nobis possessio, ex « ore legati et archiepiscopi de justicia mihi facienda « presencialiter districtum accepit mandatum. [E]go « cum hoc precepto prosecutus episcopum de precepta « promissoque mihi justicia nichil consecutus sum. « [C]um vero me ad majorem audiam proprius « perare didicisset, fecit, me absente, presentan« tibus tamen quibusdam ex nostris, per quemdam « dyaconum pronunciari sentenciam. [I]terum, « cum promissam mihi pronunciare deberet sen« tenciam, fecit eam coram se per diaconum reci« tari ».

[C]rescente de die in diem divisione et desolacione pacisque desperatione regni Anglorum, crescente luporum audacia et pastorum ignavia, tercium ad summum pontificem prior iter arripuit. [Q]ui medio itinere obvium habens Lexoviensem episcopum, Arnulfum, litteras ab eo accepit quales eunti Romam ipse prior intimaverat. Parte igitur nummorum, quos secum ferebat, domum remissa, aries noster suis subventurus ovibus, recta via in Angliam properavit. [O]ves, luporum dentibus jam patentes, desiderato pastoris letabantur adventu. [L]upi insperato illius conturbabantur occursu. [C]oacti sunt

pontifices apostolica auctoritate in malefactores nostros divine maledicionis dare sentenciam. [C]onturbati omnes sunt, qui videbant eos quorum causa et constancia erant et vinculo anathematis sicut innodati et opprobrio infamati. [V]ix enim inveniebatur qui contra eos aperiret os et ganniret.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 43

[C]eperunt eciam fratres nostri, absente priore, constanciam prioris induere; unde quidam nostrum, per medios hostes duce constancia, veniens ad synodum Vingornensis episcopi, instabat episcopo ut malefactores nostros excommunicaret sicut dominus papa preceperat. [I]lle vero anxius, tum quia potentes patrie excommunicare non audebat, tamen quia inobedientia redargni formidabat, respondit se scriptam excommunicationem non habere.

[C]anonicus continuo eam scribi fecit, et scriptam episcopo obtulit. At ille tam subtillem (sic) litteram legere se non posse respondit. [C]anonicus grossiore littera conscriptam iterum episcopo obtulit. Quam ille videns et lacrimans loqui vix poterat. Legebat canonicus, audita prosequabatur episcopus. [Q]ua quoque modo perfecta, conversus ad canonicum, episcopus dixit : « Hodie amicos et proximos meos occidisti ». At ille : « Domine, inquit, nundum usque ad sanguinem restitistis ». Reverso ad hospicium canonico, per fideles suos innotuit quod egressuro de civitate insidie pararentur. [Q]uo comperto quidam prior ordinis nostri, relicto in civitate canonico, proprio sub specie illius nostrum inde pia fraude ab impiis liberatum eduxit. Huc autem ideo referimus ut agnoscant posteri quanta priores pro novelle domus deffensione tulerunt, vivatque fortitudo parentum in moribus filiorum. [S]umma vero damnorum computata est ad CCC. marcas argenti, de quibus singulis annis ad minus marce reddi debebant XV. [P]ost factum a Guillelmo de Bello Campo insin[u]andum (3) ita ut si quid contra fieret statim ipsa corrigeret ou corriigi legitime faceret.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 42

« Elimizden alınan mülkün bulunduğu diocesan piskoposu olan Worcester Piskoposu, legat ve başpiskoposun ağzından bana adalet sağlanması hususunda bizzat kesin bir buyruk aldı. Ben de bu buyrukla piskoposu takip ederek verilen buyruktan ve bana vaat edilen adaletten hiçbir şey elde edemedim. Ancak daha büyük bir duruşma için bana yaklaşmayı öğrendiğinde, ben yokken ama yine de bizden bazılarının huzurunda, bir diyakoz aracılığıyla hükmü ilan ettirdi. Yine bana vaat edilen hükmü açıklaması gerektiğinde, onu kendi huzurunda bir diyakoz aracılığıyla okuttu. »

İngiltere krallığının bölünmesi, yıkımı ve barış umutsuzluğu günden güne artarken, kurtların cüreti ve çobanların tembelliği büyürken, prior yüksek pontifese doğru üçüncü kez bir yolculuğa çıktı. Yolun yarısında Lisieux Piskoposu Arnulf ile karşılaşarak ondan, Roma'ya giden priorun bizzat kendisine bildirdiği türden mektuplar aldı. Bunun üzerine yanındaki paranın bir kısmını eve geri gönderen koçumuz, kendi koyunlarına yardım etmek için doğruca İngiltere'ye hızla gitti. Kurtların dişlerine zaten açıkta duran koyunlar, arzulanan çobanın gelişile sevindiler. Kurtlar ise onun beklenmedik karşılaşmasıyla sarsıldılar. Piskoposlar,

apostolik otoriteyle kötülük yapanlarımıza karşı ilahi lanet hükmünü vermeye mecbur kaldılar. Onların davası ve kararlılığı olanların aforoz bağıyla bağlanmış ve hor görülerek lekelenmiş gibi olduklarını gören herkes dehşete kapıldı. Çünkü onlara karşı ağzını açıp hırlayacak neredeyse kimse bulunamıyordu.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 43

Kardeşlerimiz de priorun yokluğunda priorun kararlılığını kuşanmaya başladılar; nitekim bizden biri, kararlılık rehberliğinde düşmanların arasından geçerek Worcester piskoposunun sinoduna geldi ve piskoposa, papa hazretlerinin emrettiği gibi kötü adamlarımızı aforoz etmesi için ısrar etti. O ise endişeliydi; hem ülkenin güçlülerini aforoz etmeye cesaret edemiyor hem de itaatsizlikle azarlanmaktan korkuyordu, bu yüzden yazılı aforoz belgesine sahip olmadığını söyledi. Kanonik derhal bunu yazdırdı ve yazılı metni piskoposa sundu. Piskopos ise böylesine ince bir yazıyı okuyamadığını söyledi. Kanonik daha kalın bir harfle yazılmış metni yeniden piskoposa sundu. Piskopos bunu görünce ağlayarak neredeyse konuşamıyordu. Kanonik okuyor, piskopos okunanı takip ediyordu. Bu işlem herhangi bir şekilde tamamlandığında, piskopos kanonike dönerek şöyle dedi: « Bugün dostlarımı ve akrabalarımı öldürdün ». Kanonik de şöyle dedi: « Efendim, dedi, henüz kana kadar direnmediniz ». Kanonik hanına döndüğünde, şehirden çıkacak olan kendisine pusu kurulduğu sadık adamları aracılığıyla kendisine duyuruldu. Bu durum anlaşıncı, tarikatımızın bir prioru, kanoniki şehirde bırakarak, dindar bir hileyle impilerden kurtarılan bizimkini onun kılığı altında dışarı çıkardı. Bunu buraya aktarıyoruz ki sonradan gelenler, priorların yeni evin savunması için ne kadar çok şey katlandığını bilsinler ve ebeveynlerin gücü evlatların ahlataında yaşasın. Zararların toplamı üç yüz gümüş marka olarak hesaplandı; bunlardan her yıl en az on beş marka ödenmesi gerekiyordu. Bu durum, Beauchamp'lı Guillaume tarafından, aksi bir durum olursa derhal kendisinin düzeltilmesi veya yasal olarak düzeltilmesini sağlaması şartıyla ortaya konuldu.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 44

[J]uravit Galterus, frater ejus, pactam pacem canonicis et rebus eorum de se legitime servaturum. [Q]uod si primogenitus ejus Guillelmus interim moreretur, mortuoque in hereditatem succederet, pactionem penitus sicut ille juraverat, observaret. [J]uravit frater eorum Petrus, sicut Galterus juraverat frater ejus. Horum igitur hoc modo impugnacione sopita, ab aliis hostibus requiem non habuimus. Sed neque in Normannia sine hostibus vitam ducentes, messes nostras, per acervos intra murorum ambitum congregatas, multis noctibus velud in acie positi ante et post matutinas distribucione vicaria servabamus. Ceterum prior Guillelmus, cui de congregandis et conservandis cura et sollicitudo principaliter incumbibat, primas partes vigilianum tenebat, adhibitis canibus lactratu (sic) et magnitudine terribilibus. [E]rat in congregacione nostra quidam canonicus qui, horis quietis subito quasi expergefactus, sed revera dormiens, et in lecto suo sedens et tumultuans, intorelabilem quiescentibus molestiam ex consuetudine sed nescius inferebat. [P]rior vero quadam nocte, more solito tumultuantem virgis graviter attrectavit,

et sic ab eo speciem perturbacionis penitus exturbavit. [I]pse autem, cum quadam die boves in pomerio novellis arboribus consito invenisset, iratus custodem boum propter incuriam suam virga cecidit. [Q]ui penitencia ductus, ad eum quem ceciderat ante solis occasum perrexit et ab eo cum omni humilitate veniam postulavit. [C]ras quoque super hoc se ipsum in communi capitulo culpans et indicans, illum quoque redarguit qui interfuerat excessui nec contradixerat excedenti.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 45

[E]os quos plus justo forte corripiebat plerumque verbis et obsequiis demulcebat. [Q]uod quidem tanta arte operabatur in patre pietas ut in rectore regendi non frangeretur auctoritas. [Q]uadam die sacro astans altari, cum, lecto evangelio ubi habetur : « Vade reconciliari fratri tuo », videret quemdam clericum cum quo controversiam habuerat, sicut erat sacris vestibus inductus venit ad eum; « Frater, inquit, ecce munus oblaturus sum ad altare, dimitte, queso, mihi sic peccavi in te ». Ita, relicto munere et reconcilito fratre, securior reddiit ad altare. [V]ir igitur iste, qui sic erat in causa propria erga humiles inclinatus, contra elatos in causa justicie stabat erectus. Hiis ita in Anglia se habentibus redire in Normanniam prior proposuit. Quod jam iter agente, misit post eum Guillelmus de Bello Campo, specialis persecuter noster, rogans ut secum loqui priusquam de terra discederet, dignaretur. [Q]ui ad eum reversus, tirannum de sua iniquitate corripuit, de corrigendis, que impie gesserat, pie admonuit. Tandem inter eos amicis de pace hinc inde tractantibus hujusmodi convencio intervenit : [p]rior per homines suos sacramenti religione probari fecit summam dampnorum, que nobis ille tyrannus intulerat. Ipse etiam juravit manu propria super textum Evangelii se ulterius super Bequefort calumniam non moturum, donec prefate summe integram restitutionem fecisset. [N]am in tempore hostilitatis ipsum manerium dicebat jure hereditario se continere. [M]isit in Normanniam quendam clericum suum qui, vice ejus, a conventu ecclesie Beate Barbare quam tociens offenderat, cum omni humilitate veniam postularet.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 44

Kardeşi Walter, kendisinden kanonikler ile mülkleri adına kararlaştırılan barışı yasalara uygun olarak koruyacağına yemin etti. Eğer ilk doğan oğlu Guillaume bu süreçte ölürse ve ölen kişinin yerine mirasa konacak olursa, o antlaşmayı bizzat kendisinin yemin ettiği gibi tamamen koruyacaktı. Kardeşleri Pierre de, Walter'ın kendi kardeşi için yemin ettiği gibi yemin etti.

Dolayısıyla bunların saldırısı bu şekilde dindirildikten sonra, diğer düşmanlardan huzur bulamadık. Lakin Normandiya'da da düşmanlar olmaksızın bir hayat sürmeyerek, surların içine yığınlar halinde yığdığımız mahsullerimizi, geceleri adeta savaş düzeninde yerimizi alarak sabah ayininden önce ve sonra nöbetleşe dağıtımlarla koruyorduk. Öte yandan, mahsullerin toplanması ve korunması hususundaki bakım ve özenin başlıca sorumlusu olan Prior Guillaume, havlamalarıyla ve irilikleriyle korkunç olan köpekleri de yanına alarak nöbetlerin ilk kısmını tutuyordu. Cemaatimiz içinde öyle bir kanonik vardı ki, sessizlik saatlerinde

ansızın uyanmış gibi, fakat gerçekte uyurken, yatağında oturup gürültü çıkararak, alışkanlık haline getirdiği ama bilincinde olmadığı şekilde dinlenenler için çekilmez bir rahatsızlık veriyordu. Prior ise bir gece, her zamanki gibi gürültü çıkaran o kişiye sopalarla sert bir şekilde müdahale etti ve böylece ondan rahatsızlık halini tamamen söküp attı. Kendisi ise, bir gün bahçede yeni dikilmiş ağaçların arasında öküzleri bulduğunda, öfkelenerek öküzlerin çobanını ihmalkârlığından ötürü sopayla dövdü. Pişmanlık duyan çoban, güneş batmadan önce dövüldüğü kişinin yanına gitti ve ondan tüm alçakgönüllülüğüyle af diledi. Ertesi gün ortak mecliste bu konuda kendini suçlayıp durumu belirterek, suça tanık olup aşırı davranana karşı çıkmayan kişiyi de azarladı.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 45

Adalet ölçüsünü belki de fazlaca aşığı kişileri çoğunlukla sözler ve hizmetlerle yatıştırırdı. Babacan şefkat, bunu öylesine bir ustalıkla gerçekleştiriyordu ki, yönetenin yönetim otoritesi zedelenmiyordu. Kutsal sunağın başında durduğu bir gün, «Git, kardeşinle barış» sözünün yer aldığı İncil okunduğu sırada, aralarında anlaşmazlık bulunduğu bir kleriki görünce, üzerindeki kutsal giysilerle birlikte onun yanına geldi; «Kardeşim, dedi, işte sunağa sunu sunmak üzereyim, yalvarırım affet beni, sana karşı böyle günah işledim». Böylece sunuyu bırakıp kardeşiyle barışarak sunağa daha huzurlu bir şekilde geri döndü. Kendi davasında alçakgönüllülere karşı böyle eğilen bu adam, adalet davasında ise kibirlilere karşı dimdik duruyordu. İşler İngiltere'de bu haldeyken prior Normandiya'ya dönmeyi tasarladı. O henüz yoldayken özel takipçimiz olan Beauchamp'lı Guillaume onun arkasından adam göndererek, topraktan ayrılmadan önce kendisiyle konuşmayı onurlandırmasını rica etti. Onun yanına dönen prior, o tiranı haksızlığından ötürü azarladı ve dinsizce işlediği şeyleri düzeltmesi için dince nasihat etti. Sonunda her iki taraftan dostların barış üzerine müzakerelerde bulunmasıyla aralarında şöyle bir anlaşma gerçekleşti: Prior, kendi adamları aracılığıyla o tiranın bize verdiği zararların toplamını yemin diniyle kanıtlatıp kanıtladığını gösterdi. Tiran da, Bequefort malikanesi üzerinde, söz konusu meblağın tam iadesini gerçekleştirinceye dek bir daha iddiada bulunmayacağına dair İncil metni üzerine kendi eliyle yemin etti. Nitekim düşmanlık zamanında o malikaneyi miras yoluyla elinde tuttuğunu söylüyordu. Normandiya'ya, sürekli olarak incittiği Sainte-Barbe kilisesinin cemaatinden onun adına tüm alçakgönüllülükle af dilesin diye kendi kleriklerinden birini gönderdi.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 46

[P]rior autem per litteras nobis insinuauit ut prostracio et clamor, qui per singulos dies in majore missa fiebat a ministris altaris et toto conventu ante percepcionem corporis Christi, eodem clerico presente, fieret et sic cessaret, volens scilicet relatu clerici dominum suum a solita invasione penitus deterreret.

Elapsi sunt in illa tribulacione malorum et dolore regni Anglorum plurimorum curricula, tamen fe/x ejus non est exinanita, aliis adhuc Stephani regis, aliis Henrici, filii imperatricis, partes, ut dicebant, tenentibus, sed revera predis et rapinis gaudentibus. Porro Henricus interim crescebat et confortabatur. Nam,

favente rege Francorum, dux Normannie creatus (1) deinde miles effectus (2), contra regem Anglorum Stephanum suas acies instruebat. Cum ecce, Deo propicio, ipsi principes convenerunt in unum, pace inter eos firmata, ut scilicet rex Stephanus regnum usque ad mortem pacifice possideret, Henricus morienti succederet (3). [C]irca idem tempus, post tantas occupationes occupatus est gravi egritudine prior Guillelmus. Consulti medici dixerunt eum salubrioris victus inopia nature pati defectum. Multa quippe que carni necessaria erant, causa cohercende carnis, carni subtraxerat.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 47

[N]am quia regnum celorum vim patitur et violenti rapiunt illud, dum se sibi exhibuit violentum, rapere didicit regnum celorum. [U]t autem de hiis taceam, quod illum extrinsecus pro domus sue deffensione tenebant vehementer implicitum et sollicitum, ipse, in aliis quibusdam, quibus se ipsum voluntarie, quociens poterat, implicabat, id est in studio lectionis, meditationis, predicacionis, oracionis, lacrimarum, gravique supra communem modum verberum frequentacione, et super omnia, non tam cotidiana quam continua sollicitudine animarum sibi a Deo commissarum, diuturnum duxit martirium. [S]acris altaribus astans, ita se habere videbatur ac si staret ante tribunal Christi, adeo affectus videbatur et reverencia officii et terrore iudicii. [P]residente in capitulo nostro aliquo, ut fieri solet, religioso prelato, ipse prior, more eorum qui pro suis excessibus veniam petunt, veniens ante illum, premissa sui accusacione, prostrato in terra corpore, offensarum, que cotidiana injuria incurrebat, veniam cum omni humilitate petebat. Mirabar et subtilitatem confessi et humilitatem prostrati. Ita se et subtiliter accusabat et humiliter prosternebat. Rigor, quem erga ordinis transgressores habebat, erga se non vacabat. [Deu]m ultionem, sumpta de se multiplici vindicta, placavit. [S]epe temptavit, se a prioratu amoto, sibi alium subrogare. Sed quia a Deo, ut credimus, in pastorem vocatus est, eciam ab hominibus quod erat esse compulsus. [Q]uando vero egrotanti virium defectus ingrueret, ipse sibi elegit secretam mansionem, in qua liber ab exterioribus, liberius Deo vacabat.

Dipnotlar

(1) C'est en 1151 que, selon Robert de Torigni (édition Delisle, t. I, p. 255), Henri II fit hommage à Louis VII pour son duché de Normandie. (2) Le 22 mai 1149, jour de la Pentecôte, par David, roi d'Écosse (Robert de Torigni, loc. cit., p. 251-2), donc antérieurement à la reconnaissance par Louis VII de Henri II comme duc de Normandie. (3) En 1153.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 46

Prior ise bize gönderdiği mektupla, her gün büyük ayinde sunak görevlileri ve tüm cemaat tarafından İsa'nın bedeninin alınmasından önce söz konusu klerikin huzurunda yapılan secde ve feryadın, o klerik orada olduğunda yapılmasını ve böylece son bulmasını, yani klerikin aktarımıyla efendisinin olağan saldırısından tamamen caydırılmasını istediğini bildirdi.

İngiltere krallığının o kötülük ve acı içindeki sıkıntısında nice devirler geçip gitti; yine de kimileri Kral Stephen'ın, kimileri de dediklerine göre imparatoriçenin oğlu Henry'nin tarafını tutan ama aslında yağma ve çapulculuktan zevk alan kimseler yüzünden krallığın tortusu tükenmedi. Öte yandan Henry bu esnada büyüyor ve güçleniyordu. Nitekim Fransa kralının desteğiyle Normandiya dükü yapıldı (1)

ardından şövalye ilan edilerek (2), İngiltere Kralı Stephen'a karşı kendi birliklerini hazırlıyordu. Ne zaman ki Tanrı'nın lütfuyla prenslerin kendileri bir araya geldiler, aralarında barış mühürlendi; öyle ki Kral Stephen krallığa ölümüne dek barış içinde sahip olacak, Henry ise ölen kişinin yerine geçecekti (3). Yaklaşık aynı zamanda, bu kadar meşguliyetin ardından Prior Guillaume ağır bir hastalığa yakalandı. Danışılan doktorlar, daha sağlıklı besinlerin eksikliğinden ötürü doğasının zayıflık çektiğini söylediler. Nitekim eti denetim altında tutma amacıyla, ete gerekli olan pek çok şeyi etten mahrum bırakmıştı.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 47

Çünkü göklerin krallığı zorbalığa uğrar ve zorbalar onu ele geçirir; o da kendisine karşı zorbaca davranarak göklerin krallığını ele geçirmeyi öğrendi. Bunları bir kenara bırakacak olursam; evinin savunması için dışarıda onu son derece meşgul ve kaygılı tutan şeylerin ötesinde o, gönüllü olarak ve elinden geldiğince kendisini başka bazı şeylere, yani okuma, tefekkür, vaaz, dua, gözyaşı çalışmalarına, olağanüstü sıklıkta kendini kırbaçlamaya ve her şeyden öte, Tanrı tarafından kendisine emanet edilen ruhların sadece günlük değil kesintisiz kaygısına adanarak uzun süreli bir şehitlik yaşadı. Kutsal sunakların başında dururken, sanki Mesih'in mahkemesi önünde duruyormuş gibi bir hal sergiliyor; hem görevin hürmeti hem de yargının dehşetiyle derinden etkilenmiş görünüyordu. Meclisimizde olağan olduğu üzere dindar bir dinsel makam başkanken, prior bizzat kendisi, suçlarından dolayı af dileyenlerin adeti üzere onun önüne gelerek, kendi suçunu öne sürdükten sonra bedenini yere serip günlük haksızlıkla işlenen suçların affını tüm alçakgönüllülüğüyle dilerdi. İtiraf edenin inceliğine de, yere kapananın alçakgönüllülüğüne de hayran kalırdım. Kendini hem ince bir şekilde suçluyor hem de alçakgönüllülükle yere seriyordu. Tarikatın kurallarını çiğneyenlere karşı gösterdiği sertlik, kendi söz konusu olduğunda boş durmuyordu. Kendi üzerinden kat kat intikam alarak Tanrı'nın intikamını yatıştırdı. Priorluktan ayrılıp yerine başka birini getirmeyi defalarca denedi. Fakat inandığımıza göre Tanrı tarafından çobanlığa çağrıldığı için, insanlar tarafından da olduğu gibi kalmaya zorlandı. Hastaya güçsüzlük çöktüğünde ise, dış dünyadan özgür kalıp Tanrı ile daha serbestçe baş başa kalabileceği gizli bir konut seçti.

Dipnotlar

(1) Robert de Torigni'ye göre (Delisle baskısı, c. I, s. 255) II. Henry'nin Normandiya düküğü için Louis VII'ye bağlılık yeminini 1151'de yaptığı belirtilir. (2) 22 Mayıs 1149'da, Pentikost gününde, İskoçya Kralı David tarafından (Robert de Torigni, agy., s. 251-2), yani Louis VII'nin II. Henry'yi Normandiya dükü olarak tanımasından önce. (3) 1153'te.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 48

[R]ogaverat autem ut quicquid sine ipso determinari posset, in ejus presenciam non veniret. Sedens ad mansulam cum aliquibus ex fratribus, unum quoque pauperem coram se ad ygnem comedere faciebat. Capitulum, quantum potuit, frequentabit ; missas sepe celebrabat. Die sancto Epyphanie, in cujus octava defunctus (1), majorem missam in conventu, licet jam nimia fessus infirmitate, cantavit. Infra octavam extremam celebravit. [I]nde in capitulum veniens, ab omnibus absolvi se fecit. [D]icebat autem medicus ei assistens mirum sibi valde esse quod illa infirmitas, quam prior habebat, illum

non dementabat. Sed qui pie filium flagellabat flagellum misericorditer temperabat. [I]mmminente hora exitus sui, suppriori sibi assistentem rogavit ut pro se diceret : « Dirige ». [J]am enim illud dicere non valebat. Alteri quoque sibi assistenti jussit ut cilicium afferri faceret. [I]nter hec sepe jam nominatus Hebertus in luctum et lamentacionem, tactus dolore cordis intrinsecus, immoderate erupit. Porro prior, conversus ad eum : « Nunquid, ait, muliercula es, prona ad planctum ? » [C]um vero supprior ad lectum suum divertisset (jam enim nox erat), injunctum sibi officium cum magna devocione agebat, cum ecce insonuit tabula (2). [Exci]tati sonitu, fratres accurrunt, facta ejus autem anime commendacione delatoque in ecclesiam corpore, prius defuncti, dehinc octavarum officium, illud flebiliter, istud solemniter celebratum est.

Dipnotlar

(1) Le mardi 13 janvier 1153, puisque c'est en 1154 que mourut le roi Étienne. Voir p. 50, note 2. (2) Tabula morientium. Voir Du Cange, v.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 49

[D]ucta in vigiliis nocte illa et nocte secunda, secundo die advenit Arnulfus, Lexoviensis episcopus, qui eandem reverenciam, quam exhibebat vivo, exhibuit et defuncto. Nam de Nonanto (1), juxta Baiocas posito, ad exequias prioris festinus occurrit, nec temporis intemperie superatus; tertia igitur nocte transacta, sequenti mane patris nostri corpus humatum est, prefato episcopo misse et sepulture officium lacrimabiliter celebrante. [C]orpus autem defuncti positum est ubi ipse adhuc vivens preceperat, id est retro (sic) altare beate Barbare, extra ecclesiam. [P]rohibuit enim intra ecclesiam se humari; cum vero locum sepulture sue designasset, subjunxit ibi matutinalem missam cotidie audibilem. Sepulto itaque patre, fratres in ecclesiam dehinc in capitulum convenerunt. [C]onvenit eos episcopus de facienda et acceleranda electione, quod et factum est. Nam priusquam exirent de capitulo, electus est Daniel in priorem, quem fratribus apud Bequefort consistentibus Guilielmus prior prefecerat, et quem moriens laudaverat et nominaverat. [N]ominantis vero auctoritatem (sic) et sanctitatem presul commendans, dixit animam illius pro sua estimacione in toto episcopatu suo nulli secundum fuisse. [D]icebat etiam inter familiares suos talem auro sive in argento esse repositum, cujus meritum Guillelmi prioris merito minus esset. [M]issus est unus de primoribus nostris in Angliam cum litteris episcopi et capituli nostri, ut electum nostrum ad onus cum honore deduceret.

Dipnotlar

(1) L'exemption de Nonant (canton de Bayeux) appartenait au diocèse de Lisieux.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 48

Öte yandan, kendisi olmadan kararlaştırılabilecek hiçbir şeyin kendi huzuruna getirilmemesini rica etmişti. Bazı kardeşlerle birlikte alçak bir oturakta oturarak, bir fakirin de ocağın başında kendisiyle birlikte yemek yemesini sağlardı. Meclise olabildiğince sık katılır, sık sık ayin düzenlerdi. Sekizinci günü ölümüne denk gelen Epifani yortusunda, aşırı güçsüzlüğünden ötürü artık yorgun düşmüş olmasına rağmen cemaat içinde büyük ayini yönetti. Sekizinci günün son ayinini kutladı.

Ardından meclise gelerek herkesten kendisini bağışlamasını istedi. Ona eşlik eden doktor, priorun sahip olduğu o hastalığın onu delirtmemesinin kendisine çok garip geldiğini söylüyordu. Fakat oğlunu dindarca cezalandıran kişi, kırbacını merhametle hafifletiyordu. Ölüm saati yaklaşırken, yanında bulunan altpriora kendisi için «Dirige» duasını söylemesini rica etti; çünkü artık bunu söylemeye gücü yetmiyordu. Ayrıca yanında bulunan diğer kişiden de bir kılıç kılıffeti (kılıç / kils / pişmekten ziyade cılcı / kıl gömlek) getirilmesini istedi. Bu sırada adı sıkça geçen Hebert, içindeki kalp ağrısının etkisiyle ölçsüz bir şekilde yas ve ağıda boğuldu. Öte yandan prior ona dönerek: «Yoksa sen ağlamaya meyilli küçük bir kadın mısın?» dedi. Altprior kendi yatağına çekildiğinde (çünkü artık gece olmuştu), kendisine verilen görevi büyük bir bağlılıkla yerine getirirken, tahta çan çalındı. Bu sesle uyanan kardeşler koşarak gelirler; önce merhumun ruhunun bağışlanması sağlanıp bedeni kiliseye taşındıktan sonra, ilki gözyaşlarıyla, ikincisi ise büyük bir törenle sekizinci günlerin ayini kutlandı.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 49

O gece ve ikinci gece nöbetlerle geçirildi; ikinci gün, hayattayken gösterdiği aynı saygıyı ölüye de gösteren Lisieux Piskoposu Arnulf geldi. Nitekim Bayeux yakınlarında bulunan Nonant'tan, hava koşullarının olumsuzluğuna yenik düşmeden priorun cenazesine aceleyle yetişti; dolayısıyla üçüncü gece geçtikten sonra, ertesi sabah babamızın bedeni gömüldü; bahsi geçen piskopos ayin ve defin görevini gözyaşlarıyla yönetti. Merhumun bedeni, kendisi daha hayattayken buyurduğu yere, yani kilisenin dışında, Aziz Barbara sunağının arkasına konuldu. Çünkü kilisenin içine gömülmesini yasaklamıştı; mezar yerini belirlediğinde, orada her gün duyulabilecek bir sabah ayini yapılmasını da şart koşmuştu. Baba toprağa verildikten sonra kardeşler önce kilisede, ardından mecliste toplandılar. Piskopos, seçimin yapılması ve hızlandırılması konusunda onları uzlaştırdı ve bu gerçekleşti. Nitekim meclisten çıkmadan önce, Bequefort'ta bulunan kardeşlere Prior Guillaume'un önceden tayin ettiği ve ölmek üzereyken övüp adını zikrettiği Daniel prior olarak seçildi. Piskopos, adı geçenin otoritesini ve kutsallığını överek, kendi tahminine göre onun ruhunun bütün piskoposluğunda hiç kimseye ikinci olmadığını söyledi. Hatta yakın çevresine, Guillaume'un liyakatinin gerisinde kalacak altın veya gümüş içerisinde böyle bir hazinenin saklı olduğunu söylüyordu. Önde gelenlerimizden biri, seçilen kişimizi onurla göreve getirmesi için piskoposun ve meclisimizin mektuplarıyla İngiltere'ye gönderildi.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 50

At ille, onus et honorem refugiens, seipsum, multa pretendens, litteris excusavit. Excusanti rescripsit episcopus, interdicens ei introitum omnium ecclesiarum Dei, nisi officium ad quod vocabatur obedienter suscipere (1). [Q]ua ille comminatione perterritus, Normaniam adiit, nobisque illum pontifici presentantibus, de manu ipsius episcopi regende domus nostre curam suscepit. [S]equenti anno, mortuo Stephano, rege Anglorum (2), Henricus filius imperatricis, ad quem legitima successio (sic) regni spectabat, cum favore omni diadema suscepit in Natali Domini (3). Qui, cum regios redditus, qui diu dispersi fuerant, in suum redigi dominium instantissime precepisset,

inventum est manerium de Bequefort xxxij. libras annuatim regi persolvere. [C]um enim superior Henricus, rex Anglorum, predictum manerium dedisset camerario suo Guillelmo, cujus filius Rabellus, tamquam propriam hereditatem, illud in perpetuam elemosinam nobis donaverat, deletum de rotulo regis, negligencia interveniente, non fuerat. [U]nde factum est ut ministri regis a fratribus nostris apud Bequefort constitutis, predictae pensionis quantitatem exigerent. [C]rescebat improbitas exactorum, nec jam restabat nisi aut xxxij. librarum redditio aut fratrum de sua possessione expulsio. Sustinuerunt pacem et ecce turbacio.

Dipnotlar

(1) C'est la lettre VIII d'Arnoul de Lisieux, dans Migne: Patrologie latine, t. CCI, c. 23. (2) A Douvres, le 25 octobre 1154. (3) Henri II fut sacré à Westminster, le dimanche 19 décembre 1154.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 51

[T]andem tanti infortunii tristis nuncius ad nos pervenit. [E]xpavit prior, conventus ingemuit; fugit consilium, nullo adversus regiam majestatem nobis ferente suffragium. Introivit in conspectu Domini gemitus compeditorum. Nam ubi humane advocacionis defensio defuit, beate Barbare efficax subvencio affuit. [Q]uadam etenim nocte virgo et mater nostra minaci vultu et affatu adeo in sompnis regem exterruit ut advenienti priori Danieli benigne tangens aliquid de hoc quod viderat, responderet predicta possessione nobis in perpetuam elemosinam regii sigilli munimine confirmata. [T]emptavit prior per quosdam familiares illum redditum, quem imperatrix priori Guillelmo contulerat et rex abstulerat, revocare, sed hoc non potuit impetrare. [M]ortuus quippe erat Guillelmus, cui advenienti ipse rex, cum adhuc esset dux, expansis in amplexum brachiis occurrebat. [I]mperatrix tamquam patri et consultori favebat, cui eciam unam de regularibus officinis, claustrum sive dormitorium, se facturam promiserat. [P]rior quippe Guillelmus causam ejus et futuri regis, quantum potuit, superfovxit. [V]olens eam plerumque de aliquo imminente sibi periculo premunire, mittebat ei secretas litteras per quemdam conversum, cui barba festivior erat, litteris inter condempsa barbe implicitis et repositis. [H]ic prior, qui tunc obiit quando tempus amplificandae domus advenerat, quam estimacionem de successore suo habuerit, in vita sua satis ostendit. [I]turus enim in Jerusalem, illum de Anglia fecit venire, domus sue curam eidem commissurus, nisi ipse ab illo itinere esset dimissus.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 50

O ise bu yükü ve onuru reddederek, birtakım mazeretler öne sürüp mektupla kendini savundu. Mazeret bildiren kişiye piskopos şu karşılığı yazdı ve çağrıldığı görevi itaatkâr bir şekilde üstlenmediği takdirde Tanrı'nın bütün kiliselerine girmesini yasakladı. Bu tehdit karşısında dehşete kapılan kişi Normandiya'ya geldi; onu piskoposun huzuruna çıkardığımızda, bizzat piskoposun elinden evimizin yönetim sorumluluğunu üstlendi. Ertesi yıl, İngiltere Kralı Stephen'ın ölümü üzerine, krallığın meşru varisliği kendisine düşen imparatoriçenin oğlu Henry, Noel'de tüm halkın desteğiyle tacı giydi. Henry, uzun süredir dağılmış olan kraliyet gelirlerinin kendi egemenliği altında toplanmasını ısrarla emrettiğinde, Bequefort malikanesinin her yıl

krala otuz iki libre ödemek zorunda olduğu ortaya çıktı. Çünkü daha önceki İngiltere Kralı Henry, söz konusu malikaneyi şarap sunucusuna (kamerere) vermişti; şarap sunucusunun oğlu Rabellus da onu kendi mülkü gibi ebedi bir sadaka olarak bize bağışlamıştı, ancak ihmal yüzünden kralın sicilinden silinmemişti. Bunun sonucunda kralın memurları, Bequefort'ta bulunan kardeşlerimizden söz edilen verginin miktarını talep ettiler. Tahsildarların insafsızlığı giderek artıyordu ve geriye ya otuz iki librenin ödenmesi ya da kardeşlerin mülklerinden sürgün edilmesi kalmıştı. Barışı korudular ve ardından karışıklık çıktı.

Dipnotlar

(1) Lisieux'lü Arnulf'un Migne'deki Patrologia Latina, cilt CCI, sütun 23'te yer alan VIII. mektubudur. (2) 25 Ekim 1154'te Dover'da. (3) II. Henry, 19 Aralık 1154 Pazar günü Westminster'da taç giymiştir.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 51

Nihayet bu büyük talihsizliğin acı haberi bize ulaştı. Prior dehşete kapıldı, cemaat inledi; kraliyet majestesine karşı bize destek olan kimse çıkmayınca akıl da sükût etti. Tutsakların iniltisi Tanrı'nın huzuruna girdi. Beşeri savunmanın desteği kalmadığında, Aziz Barbara'nın etkili yardımını yetiştirdi. Nitekim bir gece bakire ve annemiz olan azize, rüyada kralı tehditkâr bir yüz ifadesi ve konuşmayla öylesine korkuttu ki, gelen Prior Daniel'e gördüğü şeyden biraz bahsederek lütufkâr bir tavırla karşılık verdi ve söz konusu mülkün kraliyet mührünün güvencesiyle ebedi bir sadaka olarak bize verildiğini onayladı. Prior, imparatoriçenin Prior Guillaume'a bağışladığı ve kralın geri aldığı o geliri bazı yakınlar aracılığıyla geri almaya çalıştı ancak bunu başaramadı. Zaten henüz dük iken bizzat kralın kollarını açarak kucaklamaya koştuğu Guillaume ölmüştü. İmparatoriçe onu bir baba ve danışman gibi destekliyor, hatta kendisine düzenli binalardan birini, manastır oratoryosunu veya yatakhanelerini yaptıracasına söz vermişti. Prior Guillaume ise elinden geldiğince onun ve gelecekteki kralın davasını desteklemişti. Onu yaklaşılabilecek bazı tehlikelere karşı önceden uyarmak istediğinde, mektupları sakıncalı sakalının arasına gizleyip yerleştirmiş olan özel bir derviş aracılığıyla kendisine gizli mektuplar gönderirdi. Evi büyütme zamanı geldiğinde ölen bu prior, halefi hakkında nasıl bir kanaate sahip olduğunu kendi yaşamında yeterince göstermiştir. Nitekim Kudüs'e gidecek olsaydı ve yolculuğundan vazgeçirilmeseydi, evinin yönetimini kendisine emanet etmek üzere onu İngiltere'den getirtmişti.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 52

[S]ed quem in vita sua sibi subrogare non potuit, in futurum officii et conversacionis sue heredem moriens commendavit.

[I]ste ergo Daniel de Anglia duxit originem, qui, duce quodam clerico postea ejus canonico, in Normanniam juvenculus transfretavit, scolisque frequentans magistri nomen et honeste juventutis obtinuit testimonium (1). [I]n quo statu Guillelmo priori notum faciens se et ab eo verbum edificacionis suscipiens, non post multos dies ejus se, magisterio sumpto, religionis habitu mancipavit.

[E]odem anno prior, bona spe de illo habita, professum in presbiteratum provexit, cura ei eciam medicine adhibita, pro eo quod in scholis penuriam passus, quasdam corporis molestias substinebat. [Q]uo sanitati reddito, licet in domo viri litterati et religiosi tunc temporis haberentur (sic), illum tamen sibi

in officio supprioratus substituit. [C]ui ille, quantum nobis videbatur, valde humiliter obsequens creditumque sibi officium fideliter exequens, tam in absencia quam presencia patris, paterne sollicitudinis participem se prestabat. [U]nde prior, amplius de illo confidens, fratribus nostris qui, tempore hostilitatis in Anglia morabantur, illum prefecit. [U]nde ad prioratum assumptus, tempore suo fecit fructum honoris honestatis, humilitate conversacionis patrem in filio representans.

Dipnotlar (1) Dom Brial rapporte à Daniel (Histoire littéraire de la France, t. XIV, p. 602-3) une lettre d'un prieur de Sainte-Barbe qu'a publiée dom Martène. (Veterum scriptorum... amplissima collectio, t. I. Paris, 1724, in-f°, c. 784-7.)

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 53

[I]pse novarum edium fundamenta, partim ex materia quam predecessor ejus preparaverat, partim ex ea quam ipse congregaverat, jacere et edificare cepit. [H]ebertus super edificavit. Iste autem Hebertus sub utroque priore multa bona opera operatus est, unde et domus meliorata et posteritas honorata est. [P]aucis diebus evolutis post mortem prioris, accidit ut quidam canonicus lecto vacans, etate et infirmitate laborans, quadam nocte ministrum suum frequenter vocaret, lateris mutacionem satis dolenda vel voce expostulans. [Q]uo in vocando perseverante et vocato dissimulante, [e]cce affuit prior Guillelmus, vocatum asperius inquietans. « Quare, inquit dominum tuum tota nocte fecit (sic) clamare ? » Qua voce ille statim exterritus et surgens posterior egredientis se visidisse nobis testatus est, deinceps ad vocem domini sui redditus vigilantior. [H]ujus igitur patris eciam post mortem, ut credimus, suorum sollicitudinem gerentis, filius ejus Daniel factus suscessor (sic), pro bona opinione gratiam regis, pontificum et procerum cepit habere. [U]nde factum est, fortuna quoque temporis arridente, ut, largicione plurimorum, domui nostre plurima, Deo propicio, beneficia provenirent. [R]ex ipse ecclesiam de Perceio (1), que jurejurando vicinorum militum ejus dominio adjurata (2) est, nobis donavit, primum quidem reluctante, sed postea favente Frogerio, Sagiensi episcopo (3).

Dipnotlar

(1) Percey-en-Auge, canton de Mézidon.

(2) Adjurata est répété.

(3) Froger, évêque de Séez, de 1157 à 1184.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 52

Ancak hayattayken yerine geçiremediği kişiyi, ölürken gelecekteki görevinin ve yaşam tarzının varisi olarak tavsiye etti.

İşte bu Daniel aslen İngiltere'dendir; daha sonra kanoniği olacak olan belirli bir klerikin rehberliğinde genç yaşta Normandiya'ya deniz yoluyla geçmiştir. Okulları sıkça ziyaret ederek öğretmen unvanını ve dürüst bir gençlik tanıklığını elde etmiştir. Bu durumdayken kendisini Prior Guillaume'a tanıtarak ondan kurucu bir söz almış, çok geçmeden de onun rehberliğini üstlenerek dinî kıyafete bürünmüştür. Aynı yıl prior, onun hakkında beslediği iyi umutla, okulda yoksulluk çektiği için birtakım bedensel rahatsızlıklar yaşadığından ötürü kendisine tıbbi bakım da uygulanarak onu rahip rütbesine yükseltmiştir. Sağlığına kavuşturulduktan sonra —her ne kadar o dönemde evde bilgili ve dindar adamlar bulunsa da— onu altpriorluk görevine getirmiştir. O ise bize görüldüğü kadarıyla son derece alçakgönüllü bir şekilde itaat

ederek kendisine emanet edilen görevi sadakatle yerine getirmiş, babanın hem yokluğunda hem de varlığında baba şefkatinin bir ortağı olduğunu göstermiştir. Bu yüzden prior ona daha çok güvenerek, düşmanlık döneminde İngiltere'de bulunan kardeşlerimizin başına onu geçirmiştir. Buradan priorluğa terfi ettirilen Daniel, kendi zamanında onurun ve dürüstlüğün meyvesini vermiş, davranışlarındaki alçakgönüllülükle babayı evlatta temsil etmiştir.

Dipnotlar

(1) Dom Brial, dom Martène tarafından yayınlanan bir Sainte-Barbe priorunun mektubunu Daniel'e atfetmektedir (Histoire littéraire de la France, c. XIV, s. 602-3; Veterum scriptorum... amplissima collectio, c. I. Paris, 1724, in-fº, s. 784-7).

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 53

Kendisi, kısmını öncülünün hazırladığı malzemeden, kısmını da bizzat kendisinin topladığı malzemeden oluşturarak yeni binaların temellerini atmaya ve inşa etmeye başladı. Hebert ise üzerine inşa etti. İşte bu Hebert, her iki prior altında da pek çok iyi iş yapmıştır; bu sayede hem ev geliştirilmiş hem de sonraki nesiller onurlandırılmıştır. Priorun ölümünün üzerinden birkaç gün geçtikten sonra, yatakta kalan, yaşlılık ve hastalıkla boğuşan bir kanoninin bir gece hizmetkarını sık sık çağırarak, oldukça acıklı bir ses veya ifadeyle yanağının/böğrünün değiştirilmesini talep ettiği görüldü. O çağrısında ısrar ederken ve çağrılan kişi umursamazlık yaparken, işte Prior Guillaume ortaya çıktı ve çağrılan kişiyi oldukça sert bir şekilde azarladı: «Neden efendini bütün gece bağırtıyorsun?» dedi. O sesle birlikte hemen dehşete kapılıp ayağa kalkan kişi, arkasından gidenin çıktığını gördüğünü bize kanıtladı ve o andan itibaren efendisinin sesine karşı daha uyanık hâle geldi. Öyle ki, inandığımıza göre ölümünden sonra bile kendi insanların kaygısını güden bu babanın halefi olan oğlu Daniel, iyi ünü sayesinde kralın, piskoposların ve soyluların lütfunu kazanmaya başladı. Bunun sonucunda, zamanın şansı da gülümserken, Tanrı'nın lütfuyla birçok kişinin bağışları sayesinde evimize pek çok nimet ulaştı. Kralın kendisi, çevredeki şövalyelerin yeminleriyle kendi mülkiyetine bağlanan Percey kilisesini bize bağışladı; Sées Piskoposu Froger önce dirense de sonradan destek verdi.

Dipnotlar

(1) Percey-en-Auge, Mézidon kantonu. (2) Adjurata kelimesi tekrarlanmıştır. (3) Froger, Sééz piskoposu, 1157 - 1184 arası.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 54

[Q]ui episcopus ecclesiam quoque de Aisnes (1) nobis dedit, ejus donacioni assencientibus Guillelmo de Sola et Rogero de Cambrai, qui de jure patronatus inter se acriter in curia regis contemdebant. [S]uccessor vero Frogeri, Lisiardus (2), tempore Galteri prioris (3), prefatam ecclesiam nobis auferre multis modis temptavit, sed tandem rogatus a rege illam nobis in pace possidendam dimisit. [D]edit eciam nobis predictus Sagiensis episcopus, Frogerius, ecclesiam de Centilli (4), ad petitionem Luce sacerdotis et Ricardi, fratris ipsius Luce, qui patroni esse illius ecclesie videbantur. [R]obertus vero de Sequeinvilla id juris, quod in ecclesia illa habebat, nobis satis benigne concessit. [E]cclesiam quoque de Cecamis (5) dedit nobis jam dictus episcopus et Gaufridus illius ecclesie advocatus (6), ita sane ut ex eadem ecclesia fratribus de Deserto (7), lx. solidos cenomanensium annuatim per manum prioris Beate Barbare, omni contencione sopita, in perpetuum persolvantur.

[M]emoratus vero episcopus dedit eciam nobis ecclesiam Beati Petri de Brollio (8), ad petitionem Rogeri, filii comitis Claudiocestrencis,

Dipnotlar

(1) Ernes, canton de Morteaux-Coulibœuf (Calvados). (2) Lisiard, évêque de Séez, de 1188 à 1201. (3) Troisième successeur de Guillaume, d'après la Neustria pia (p. 727). Il vivait vers 1195. (4) Sentilli, canton d'Écouché (Orne). (5) Sans doute faute de lecture du copiste. Il s'agit d'Occagnes, canton d'Argentan (Orne). (6) Voir p. 27, note 3. (7) Le prieuré du Désert, canton de Vassy (Calvados), qui relevait de l'Abbaye de Troarn. (8) A Mézidon.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 55

tunc episcopi Vingornensis (1), qui apud nos diu familiariter conversatus, suo sumptu et instancia, illam nobis elaboravit ecclesiam. [U]nde quoque, ipso postulante, statutum est ut in die anniversaria obitus sui ex redditu prefate ecclesie procuretur. [P]resul quoque Lexoviensis, Arnulfus, dedit ecclesiam Beate Marie de Plaissicio (2), ad petitionem domini R. de Monteforti (3), [e]cclesiam de Pontfol (4), ad petitionem et instanciam Hugonis de Viguetot; eciam dedit nobis, assensu capituli Lexoviensis ecclesie, quittance eorum que venduntur et emuntur in foro Lexoviensi ad usum domus nostre sive manerii nostri quod dicitur Mesnil Giroldi (5). [D]edit etiam nobis ecclesiam Beati Martini de Monte Fouqueren (6) ad petitionem Henrici Lovet (7). Presul Ebroicensis, Giro (8), donavit nobis ecclesiam Beati Martini de Osmundivilla (9) ad petitionem R. abbatis,

Dipnotlar

(1) Roger, fils de Robert, comte de Gloucester, fut évêque de Worcester, de 1163 à 1177 (?). (2) Dozulé, arrond. de Pont-l'Évêque (Calvados), dont le nom ancien était Notre-Dame-du-Plessis-Ermengard. (3) Sans doute Robert de Montfort-sur-Risle. Voir: Robert de Torigni, édition Delisle, t. II, 1873, in-8°, p. 77. (4) Commune de Victot - Pontfol, canton de Cambremer (Calvados). (5) Le Mesnil-Guéroult, voir p. 26, note 1. (6) Fouquerand, commune de Saint - Gervais - des - Sablons, canton de Trun (Orne). (7) Cette phrase et la suivante sont, dans le ms. 1643 de Sainte-Geneviève, écrites d'une autre main et placées hors du texte dans deux sortes d'écussons. (8) Gilles Ier du Perche, évêque d'Évreux, de 1170 à 1179. (9) Commune du Tremblay, canton de Neubourg (Eure).

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 54

Aynı piskopos, kralın mahkemesinde koruyuculuk hakkı konusunda kendi aralarında şiddetli bir şekilde çekişen Guillaume de Sola ve Roger de Cambrai'nin, onun bu başışına rıza göstermesiyle, bize Aisnes (1) kilisesini de verdi. Froger'in halefi olan Lisiard (2), Prior Galter zamanında (3), söz konusu kiliseyi bizden almak için birçok yola başvurdu, ancak sonunda kral tarafından rica edilince, kiliseyi huzur içinde bizde kalacak şekilde terk etti. Söz konusu Sées Piskoposu Froger, o kilisenin hamisi gibi görünen rahip Luce ve aynı Luce'nin kardeşi Ricard'ın ricası üzerine, bize Centilli (4) kilisesini de verdi. Sequeinvilla'lı Robert ise o kilisede sahip olduğu hakkı bize oldukça nazik bir şekilde bağışladı. Aynı piskopos ve o kilisenin avukatı (koruyucusu) Gaufridus (6) bize Cecamis (5) kilisesini de verdi; öyle ki, o kiliseden Deserto (7) kardeşlerine, her türlü çekişme son bulmuş olarak, Sainte-Barbe priorunun eliyle her yıl altmış Soman parası sonsuza dek ödenecektir. Bahsi geçen piskopos, Gloucester kontunun oğlu Roger'in ricası üzerine, bize Brollio'daki (8) Aziz Petrus kilisesini de verdi.

Dipnotlar

(1) Ernes, Morteaux-Coulibœuf kantonu (Calvados). (2) Lisiard, Séez piskoposu, 1188'den 1201'e kadar. (3) Neustria pia'ya göre Guillaume'un üçüncü halefi (s. 727). 1195 civarında yaşamıştır. (4) Sentilli, Écouché kantonu (Orne). (5) Şüphesiz kopyacının okuma hatası. Bahsedilen Occagnes'tır, Argentan kantonu (Orne). (6) Bkz. s. 27, not 3. (7) Troarn Manastırı'na bağlı olan Désert manastırı, Vassy kantonu (Calvados). (8) Mézidon'da.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 55

O zamanlar Worcester piskoposu olan (1), uzun süre bizimle dostça bir yaşam süren ve kendi masrafı ve ısrarıyla o kiliseyi bizim için hazırlayan Gloucester kontunun oğlu, Gloucester kontunun oğlu Roger. Bu nedenle, onun isteği üzerine, ölümünün yıl dönümünde söz konusu kilisenin gelirinden bir bakım yapılması kararlaştırıldı. Lisieux başrahibi Arnulf da, Montefort'lu R.'nin (3) ricası üzerine Plaissicio'daki (2) Aziz Meryem kilisesini ve Hugues de Viguetot'nun ricası ve ısrarı üzerine Pontfol (4) kilisesini verdi; ayrıca Lisieux kilisesi bölümünün onayıyla, Lisieux pazarında Mesnil Girolde (5) denilen evimizin veya malikânemizin kullanımı için satılan ve alınan malların vergisinden muafiyet de verdi. Ayrıca Henri Lovet'in (7) ricası üzerine bize Monte Fouqueren'deki (6) Aziz Martin kilisesini verdi. Évreux başrahibi Giro (8), R. abbatis'in (başrahibin) ricası üzerine bize Osmundivilla'daki (9) Aziz Martin kilisesini bağışladı,

Dipnotlar

(1) Robert'in oğlu, Gloucester kontu Roger, 1163'ten 1177'ye (?) kadar Worcester piskoposu olmuştur. (2) Dozulé, Pont-l'Évêque bölgesi (Calvados); eski adı Notre-Dame-du-Plessis-Ermengard idi. (3) Şüphesiz Montfort-sur-Risle'lı Robert. Bkz: Robert de Torigni, Delisle baskısı, c. II, 1873, in-8, s. 77. (4) Victot-Pontfol komünü, Cambremer kantonu (Calvados). (5) Le Mesnil-Guérout, bkz. s. 26, not 1. (6) Fouquerand, Saint-Gervais-des-Sablons komünü, Trun kantonu (Orne). (7) Bu cümle ve bir sonrakisi, Sainte-Geneviève el yazması 1643'te farklı bir el yazısıyla yazılmış ve metnin dışında iki tür arma içinde yer almıştır. (8) Gilles I du Perche, Évreux piskoposu, 1170'ten 1179'a kadar. (9) Le Tremblay komünü, Neubourg kantonu (Eure).

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 56

filii R. de Tornayo qui locum Sancti Benedicti nobis dedit (1). Presul Baiocensis H. (2) donavit nobis ecclesiam Beati Martini de Grae (3), ad petitionem Serlonis, ejusdem ecclesie advocati (4), [e]cclesiam quoque Beati Andree de Coutun (5), [c]oncedentibus ejusdem ecclesie advocatis, [R]ogero Malo Filiastro et Guidone de Bovilier. [P]resul quoque Constanciensis, Ricardus (6), donavit nobis ecclesiam Beate Marie de Savineio (7), ad petitionem Gaufridi de Bruelcort. [O]liverus Sanson dedit nobis locum de Esties (8). [G]uillermus, cytharista Rabelli Camerarii (9), quamdam terram apud Colescordiam nobis donavit, assensu domini sui W. Camerarii (10), quam ipse Camerarius dederat ei pro servicio suo.

[H]ec in diebus Danielis prioris, divina miseratione antiquis possessionibus accenserunt (sic). Ipse autem, etsi in diebus pacis, fuit tamen pro domus sue utilitate multos sudores passus; etiam Romam profectus est. [A]nno prioratus ejus in nova domicilia introivimus, instante die marcii advocate nostre beate Barbare.

Dipnotlar

- (1) Voir p. 36, note 5.
(2) Henri II de Beaumont, évêque de Bayeux, de 1164 à 1205.
(3) Graye, canton de Ryes (Calvados).
(4) Voir p. 27, n. 3.
(5) Cottun, canton de Bayeux.
(6) Richard II de Bohon, évêque de Coutances, de 1151 (?) à 1178 (?).
(7) Savigny, canton de Cerisy-la-Salle (Manche).
(8) L'Aître, à Putot-en-Auge, canton de Dozulé (Calvados) ??.
(9) Voir : Archives du Calvados, H, Sainte-Barbe, no 14; voir aussi no 42.
(10) Guillaume II le Jeune, fils de Rabel, mort vers 1190. Voir: A. Deville, op. cit., p. 129, 337.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 57

Ipse ergo, cum per annos circiter xxx-ta predictam sibi ecclesiam paterna sollici

[O]ctavo idus novembris obiit Odo Dapifer (1), quem sex canonicos in ecclesia Sancti Martini cons[ti]tuit, que modo Sancte Barbare vocatur. [G]uillermi, ducis Normannorum (sic), ab Incarnacione Domini mlix. anni erant, a sua nativitate autem erant viginti et sex anni et sex menses et viginti et unus dies (2), patrocinate Rome Alexandro papa (3), regnante Philippo, rege Francorum (4), Maurilio (5) archiepiscopo residente Rothomago. [E]t Nicolaus, abbas Sancti Petri apostoli et Sancti Audoeni confessoris (6), tumulavit eum in claustrum ipsius monasterii, deprecacione sui patris qui adhuc vivebat christianissime confessum.

Dipnotlar (1) Il y a là confusion: Eude le Sénéchal est un tout autre personnage. (Voir entre autres: Orderic Vital, édition Le Prévost et Delisle, t. II, p. 109, n. 1; t. III, p. 29, n. 5. Pezet: Les seigneurs de Ryes en-Bessin, dans les Mémoires de la Société d'agriculture, sciences, arts et belles-lettres de Bayeux, t. VIII, 1879, in-8°, p. 50 et suiv.) — Au surplus, il ne peut s'agir ici d'Eude Stigand, puisque la charte de fondation de Sainte-Barbe est postérieure à 1067, date de l'avènement au siège de Rouen de l'archevêque Jean II, qui y a souscrit. (Voir: Archives du Calvados, H. Fonds de Sainte-Barbe, no 1.) Stigand, d'ailleurs, vivait encore en 1083. Voir: Orderic Vital, édit. cit., t. II, p. 104. — Selon toute apparence, l'auteur a confondu avec Eude Stigand, un de ses fils, qui mourut vers cette date. Voir: Orderic Vital, édit. cit., t. II, p. 104, n. 1. (2) Age, sans nul doute, du fils d'Eude Stigand. (3) Alexandre II, 1061-1073. (4) Philippe Ier, 1059-1108. (5) Maurille, archevêque de Rouen, de 1055 à 1067. (6) Nicolas, abbé de Saint-Ouen de Rouen, de 1042 (?) à 1092.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 56

Bize Aziz Benedict yerini veren Tornayo'lu R.'nin oğlu. Bayeux Piskoposu H., aynı kilisenin avukatı Serlon'un ricası üzerine bize Grae Aziz Martin kilisesini, aynı kilisenin avukatları Roger Malo Filiastus ve Guido de Bovilier'in izinleriyle de Aziz Andrew Cottun kilisesini verdi. Coutances Piskoposu Richard da Gaufridus de Bruelcort'un ricası üzerine bize Savineio Aziz Mary kilisesini verdi. Oliverus Sanson bize Esties yerini verdi. Kameriyer Rabel'in çalgıcısı Guillaume, efendisi Kameriyer W.'nin onayıyla, kendisinin hizmeti karşılığında Kameriyer'in ona verdiği Colescordiam'daki bir toprağı bize bağışladı.

Bunlar, ilahi merhametle Prior Daniel'in günlerinde eski mülklere eklendi. Kendisi ise barış günlerinde olmasına rağmen, evinin faydası için çok ter döktü; hatta Roma'ya bile gitti. Priorluğunun yılında, koruyucumuz azize Barbara'nın mart ayındaki günü yaklaşırken yeni konutlara girdik.

Dipnotlar

(1) Bkz. s. 36, not 5. (2) Il. Henri de Beaumont, Bayeux piskoposu, 1164 - 1205. (3) Graye, Ryes kantonu (Calvados). (4) Bkz. s. 27, not 3. (5) Cottun, Bayeux kantonu. (6) Il. Richard de Bohon, Coutances piskoposu, 1151 (?) - 1178 (?). (7) Savigny, Cerisy-la-Salle kantonu (Manche). (8) Putot-en-Auge'daki L'Aître, Dozulé kantonu (Calvados) ?? (9) Bkz: Calvados Arşivleri, H. Sainte-Barbe, no 14; ayrıca bkz. no 42. (10) Genç Il. Guillaume, Rabel'in oğlu, 1190 civarında öldü. Bkz: A. Deville, op. cit., s. 129, 337.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 57

Öyle ki kendisi, yaklaşık otuz yıl boyunca kendisine ait olan kiliseyi baba özenliğiyle yönetti.

Kasım ayının sekizinci idusünde, günümüzde Sainte-Barbe olarak adlandırılan Aziz Martin kilisesinde altı kanonike yer veren Seneschal Odo öldü. Bu olay, Rab'bin Enkarnasyonu'ndan sonra Normandiya Dükü Guillaume döneminde 1062. yılda gerçekleşti. Doğumundan itibaren ise yirmi altı yıl, altı ay ve yirmi bir gün geçmişti. Roma'da Papa Alexander, Frankların kralı Philip hüküm sürerken ve başpiskopos Maurilius Rouen'da ikamet ediyordu. Havari Aziz Peter ve İtirafçı Aziz Ouen'in başabbotu Nicolas, hâlâ yaşamakta olan babasının yalvarmalarıyla çok Hristiyan bir şekilde itirafta bulunan Odo'yu aynı manastırın manastır yoluna defnetti.

Dipnotlar

(1) Burada bir karışıklık var: Seneschal Eude tamamen farklı bir kişisidir. (Diğerleri arasında bkz: Orderic Vital, Le Prévost ve Delisle baskısı, c. II, s. 109, n. 1; c. III, s. 29, n. 5. Pezet: Les seigneurs de Ryes en-Bessin, Mémoires de la Société d'agriculture, sciences, arts et belles-lettres de Bayeux, c. VIII, 1879, in-8°, s. 50 ve devamı.) — Dahası, buradaki kişinin Eude Stigand olması imkânsızdır; çünkü Sainte-Barbe'in kuruluş tüzüğü, orayı imzalayan Rouen Başpiskoposu II. Jean'ın makama geçiş tarihi olan 1067'den sonradır. (Bkz: Calvados Arşivleri, H. Fonds de Sainte-Barbe, no 1.) Stigand dahi 1083'te hâlâ hayattaydı. Bkz: Orderic Vital, belirtilen baskı, c. II, s. 104. — Görünüşe göre yazar, bu kişiyi o tarihlerde ölen oğullarından biri olan Eude Stigand ile karıştırmıştır. Bkz: Orderic Vital, belirtilen baskı, c. II, s. 104, n. 1. (2) Şüphesiz Eude Stigand'ın oğlunun yaşı. (3) II. Alexander, 1061-1073. (4) I. Philip, 1059-1108. (5) Maurille, Rouen başpiskoposu, 1055-1067. (6) Nicolas, Rouen Saint-Ouen başabbotu, 1042 (?) - 1092.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 58

[E]t supradictus archiepiscopus adfuit obsequio. In tempore ipsius Guillermi Nothi, gallice Bastart, ducis Normannorum, ipse autem Odo cujusdam Romanorum imperatoris consanguineus fuit, necnon a regibus Francorum et Anglorum nobilitatem accepit. [C]ommunioni (sic) (1), Constantinoque Ducillo (sic), imperatoribus Constantinopolimi (sic) (2), tribus annis in palacio prothopatarius (sic) et thamatephilatus (sic) servivit. [L]ingue etenim grece, aliarumque plurium quarum ignoro vocabula, facondiam habens, hominibus et equis atque avibus egris medicaminibus prodesse potuit. [F]unde Deo preces, lector, sibi quo requiem det (3).

[A]nno mcxxvij. posuit Rabellus Camerarius de Tanquarvilla canonicos in ecclesia Sancti Martini et Sancte Barbare regulares.

Dipnotlar

(1) Isaac Comnène, empereur d'Orient, de 1057 à 1059. (2) Constantin XI Ducas, empereur d'Orient, de 1059 à 1067. (3) Ce paragraphe, indépendant de la Chronique, a eu peut-être son point de départ dans une indication d'obituaire.

APPENDICE

Nous donnons ici, d'après le manuscrit 350 de la Bibliothèque Sainte-Geneviève (1), une Vie du prieur Guillaume, distincte de celle que comprend la Chronique. C'est, autant qu'il semble, une œuvre d'édification (2), où le caractère moral l'emporte de beaucoup sur l'historique. Telle quelle cependant, elle ajoute quelques traits curieux à la figure du prieur et quelques détails à l'histoire de la communauté. L'auteur connut le prieur Guillaume (3); il ne paraît pas toutefois devoir être confondu avec l'auteur de la Chronique (4). Son style en effet, peu sûr, offre plus d'une incorrection et d'une obscurité. Mais il convient de noter que nous ne connaissons le De Vita que par une copie du XVIIIe siècle et d'une fidélité douteuse (5).

Dipnotlar

(1) Qui est un recueil de diverses pièces relatives aux Augustins. Voir: Ch. Kohler: Catalogue des manuscrits de la Bibliothèque Sainte-Geneviève, t. I, p. 214. (2) Remarquons le titre de saint donné au prieur Guillaume: De vita beati Guillelmi... (3) Vidi enim proprias... p. 62. Vidi eum sub cappa... p. 64. Memini quemdam senem... p. 66. Etc. (4) Le De Vita présente plus d'un rapprochement avec la Chronique: voir plus loin. (5) Nous croyons inutile d'indiquer les divers remaniements qu'a subis le De Vita dans la biographie insérée par Du Monstier dans sa Neustria sancta. (Voir p. 16.)

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 58

Ve yukarıda adı geçen başpiskopos bu törene katıldı. Normandiya Dükü, Fransızca Piç denilen Guillaume'un döneminde, bu Odo Roma imparatorlarından birinin akrabasıydı ve ayrıca Fransa ile İngiltere krallarından asalet unvanı almıştı. Konstantinopolis imparatorları Komnenos (1) ve Konstantin Dukas (2) döneminde sarayda üç yıl protopatarios ve thalassokrator olarak hizmet etti. Yunanca ve adlarını bilmediği daha başka birçok dilde yetkin olduğu için, ilaçlarla insanlara, atlara ve hasta kuşlara faydalı olabilirdi. Ey okur, Tanrı'ya dualar et ki ona huzur versin (3).

1127 yılında Tancarville Kameriyeri Rabel, Aziz Martin ve Aziz Barbara kilisesine düzenli kanonikler yerleştirdi.

Dipnotlar

(1) I. Isaakios Komnenos, Doğu imparatoru, 1057'den 1059'a kadar. (2) XI. Konstantin Dukas, Doğu imparatoru, 1059'dan 1067'ye kadar. (3) Kronikten bağımsız olan bu paragraf, belki de bir ölüm ilanı kaydından yola çıkmıştır.

EK (APPENDICE)

Burada, Sainte-Geneviève Kütüphanesinin 350 numaralı el yazmasına dayanarak (1), Kronik'te yer alandan farklı bir Prior Guillaume Yaşamı veriyoruz. Görünüşe bakılırsa bu, tarihsel yönünden çok ahlaki yönünün ağır bastığı bir edifikasyon (inşa/manevi eğitim) eseridir (2). Yine de haliyle bu metin, priorun kişiliğine bazı ilginç özellikler ve cemaatin tarihine de birtakım detaylar katmaktadır. Yazar Prior Guillaume'u tanımıştır (3); yine de Kronik'in yazarıyla karıştırılmaması gerekir (4). Nitekim pek güvenilir olmayan üslubu, birden fazla yanlışlık ve anlaşmazlık barındırmaktadır. Ancak şunu belirtmek gerekir ki, De Vita (Yaşam) adlı eseri yalnızca XVIII. yüzyıla ait ve güvenilirliği şüpheli bir kopyadan tanıyoruz (5).

Dipnotlar

(1) Augustinusçulara ilişkin çeşitli parçaları içeren bir derlemedir. Bkz: Ch. Kohler: Catalogue des manuscrits de la Bibliothèque Sainte-Geneviève, c. I, s. 214. (2) Prior Guillaume'a verilen azizlik unvanına dikkat edelim: De vita beati Guillelmi... (3) Vidi enim proprias... s. 62. Vidi eum sub cappa... s. 64. Memini quemdam senem... s. 66. Vb. (4) De Vita, Kronik ile birden fazla benzerlik sunmaktadır: Daha ilerisine bakınız. (5) Du Monstier'nin Neustria sancta adlı eserine eklediği biyografide De Vita'nın geçirdiği çeşitli değişiklikleri belirtmeyi gereksiz buluyoruz. (Bkz. s. 16.)

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 60

DE VITA BEATI GUILLELMI PROTOPRIORIS NOSTRI (D'après le ms. 350 de la Bibliothèque Sainte-Geneviève, f°s 32-35.)

Forma religionis, que futuris nostris patribus imprimenda sit, in primi patris Guillelmi moribus expressa precessit. Ipsius enim prioris inprimis profuturum erat marsupium preter commune penitus non habere, sic enim de beato scriptum est Augustino, qui, etsi episcopus erat, tamen de communi sibi accipiebat. Vir igitur predictus, juxta exemplum b. Augustini, tales etiam vestes habebat qualibus diaconus aut subdiaconus uti posset. Lectum extra dormitorium, mensam extra refectorium non habebat, nisi infirmitate cogente vel causa rationabili exigente : in mensa cypho pauperculo utebatur, cui etsi operculum superpositum erat, tamen nihil habente eburneum vel argenteum, ferculum quando ei tanquam priori precipuum apponebatur, fratrum alicui saepe mittebat ferculumque sibi apponi faciebat : cultro simplici utebatur nihil habente eburneum vel argenteum. Magnam conventui reverentiam exhibebat et exhibendum esse docebat; percusso ante prandium cymbalo, mox ut conventus de ecclesia ad lavatorium veniebat, advenienti deferens in refectorium divertebat. Inclinationes sibi a fratribus debitas quantum poterat devitabat. Diebus dominicis quando sacerdos hebdomadarius aquam benedictam aspersurus erat, ipse primus sacerdoti ad gradum sanctuarii humiliter occurrebat, et ab eo aquam benedictam sicut unus e ceteris suscipiebat.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 61

In festis quando ad incensandum altare pergebat, non patiebatur ut ille, de cujus manu thuribulum suscipiebat, vel cum illud porrigebat, manum ejus

oscularetur, hac reverentia tantummodo contentus erat, quando sacro altari celebraturus astabat. Privatis diebus missam majorem vel matutinalem, pro quolibet fratre aliquod incommodum patente, pondus portans alterius celebrabat. Cum in infirmaria aegrotaret quandoque minimus eorum qui ad mensam sedebant, manum cum eo in paropside intingebat. Confessores pia consideratione sibi adhibuit, quibus in confessionibus suscipiendis potestas (sic) qua fungebant (sic) commisit; de ordinandis hanc considerationem habebat ut quicumque, suffragante fratrum testimonio, ordinandi essent in capitulo nominati, missi ad ordinationem procederent. Vir ipse cum tam fervens ac regulæ novellæ negotiis sæpe agebat, moderatissime se habebat (1): multoties causam itineris sui in capitulo exponebat vel antequam iret, vel postquam rediisset. Ocreas delicatas et albo corrigio circa femora decoratas numquam in diebus ejus apud nos vidimus: satis superque illis diebus sufficienter si tantum poplites operirent. Sellae equi ejus aperte (sic) posteriori semper corrigiæ inerant, que et vestium ejus sarcinulam deferebant et equitantis humilitatem notabant. Sic domini papæ, sic regis curiam adibat, magnam utrobique in peragendis negotiis suis habens gratiam.

Dipnotlar

(1) Voir la Chronique, p. 31.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 60

İleride babalarımıza kazandırılması gereken dindarlık biçimi, ilk baba Guillaume'un ahlakında açıkça görülmüştü. Nitekim söz konusu priorun her şeyden önce ortak cüzdandan başka asla bir cüzdanı yoktu; nitekim mübarek Augustinus hakkında da şöyle yazılmıştır ki, piskopos olmasına rağmen kendisi için gerekeni ortaktandır. Bu nedenle yukarıda adı geçen adam, aziz Augustinus'un örneğine uyarak, bir diyakozun veya altdiyakozun kullanabileceği türden giysilere de sahipti. Yatakhaneinin dışında yatak, yemekhanenin dışında masa bulundurmazdı; ancak hastalık zorladığında veya makul bir neden gerektirdiğinde başka: Masada yoksul bir kase kullanırdı, üzerinde kapağı konulmuş olsa bile fildişi veya gümüşten hiçbir şeyi yoktu; kendisine prior olarak özel bir yemek tabağı sunulduğunda, bunu sık sık kardeşlerden birine gönderir ve kendisine başka bir yemek sunulmasını sağlardı; fildişi veya gümüşten hiçbir şeyi olmayan sade bir bıçak kullanırdı. Cemaate büyük bir saygı gösterir ve gösterilmesi gerektiğini öğretirdi; öğle yemeğinden önce çan çaldığında, cemaat kiliseden lavaboya gelir gelmez, gelen kişiye hürmet ederek yemekhaneye yönelirdi. Kardeşler tarafından kendisine gösterilmesi gereken eğilmelerden (selamlardan) olabildiğince kaçınırdı. Pazar günleri nöbetçi rahip kutsal suyu serpeceği zaman, o ilk olarak tapınak basamağında rahibe alçakgönüllülükle yaklaşır ve diğerleri gibi rahisten kutsal suyu alırdı.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 61

Bayram günlerinde sunağı tütsülemeye gittiğinde, buhurdanlığı elinden aldığı veya uzattığı kişinin kendi elini öpmesine izin vermezdi; kurban edeceği sunakta durduğu zamanlarda yalnızca bu saygı ile yetinirdi. Sıradan günlerde, herhangi bir rahatsızlığı olan herhangi bir kardeş için başkasının yükünü taşıyarak büyük ayini veya sabah ayinini kutlardı. Hastanede hastalandığında, masada oturanların en küçüğü bazen

tabağın içinde elini onunla birlikte batırırdı. İtirafçıları dindar bir düşünceyle yanına alır, onlara günahları kabul etme konusunda yerine getirdikleri yetkiyi devrederdi; atanacak kişiler konusunda ise şu dikkate sahip olurdu: Kardeşlerin tanıklığı desteklediğinde, atanacak kimseler mecliste aday gösterilir ve atama için gönderilenler ilerlerdi. Yeni kuralın işleriyle çok coşkulu bir şekilde ilgilendiği hâlde bu adam son derece ölçülü davranırdı: Yolculuğunun sebebini gitmeden önce veya döndükten sonra defalarca mecliste açıklardı. Günlerinde hiçbir zaman zarafet düşkünü, bacakları beyaz bağlarla süslenmiş zarif çizmeler görmedik: O günler için bacak arkalarını örtmeleri fazlasıyla yeterliydi. Atının eyerinde, hem giysilerinin denklerini taşıyan hem de binicinin alçakgönüllülüğünü gösteren her zaman belirgin arka kayışlar bulunurdu. Papa'nın ve kralın sarayına böyle gider, işlerini yürütürken her iki yerde de büyük bir lütuf görürdü.

Dipnotlar

(1) Kronik'e bakınız, s. 31.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 62

Plerumque unum canonicum duosque famulos, unum equitem et unum peditem secum ducebat, minore comitatu sæpe contentus; equus ejus et equi opera-menta nulla præferebant nisi discretæ mediocritatis indicia, de patera circumferenda nulla mentio erat. Pompam sæculi, quam in sæculo reliquerat, post votum voluntariæ paupertatis penitus abjuraverat; non enim erat de illis qui pompa, quam habere non poterant in sæculo, utuntur in paupertatis proposito (1). Circa veros infirmos multam charitatem habebat, ostendens se nullius gravari infirmitate corporea, dummodo sanus esset mente. Quodam fratre conquerente quod imminente hyeme botas minus idoneas haberet, vidi enim proprias pedibus suis detrahare seque his quæ frater deposuerat calciare. Fratres plerumque vocabat eosque de statu animæ et sagaciter inquirebat efficaciterque confortabat. Non enim efficacior consolatio quam post verbum bonum boni operis executio. Cuidam fratri clam recedere cupienti, dum persuadere non posset ut remaneret : « Frater, inquit, « dic mihi quando volueris recedere et deducam te »; in hoc benignitatis verbo et fratris animum mitigavit et mitigatum sibi devinxit.

Hospitalitatem in domo adhuc recenti tam liberalem instituit ut quemdam fratrem laicum qui apud commissam sibi obedientiam, cuidam abbati in ipso vespere eo advenienti, hospitium negaverat, post abbatem imposito humo avena dirigeret, nec eum nisi abbate pro eo supplicante, reciperet.

Dipnotlar

(1) Voir la Chronique, p. 31.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 63

Hospites qui tardius invenirent benignius suscipiendos esse monebat, dicens eos humanioris hospitii indigere amplius quos necessitas cogeret etiam in nocte venire. Foeminas juxta exemplum beati Augustini, qui nec germanam sororem secum morari patiebatur, etsi per diem in domo comedere concedebat, non tamen eas per noctem ibi quiescere permittebat, nisi reginam forte vel uxorem patroni ecclesiae nostrae, ipso ejus marito. Ceteris in villa

quiescentibus de domo necessaria mittebantur. Niveos caprones fratribus suis pie affectus indulsit, volens eos Paschæ diebus et angelicæ nivis vestem prætere temporeque adhuc frigidi molestias evitare.

Fratrem quemdam quadam animi levitate de monasterio fugientem, misericordiæ intuitu prosequitur, ipsa nocte inventum ad lectum suum, pii Pastoris officio usus, reduxit (1). Alium quemdam cum graviter doleret pro eo quod eum a pueritia in puritate intraverat, lacrymis et orationibus deducere abeuntem decrevit. Sequentie die cum plebs in die cœnæ in cœna Domini ad absolutionem venisset, prior astanti multitudini lacrymabiliter supplicavit ut pro fratre fugitivo Patrem misericordiarum oraret ne errantem actor perditionis, Diabolus, absorberet; inde quemdam fratrem assumens, cui gratia lacrymarum erat, psalterium cum eo ex integro verbatim stillantibus lacrymis decantavit, singulis psalmis subjungens Veni creator Spiritus; quod totum fiebat ut salvum reciperet amissum.

Dipnotlar

(1) Voir p. 35.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 62

Çoğu zaman yanına bir kanonik, iki hizmetkar, bir süvari ve bir yaya alarak daha küçük bir eşlikle yetinirdi; ne atı ne de atının takımları ölçülü bir orta hallilik göstergeleri dışında hiçbir şey taşımıyordu, etrafta kaseden bahseden kimse yokordu. Gönüllü yoksulluk yemininden sonra dünyada bırakıp gittiği dünya ihtişamını tamamen reddetmişti; çünkü o, yoksulluk düşüncesi içinde dünyada sahip olamadıkları ihtişamı kullananlardan biri değildi. Gerçek hastaya karşı çok büyük bir hayırseverlik gösterir, zihnen sağlıklı olduğu sürece hiçbir bedensel hastalık tarafından yük altına sokulmadığını gösterirdi. Yaklaşan kış nedeniyle uygun olmayan botlara sahip olduğundan yakınan bir kardeş olduğunda, kendi ayaklarındakileri çıkardığını ve kardeşin çıkardıklarını giydiğini bizzat gördüm. Kardeşleri çoğunlukla çağırır, onların ruhsal durumlarını ustalıkla soruşturur ve onları etkili bir şekilde teselli ederdi. Çünkü iyi bir sözden sonra iyi bir eylemin gerçekleştirilmesinden daha etkili bir teselli yoktur. Gizlice kaçmak isteyen bir kardeşine, kalması için ikna edemediği sırada şöyle demişti: "Kardeşime, ne zaman gitmek istersen bana söyle, seni ben götüreceğim"; iyilik içeren bu sözünü hem kardeşin ruhunu yumuşattı hem de yumuşayan kardeşi kendine bağladı. Hâlâ yeni olan evde misafirperverliği o kadar cömertçe kurdu ki, kendisine emanet edilen görev yerinde o akşam gelen bir abbaya konaklamayı reddeden bir laike kardeşin, abbaya at üstünde saman taşıtarak yol göstermesini ve abba onun için yalvarmadıkça onu geri almamasını sağladı.

Dipnotlar

(1) Kronik'e bakınız, s. 31.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 63

Daha geç gelen misafirlerin daha hoşgörölü bir şekilde ağırlanması gerektiğini öğütler, zorunluluk onları geceleri bile gelmeye zorlayan kişilerin daha insani bir konukseverliğe daha çok ihtiyaç duyduğunu söylerdi. Kadınlara gelince, kız kardeşinin bile yanında kalmasına izin vermeyen aziz Augustinus'un örneğine dayanarak, gündüzleri evde yemek yemesine izin versec de, bizzat kocası olan

kilisemizin koruyucusunun eşi veya kraliçe dışında onların gece orada dinlenmelerine izin vermezdi. Köyde dinlenen diğer kişilere ise evden gereken şeyler gönderilirdi. Dindar duygulara sahip olan [prior], Paskalya günlerinde melek gibi kar beyazı giysiyi giymelerini ve henüz soğuk olan zamanın sıkıntılarından kaçınmalarını isteyerek kardeşlerine kar beyazı keçi postu bağışladı.

Zihinsel bir hafiflikle manastırdan kaçan bir kardeşi merhamet anlayışıyla takip etti, o gece yatağında bulunduğu bu kişiyi dindar bir çobanın görevini yerine getirerek geri getirdi. Çocukluğundan beri onu saflık içinde yetiştirmiş olmasından ötürü acı çeken başka birini ise gözyaşları ve dualarla ayrılmaktan vazgeçirmeye karar verdi. Sonraki gün, Rab'bin akşam yemeği gününde halk günah affı için geldiğinde, prior bekleyen topluluğa, kaybolan kişiyi yıkım etmeni Şeytan'ın yutmaması için merhametler Babası'na gözyaşlarıyla yalvarması için acıklı bir şekilde yalvardı; ardından gözyaşı lütfuna sahip olan bir kardeşi yanına alarak, tek bir sözcüğü bile atlamadan, gözyaşları damlayarak mezmurları onunla birlikte baştan sona okudu ve her mezmurun ardına Veni creator Spiritus sözlerini ekledi; bütün bunlar kaybedilen kişiyi sağ salim geri almak için yapılıyordu.

Dipnotlar

(1) Bkz. s. 35.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 64

Post paucos dies alter juvenis simulata ægritudine infirmariam petens, horam fugiendi competentem expectabat: quid multa expertus prior comperiens diligenter, sciscitabatur ab eo quorsum frater, qui nuper recesserat, an fugisset. Quem nolentem confiteri, prælatis quæ sub veste latebant virgis, acriter urgere cœpit; ille vero vehementer exterritus priori aperuit, et quo ille abiisset et quando illum in proximo secuturus esset, ita ut vir prudens et furtivum domi retinuit. Denique recepti cognita conscientia gratias egit Domino quia salvum illum reperit; venit salvus quia illum quem de puro domicilio Spiritus fornicationis ejecit, a die egressionis ejus, patris ut credimus deductum precibus, dereliquit. Hanc tamen clementiam erga omnes fugitivos nisi discretus non habuit, nam cum de recipiendo quodam qui ex nobis exierat sed ex nobis non erat, a Johanne Lexoviensi episcopo multis et magnifice rogaretur, ipse reprobabilem recipere recusavit; noverat enim quibus parcere vel debellare debebat.

Vidi eum sub cappa pallio satis paupere et sine pelle tempore hyemali indutum, cui cum a quodam fratre suggeretur ut tantum pallio pelliculas juberet apponi; cum vero ipse ferventis adeo naturæ esset, ferebatur urticas pudendis apponere, mutatis incendia libidinum incendiis urticarum. Fervor spiritus in eo tantus erat ut ei satis non esset lavare pedes pauperum, nisi pedes ablueret et leprosum, furtivo, ut ferebatur, itinere non tamen domum separationis solus adibat. Pedes eorum quos mundus abjicit ipse qui elegit, in domo Domini abjici abluerebat.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 65

Calceamenta etiam oblitus beneficentiæ tribuebat. Ita causam animæ suæ et fratrum, quos a Deo custodiendos suscepit, apud Dominum piis operibus commendabat. De sustentandis pauperibus et maxime in diebus famis, curam semper non minimam habuit, pro eorum necessitatibus etiam in vasa et ornamenta sanctuarii bonæ spei fiducia manum mittens, fratribus quoque persuasit quandoque singula quæ eis apponebantur epulantibus dimidiare pauperibus. Fratres vero, quia tunc satis erant tractabiles, singulis diebus mediam partem sui victus pauperibus impendebant. Quam petitionem comperi alio quoque tempore fieri a priore, ingruente, ut assolet, aliqua temporis intemperie quæ vel præsentia damna inferebat vel futura minabatur, congregatum in ecclesia populum instanter hortabatur clamare ad Dominum in fortitudine, ipsa inchoante ceteris respondentibus et dicentibus Kirie eleison, etc., monebat autem populum Domini in tali articulo conventum facere, litanias et jejunia celebrare; nam utique ista instantia agitur ut divinæ ultionis sententia sopiatur.

Circa multa multum evigilavit spectatoris nostri industria: cæci duris et muti canis notam non habuit. B. Martini limina sicut in mari voverat, nudis pedibus uno fratre suum peregre proficiscente petivit. Decimationem totius panis qui in domo nostra expendebatur eleemosynæ assignavit, ita ut eleemosynarius pro arbitrio suo eandem decimationem sive in pane sive in annona suscepit, in pane propter instantem, in annona propter futuram necessitatem.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 64

Birkaç gün sonra başka bir genç, sahte bir hastalıkla hastaneye giderek uygun kaçış saatini bekliyordu. Deneyimli prior durumu özenle öğrenip, kısa süre önce ayrılan kardeşin nereye gittiğini, kaçıp kaçmadığını ondan sordu. İtiraf etmek istemeyen genci, elbisesinin altında gizlenen sopaları göstererek sertçe sıkıştırmaya başladı. O da dehşete kapılarak priora, diğerinin nereye gittiğini ve kendisinin de yakında ne zaman onu takip edeceğini açıkça anlattı; böylece akıllı adam bu gizli kaçıışı evde engellemiş oldu. Sonunda kabul edilen kişinin vicdanını öğrendikten sonra, onu sağ salım bulduğu için Rab'be şükretti; sağ salım geldi, çünkü arınmış meskenden fuhuş ayrılık ruhunun kovduğu o kişiyi, ayrıldığı günden itibaren babanın dualarıyla yönlendirildiğine inandığımız şekilde terk etmişti. Ancak o, sağduyulu olmadıkça tüm kaçaklara karşı bu merhameti göstermiyordu; nitekim aramızdan çıkmış olan fakat aramıza ait olmayan birinin kabul edilmesi hususunda Lisieux Piskoposu John tarafından defalarca ve büyük bir ısrarla rica edildiğinde, kınanmayı hak eden kabul etmeyi reddetti; çünkü kimi bağışlaması veya kime karşı mücadele etmesi gerektiğini çok iyi biliyordu.

Onu kış mevsiminde, oldukça yoksul ve cüppesiz bir harapkanın altında gördüm; bir kardeş tarafından kendisine sadece harapkaya biraz kürk diktirmesi önerildiğinde, kendisi o kadar ateşli bir doğaya sahip olduğundan, şehvetin yangınlarını ısırgan otlarının yangınlarıyla değiştirmek için cinsel organına ısırgan otları sürdüğü söylenirdi. İçindeki ruhsal coşku o kadar büyüktü ki, yoksulların ayaklarını yıkamak ona yetmez, cüzzamlıların ayaklarını da yıkardı; söylendiğine göre gizli bir yolla ama

tecrit evine asla yalnız gitmezdi. Dünyanın dışladığı kişilerin ayaklarını, onları seçen kişi, Rab'bin evinde dışlanarak yıkıyordu.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 65

Ayakkabıları bile bağışlayarak hayırseverliğe verirdi. Böylece kendi ruhunun ve Tanrı'nın korumasına verdiği kardeşlerin davasını, dindar eylemlerle Rab'bin katına tavsiye ediyordu. Yoksulların geçimini sağlamak, özellikle de kıtlık günlerinde, her zaman azımsanmayacak bir özen gösterdi; onların ihtiyaçları için kutsal alanın kap ve süslerine bile büyük bir umutla el uzattı, ayrıca ziyafet çeken kardeşleri de önlerine konulan her şeyin yarısını yoksullarla paylaşmaya ikna etti. O dönemde oldukça uzlaşmacı olan kardeşler ise her gün yiyeceklerinin yarısını yoksullara harcıyorlardı. Bu isteğin başka bir zamanda da prior tarafından gerçekleştirildiğini öğrendim: Genellikle olduğu gibi, mevcut zararlar getiren veya gelecekteki zararlarla tehdit eden bazı mevsimsel kötü hava koşulları baş gösterdiğinde, kilisede toplanan halkı, kendisinin başlayıp diğerlerinin Kyrie eleison vb. sözlerle yanıt vererek güçlü bir sesle Rab'be yakarmaları konusunda ısrarla teşvik ederdi. Böyle kritik bir durumda Rab'bin halkına meclis oluşturmalarını, litanyalar ve oruçlar kutlamalarını öğütlerdi; çünkü ilahi ceza hükmünün yatıştırılması ancak bu gayretle sağlanır. Gözlemcimizin gayreti birçok konuda çok uyanıktı: körlerin sertliğine ve dilsizlerin köpekliğine sahip değildi. Aziz Martin'in eşliğini, denizde söz verdiği gibi, kendisiyle birlikte yolculuğa çıkan bir kardeşe çıplak ayakla ziyaret etti. Evimizde tüketilen tüm ekmeğin onda birini sadakaya ayırdı; öyle ki sadakacı, acil durumlar için ekmek cinsinden, gelecekteki ihtiyaçlar için ise hububat cinsinden kendi takdirine göre bu ondalığı alabilirdi.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 66

Decimam quoque vini et siceræ, emptis tamen exceptis, attribuit eleemosynæ inopum, miseræ numquam immemor, quæ decima, cum sufficeret ceterum, in cellario cum reliquo potu est reposita, ut nisi potus continuus habebatur ibi per manum eleemosynarii dandus pauperibus sumeretur. Indultum est etiam eleemosynario ut quando vellet molere et panes facere, omnia utensilia et famulos pistoris haberet materiamque ad calefaciendum clibanum de communi acciperet. Prior autem domum construi fecit, in qua pauperes tempore gelido et nimbo eleemosynam expectabant et accipiebant, in qua etiam domo plerumque languidi et debiles habebantur quorum cura et procuratio eleemosynario manebat... Morientibus sepulturæ officium exhibebat. Ea vero quæ de jure eleemosynarii erant, ut sunt reliquiæ refectorii, infirmariæ, mensæ hospitum, prior admordum conservari et volebat et jubebat. Quicumque in hac parte peccabat, ultricis sententiæ stimulam non facile evadebat. Prior enim in his quæ justitia exigit, facilis ad flectendum non erat. Memini quemdam senem, qui primum post priorem in conventu locum tenebat, pro eo quod ante remanens sæpius dederat eleemosynam asperius corripere; delinquentem plerumque videns aliquem, subito animi calore accensum corrigendum differebat in crastinum plerumque horam capituli ne mala progredirentur præveniebat (1). Quando enim aliquid turbationis in fratrum

colloquia contingebat, ad horam collationis quando corrigebat, nolens cœpta progredi sed de proximo corrigi. Custos autem ordinis, cum tali casu sententiam rationi dederat, ipsum quoque virga correptionis tangebat.

Dipnotlar

(1) Voir p. 44.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 67

Prior vero cum zelo Dei fervidus esset, tamen quando se modum excessisse sentiebat, læsum delinire verbis et obsequiis plerumque studebat et licet secundum Regulam non exigeretur ab eo; hoc tamen faciebat pro Deo (1). Plerumque innatæ feritatis impetum, ut compertum est, compescebat, more equitis equi tyrannidem refrenantis. Illo quondam aliquem accusante et accusato vehementer se excusante : « Ecce, inquit, Adam adhuc semetipsum sum excusans »; ille vero hujus verbi sagitta confessus erubuit et timuit et conticuit.

Priore ad viam profecto, quidam ex nostris litteratus et religiosus, gravi detentus incommodo, interim lecto diu cubuit. Hic visitantibus se fratribus fertur dixisse nihil se aliud expectare nisi cum priore loqueretur priusquam moreretur. Quod et factum est, nam reverso a Roma priore, cum diu desiderato ejus colloquio æger potitus fuisset, post modicum de medio factus, imminente autem exitus sui hora, vocavit fratrem qui sibi ministrabat postulans suo suppellicio festinanter indui : « Ecce, inquit, prior et conventus procedit in albis, cum quibus oportet me ambulare ». Quæ verba cum ministro somniantis videntur, ille extensa manu ad suppellicium spiritum exhalavit.

Multis multum profuit visitatio et exhortatio Guillelmi prioris. Magister Christianus nominate, Anglia reclusus, narravit mihi quod, cum habitu sæculari adhuc esset et ægrotaret, visitatione et exhortatione prioris ad emendationem vitæ præteritæ adeo animatus est ut, recepta sospitate, ad altioris vitæ propositum properaret.

Dipnotlar

(1) Voir p. 45.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 66

Yoksulların sefaletini asla unutmayan [prior], satın alınanlar hariç şarap ve elma şarabı öşrünü de yoksulların sadakasına bağışladı. Bu öşür, diğerleri yeterli olduğunda, kilerde geri kalan içeceklerle birlikte saklanıyordu; öyle ki, kesintisiz bir içecek bulunmadığında sadakacı eliyle yoksullara verilmek üzere oradan alınsın. Ayrıca sadakacıya, ne zaman dilerse un öğütmesi ve ekmek yapması için tüm kapacak ile fırıncının hizmetkarlarını kullanma, fırını ısıtmak için gereken malzemeyi de ortaktan alma izni verilmişti. Prior ayrıca soğuk ve yağışlı havalarda yoksulların sadaka beklediği ve aldığı bir ev inşa ettirmişti; bakım ve gözetimi sadakacıya kalan hastalar ve zayıflar da çoğunlukla bu evde barındırılırdı... Ölenler için defin hizmeti sunulurdu. Sadakacının hakkı olan şeyleri, yani yemekhane, hastane ve konuk masası artıklarını ise prior, bizzat korunmasını hem istiyor hem de emrediyordu. Bu hususta günah işleyen biri, intikam alıcı hükmün kırbacından kolayca kurtulamazdı. Çünkü prior, adaletin gerektirdiği konularda esnemeye pek açık biri değildi. Cemaat içinde priorun hemen ardından gelen yeri tutan yaşlı bir adamın, geride kalan birinin

sadakayı daha sert bir şekilde azarlamasından ötürü [kızdığını] hatırlıyorum; suç işleyen birini gördüğünde, içindeki ani öfke ateşiyle yanıp tutuşan prior, kötülüklerin ilerlemesini önlemek için düzeltme işini genellikle ertesi gün meclis saatine ertelerdi (1). Nitekim kardeşlerin konuşmalarında herhangi bir huzursuzluk çıktığında, işlerin büyümesine izin vermeyip hemen düzeltilmesini isteyerek düzeltmeyi yapacağı toplantı saatine bırakırdı. Düzenin bekçisi de böyle bir durumda kararı akla uygun verdiğinde, bizzat onu da azarlama çubuğuyla uyarırırdı.

Dipnotlar

(1) Bkz. s. 44.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 67

Prior ise Tanrı sevgisiyle coşkulu olmasına rağmen, ölçüyü kaçırdığını hissettiğinde yaralanan kişiyi sözlerle ve lütuflarla yatıştırmaya gayret ederdi; Kural'a göre kendisinden bu talep edilmese de bunu Tanrı için yapardı (1). Genellikle, bilindiği üzere, atının dizginlerini tutan bir süvarinin dizginleme biçimiyle doğasındaki vahşilik dürtüsünü dizginlerdi. Bir keresinde biri birini suçlarken ve suçlanan kişi de kendini şiddetle savunurken prior şöyle demişti: "Bakın, Adem bile hâlâ kendini savunuyor"; suçlanan kişi ise bu sözün oku karşısında itiraf ederek kızardı, korktu ve sessiz kaldı. Prior yolculuğa çıktığı sırada, dindar ve okur yazar olan içimizden biri, ağır bir rahatsızlığa yakalanarak uzun süre yatakta yattı. Bu kişinin kendini ziyarete gelen kardeşlere, ölmeden önce priorla konuşmaktan başka bir şey beklemediğini söylediği rivayet edilir. Öyle de oldu; nitekim prior Roma'dan döndüğünde, hasta uzun süredir özlemini çektiği onunla konuşma imkanına kavuştuktan kısa bir süre sonra aramızdan ayrıldı. Ölüm saati yaklaştığında ise kendisine hizmet eden kardeşi çağırarak, kendi kefeniyle aceleyle giydirilmesini talep etti ve şöyle dedi: "Bakın, prior ve cemaat beyaz giysiler içinde ilerliyor, benim de onlarla birlikte yürümem gerekiyor." Düşünen bakan için bu sözler boş görünse de, o, elini kefene uzatarak ruhunu teslim etti.

Prior Guillaume'un ziyareti ve teşviki birçoklarına çok büyük fayda sağladı.

İngiltere'de münzevi olan Master Christian adındaki kişi bana şunu anlatmıştı: Daha seküler kıyafetler içindeyken ve hastayken, priorun ziyareti ve teşvikiyle geçmiş yaşamını düzeltme konusunda o kadar çok cesaret buldu ki, sağlığına kavuştuğunda daha yüksek bir yaşam amacına doğru koşmaya başladı.

Dipnotlar

(1) Bkz. s. 45.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 68

Matildis imperatrix, cum post mortem imperatoris et sobolis quam de illo suscepit (1), de Allemania in Normaniam ad patrem suum reversa fuisset, post tanta infortunia graviter infirmata est; ad quam visitandam nepote regis filiam Angliæque et Normanniæ hæredem futuram cum religiosæ personæ venirent, nec tamen ei dispergendi et dandi pauperibus, metu regis, consilium dare auderent, prior Guillelmus indignatus, regis non veritus, ægrotanti non solum sua dispergere persuasit verum et dispergenda ipsa supplicante suscepit universis ægrotantibus; convaluit imperatrix multorum inopia ex copiis imperialibus relevata. Super quo cum rex priori Guillelmo cum

indignatione aliqua loqueretur, respondit prior patre copioso inopem filiam non futuram.

Didici quemdam militem in sua infirmitate ab ipso priore visitatum fuisse, qui verba visitoris sui alta mente, etiam recepta sanitate, reponens, plurimis annis in domo sua satis religiose vixit, et postea Clarevallensis cœnobii sub præclaro abbate Bernardo monachus fuit.

Ita ergo ut prædictum est et conversus et conversatus, canticum graduum (sic) cantabat et cantando docebat et reliquerat viam suam jam cum suis cantabat in viis Domini. Quoniam magna est gloria Domini (2). In extrema sua ægritudine nec caligas sibi detrahi passus est, nisi petita prius licentia a superiori.

Dipnotlar

(1) Orderic Vital dit nettement que Mathilde n'eut aucun enfant de l'empereur. (Édition Le Prévost et Delisle, t. IV, p. 221 et p. 467.) (2) Psaume 137, verset 6.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 69

Exiturus de corpore de quodam fratre ejiciendo, si se purgare nollet, fortem sententiam protulit, ut comitantia viderentur et exitus prioris de sæculo et ejectio transgressoris de domo.

Hoc de primo priore nostro breviter annotavi ut cognoscat generatio quo patre prima generatio fuit instituta. Migravit a sæculo anno 1153.

Finis vitæ protoprioris nostri Guillelmi.

Caen. - Imp. H. Delesques, rue Demolombe, 34.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 68

İmparatoriçe Matilde, imparatorun ve ondan olan evladının ölümünden sonra Almanya'dan Normandiya'ya, babasının yanına döndüğünde, bunca talihsizlikten sonra ağır bir şekilde hastalandı. Kralın yeğeni, İngiltere ve Normandiya'nın müstakbel varisi olan bu kişiyi ziyarete gelen dindar şahsiyetler, kral korkusuyla ona mallarını dağıtıp yoksullara vermesi için öğüt vermeye cesaret edememişlerdi. Ancak Prior Guillaume, buna öfkelenerek ve kraldan korkmayarak, hastaya sadece kendi malını dağıtması gerektiğini öğütlemekle kalmadı, aynı zamanda bizzat onun ricasıyla, dağıtılacak malları tüm hastalar için üstlendi; imparatoriçe, imparatorluk güçlerinden gelen yardımlarla birçok yoksulluğundan kurtularak iyileşti. Bunun üzerine kral, Prior Guillaume ile biraz kızgın bir şekilde konuştuğunda, prior ona, varlıklı bir babanın kızının yoksul olmayacağını yanıtını verdi.

Bir şövalyenin kendi hastalığı sırasında bizzat prior tarafından ziyaret edildiğini öğrendim; bu şövalye, ziyaretçisinin sözlerini zihninin derinliklerine kazımış, sağlığına kavuştuktan sonra bile kendi evinde oldukça dindar bir şekilde yaşamış ve daha sonra meşhur başrahip Bernard'ın yönetimindeki Clairvaux manastırında keşiş olmuştur.

İşte böylece, önceden söylendiği gibi hem tövbe etmiş hem de yaşamış olarak, derece mezmurlarını söylerdi ve söylerken öğretirdi; kendi yolunu terk etmiş, artık kendi yanındakilerle Rab'bin yollarında ilahiler söylüyordu. Çünkü Rab'bin görkemi büyüktür. Son hastalığında, üstünden izin istemedikçe çizmelerinin bile çıkarılmasına izin vermedi.

Dipnotlar

(1) Orderic Vital, Matilde'nin imparatoradan hiçbir çocuğu olmadığını net bir şekilde belirtir. (Le Prévost ve Delisle baskısı, cilt IV, s. 221 ve s. 467.) (2) Mezmurlar 137, ayet 6.

LA CHRONIQUE DE SAINTE-BARBE-EN-AUGE 69

Bedeninden ayrılacağı sırada, eğer kendini temize çıkarmazsa bir kardeşin evden atılması konusunda kesin bir hüküm verdi; öyle ki priorun dünyadan ayrılışı ile suçlunun evden atılışı bir arada görülsün.

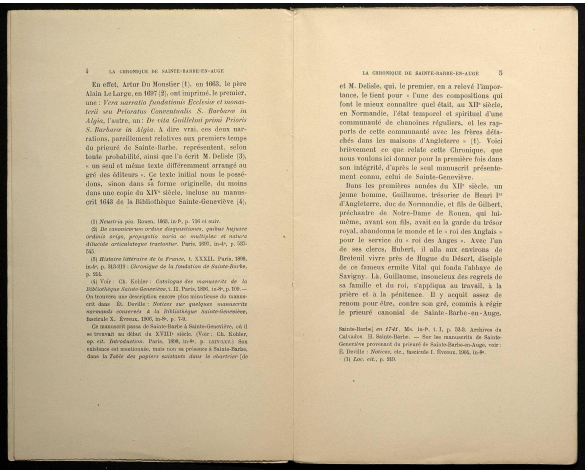
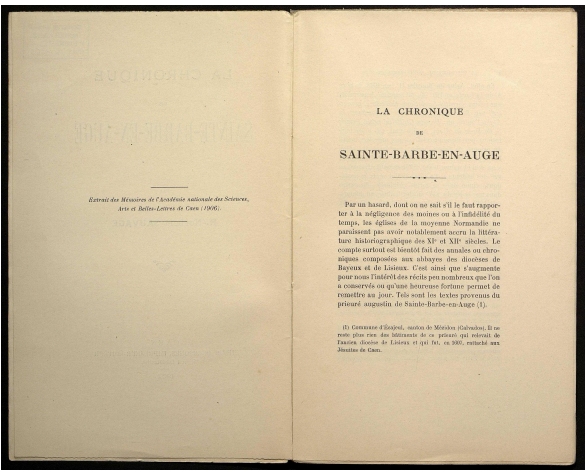
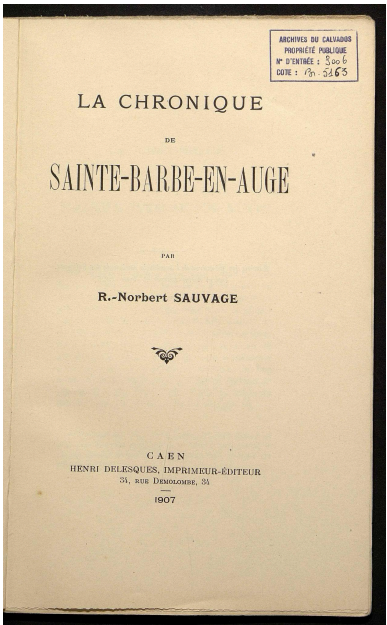
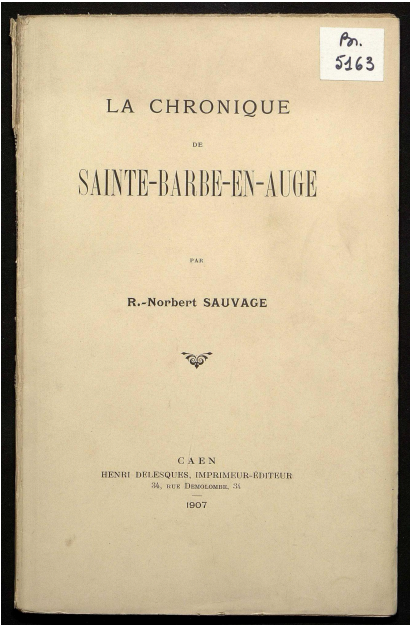
İlk priorumuz hakkında bunları kısaca not ettim ki, nesiller ilk neslin hangi baba tarafından kurulduğunu bilsinler. 1153 yılında bu dünyadan göçtü.

İlk priorumuz Guillaume'un yaşamının sonu.

Caen. - Basimevi: H. Delesques, Demolombe Sokağı, 34.

Son

Türkçeye çeviren İbrahim Şimşek

[illegible]

au chapitre. Ayant rapporté de Saint-Maurice-en-Valais quelques reliques des martyrs de la Légion Thébéenne, il leur fit dresser un autel dans son église. Sous son administration Sainte-Barbe florit; *parvula erat*, comme l'écrivait au pape ingrémensent Guillaume, *sed tamen jam ultra habebat*. En fait, c'est de Saint-Barbe qu'Auger, évêque de Constance, et Hugue, archevêque de Rouen, tirent les chanoines réguliers qu'ils établirent à Saint-Lo, au diocèse de Coutances, et à Saint-Lo de Rouen.

Mais Henri IV était mort ainsi que Rabelais et dans l'empire anglo-normand, on chacun devint maître de son destin. L'archevêque qui suivait la mort de son digne collègue, le cardinal de Lorraine, fut élu pour le pape saint-Thomas de grèce dominicain. Le grand maître, Guillaume de Beauchamp, persécuta les frères installés à Beckford, et devant l'insistance des évêques somboillais, dit l'auteur qui reprend le mot de l'abbé de Saint-Denis, il fut contraint de se rendre à la prière Guillaume retourna à Rome. Il trouva le pape, Eugène III, à Viterbe, et le 6 décembre 1145, fête de saint Nicolas, à la demande de Jacques, évêque de Saint-Denis, il donna l'abbaye de Saint-Denis, au diocèse du chanfre, l'évêque de Evreux, Rotrou, digne l'autre partie du chœur. Rotrou et l'évêque d'Arranches, Richard de Salsburgh, ainsi oubliés, montèrent, suivirent une séquence de Guillaume, qui fut élu pape sous le nom de Grégoire IX, et le cardinal d'Avignon, maître de l'érigence.

Fort de l'autorité pontificale, Guillaume revint à

en Angleterre, s'employant à soutenir le mouvement et la libéralité des évêques de Worcester et de Lincoln. Ainsi ne passait-on vie en voyages périlleux et qui faisaient l'oubli des tracas du monde, et qui se prolongeaient jusqu'à Orléans, Ponthieu, et il se venait entouré par des pillards mais comme il était homme d'expérience, il ne fut pas surpris de glisser, traversant un portif d'acier, dans une fosse, et de se voir Orléans, mais Guillaume déjà était souffrant et cet aventure s'écroula sans mal. Recueillir par les soins de son frère, il fut ramené à son pays, et se préparant à rejoindre son corps, mais les anglais le retournèrent en Angleterre. Il y fit bâtir des chapelles dans les diocèses de Saint-Brice. Le pape Innocent III le révoqua de son évêché, et il se consacra à travailler, dont les autres évêques envoyés en Normandie. On y expédiait aussi ceux qui l'on ne pouvait pas enlever, et qui étaient en prison, car, le monastère anglois d'Orléans était une école dans les autres pays. D'ailleurs, tant pour le développement de la vie spirituelle que pour la culture des lettres, les monastères anglois étaient de zèle. L'arcueil des lettres et le soulagement des pauvres, plus que dans les monastères français, était chez eux en honneur. Cela était Guillaume.

Guillaume, au reste, conseiller sagace dans affaires difficiles, avait la faveur de l'archevêque de Cantorbéry, Thibault, et de l'impératrice Mathilde; elle le consultait fréquemment, et sou-

il lui fit tenir des avis utiles. On redoutait les actes et les paroles de Guillaume, *erat enim potius à sermone et opere*. Philippe de Harcourt, évêque de Bayeux, qui du seul aspect de son visage effraya ses ennemis, lui était favorable. Guillaume entre-hutter contre l'évêque de Lisieux, Jean, mais brisa plus d'une fois sa superbe. Arnoul, au contraire, successeur de Jean, estimait Guillaume à ce point de lui vouloir donner la garde de son diocèse au moment de partir pour la seconde croisade. Mais dans ses *opores civitatis* comme termine

[illegible]

ne pouvait, se souvenant d'éprouver ses foyers. Mais ce ne fut pas le regret pour Sainte-Barbe. En Normandie, les religieux devaient, contre les ennemis, défendre les églises, les cloîtres, les villages, les paroisses, même les pays entiers. Ils étaient donc, à l'instar des soldats, toujours en état de guerre. Ils étaient donc, à l'instar des soldats, toujours en état de guerre. Ils étaient donc, à l'instar des soldats, toujours en état de guerre.

La mort ne mit point la sollicitude de Guillaume pour son ordre; par la suite, il apparut à un serviteur du monastère pour le rendre plus soigneux de ses devoirs. Vaillants, il semble que Guillaume se survécut dans son successeur. Ce successeur, dont l'élection par le chapitre fut approuvée aussitôt d'Arnoul, avait été en quelque sorte désigné par Guillaume de son vivant. C'était Daniel, alors prieur de Beckford, Anglais d'origine, il avait passé tout jeune en Normandie et grandement profité aux écoles. Sa bonne réputation le fit choisir par Guillaume, qui le reçut dans son ordre et l'amena bientôt à la prêtrise. Daniel devint l'aide de Guillaume et sous-prieur de Sainte-Barbe.

Les commencements de son priou furent assez difficiles. Henri II d'Angleterre, qui avait remplacé Etienne, mit à la main ses certains revenus du priou, et la miraculeuse intervention de sainte Barbe elle-même ne sembla pas avoir pu assurer ses droits. Comme le dit l'auteur, le temps n'était plus où Henri II, alors seulement duc de Normandie, accourait recevoir le priou Guillaume dans ses bras. N'importe, Daniel ne tarda pas à se faire estimer du roi, des évêques et des seigneurs. Sous son gouvernement, le domaine de Sainte-Barbe s'étendit par diverses offrandes que dénombre la Chronique, et c'est de son temps encore que furent achevés les bâtiments canoniaux. Lui aussi alla à Rome et s'employa beaucoup pour son église. Il semble avoir été priou trente ans.

La s'arrête notre Chronique. Le copiste du manuscrit de Sainte-Genève ne paraît pas avoir voulu même compiler la dernière phrase interrompue du texte qui lui servit de modèle. Par contre, il a transcrit à la suite une courte note, due, sinon à lui-même, du moins à un auteur sans doute autre que celui de la Chronique, et qui se rapporte à la première fondation de Sainte-Barbe, au temps de Guillaume le Conquérant.

Àinsi donc dans non rassemble, cette Chronique, nous venant de donner une sommaire analyse, nous présentons l'histoire de Sainte-Barbe en Argeant, telle qu'elle est contenue dans la Chronique de Daniel. Le récit circonstancié des premiers dévotions lippopédiques du priere suffirait à en faire, toute mesure gardée, un texte d'importance. Mais, outre que la figure narrative et laborieuse du priere Guillaume s'y retracé assez bien pour qu'on la puisse joindre, à distance convenable, à celles des grands abbés du temps, les renseignements que nous donne par divers faits la Chronique sur divers personnages et surrécits de l'histoire de l'abbaye de Sainte-Barbe, nous paraissent d'un grand intérêt.

En effet, si les traditions de nos Maîtres de la Lappe, à les compléter l'une par l'autre, peuvent relativement tenir lieu du texte original, il n'en reste pas moins que toutes deux sont des portelles et l'une ou moins fort déféctueuses.

P. L. Lappe, en effet, chacune régulier de l'abbaye de Beaulieu, dans le Maine, et qui commencent le manuscrit même de Sainte-Genevieve.

[1] Certaines particularités de ms. 3012 de Sainte-Genève.

[illegible]

accommoda le style à l'antique (1). Dom Briat (2), qui n'ignorait pas la Vie du pieux Guillaume, de Le Large (3), n'y sut pas reconnaître les

[illegible]

ressemblances qu'elle offre avec la relation publiée par Du Monstier. Dans le *Recueil des historiens des Gaules et de la France* (1), il repart le texte de la *Nestora* pios et, bien qu'en tenant pour surprenant (3), il se borna à le dégrader des glosses l'un l'avait encombré Du Monstier. Encore que prudent, ce système le conduisit trop loin et il arriva pour des commentaires de Du Monstier des passages mêmes de la Chronique (3). Il en résulte que, plus net dans le *Recueil des historiens*, le texte de la Chronique de Sainte-Barbe se trouve néanmoins plus complet dans la *Nestora* pios. Jusqu'à l'étude de M. Delisle (dont peccide directement la nôtre), la Chronique de Sainte-Barbe ne fut connue que par des éditions de Du Monstier, de Le Large et de dom Briol.

(1) Y. XIV, Paris, 1895, in-8. *Assegni* new mercantile *fontaster*, etc., p. 9-8-00. Deux fois la *Neustria* restituée en ces dix lettres du texte de Du Monstier.

(2) Recueil des Antiquités, etc., loc. cit., p. 438, note 1.

(3) Des passages curieux de la *Chronique*, donnés par la *Neustria* (p. p. 732, 733, 736, 739, sont absolement deux fois). Du Monstier, en effet, n'a pas cru devoir toujours distinguer de toute son copiste, et a pu, sans le vouloir, que le scribe se soit trompé. — C'est entre les inversions de Du Monstier pour l'histoire de son texte que nous aurons à lui rapporter indistinctement les variantes qu'il nous a données, plutôt qu'il en eût été autrement et incertaine dans le manuscrit que recopie la *Tavere*.

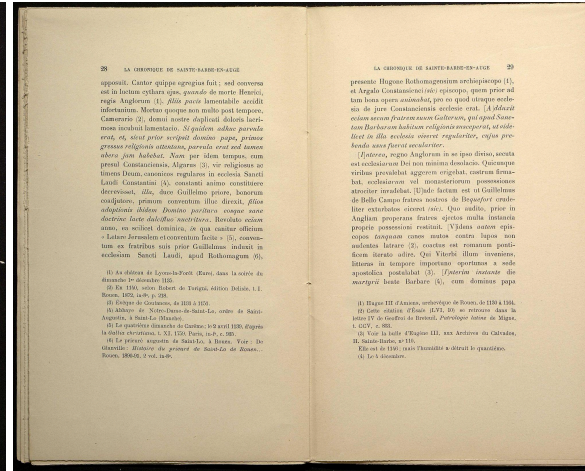
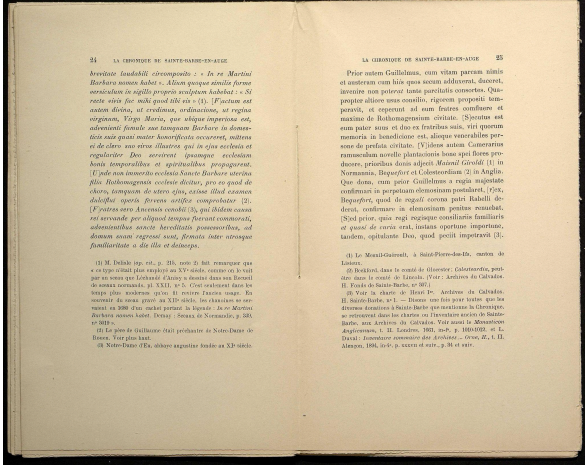
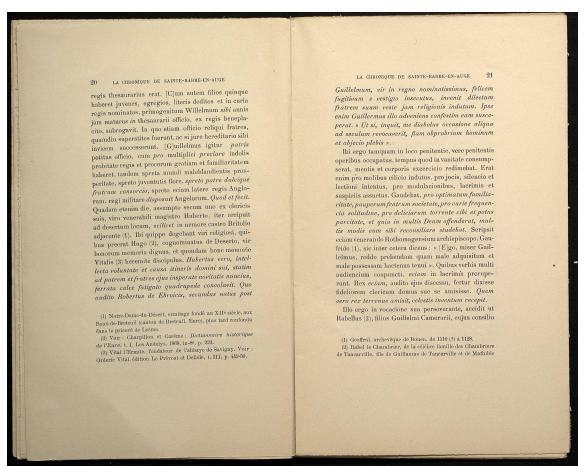
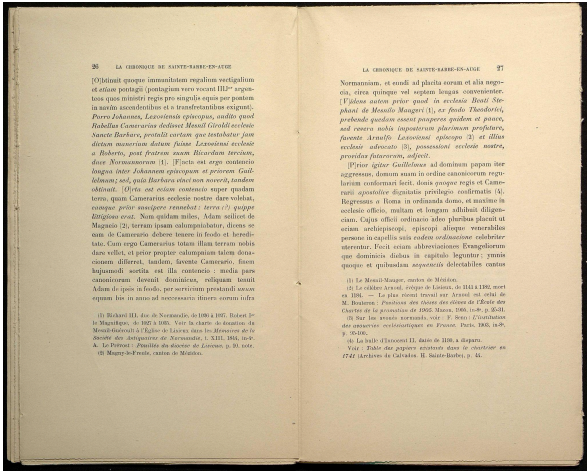
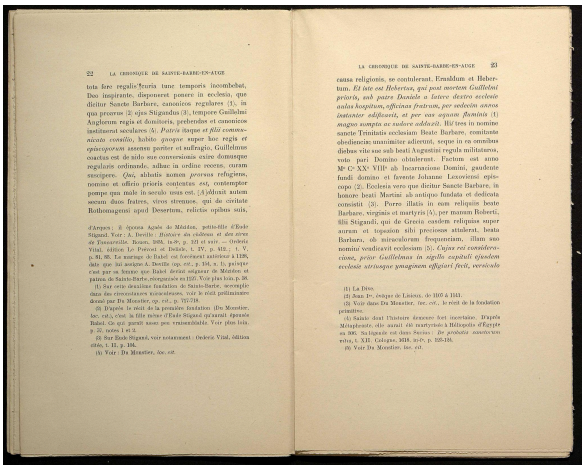
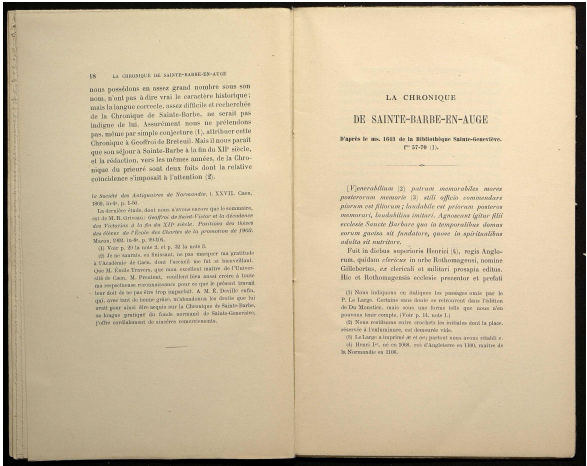
Le plus complet d'entre eux est la *Neurénia sancta* la *Neurénia sancta* n'a pas, on le sait, été imprimée, mais nous en possédons le manuscrit et on y peut lire cette vie du prêtre Guillaume (2). Elle résume, en un langage simple et clair, les faits qui s'y rapportent à la Chronique, avec un texte qui nous avoue retourné à la Bibliothèque Sainte-Genève, dans une copie du XVIIIe siècle, celle qui s'intitule *De vita Guillelmi* (3). Elle est en latin, mais elle est en apollonien.

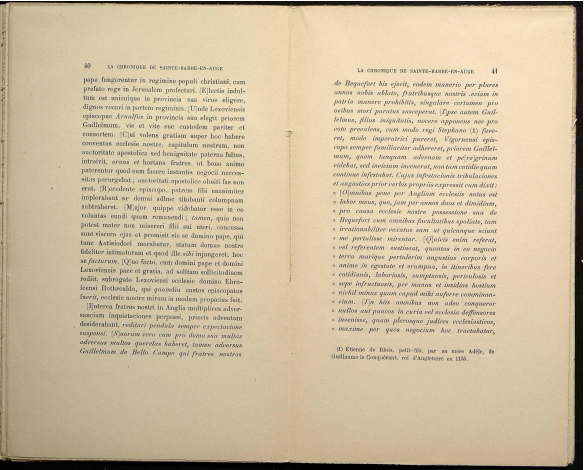
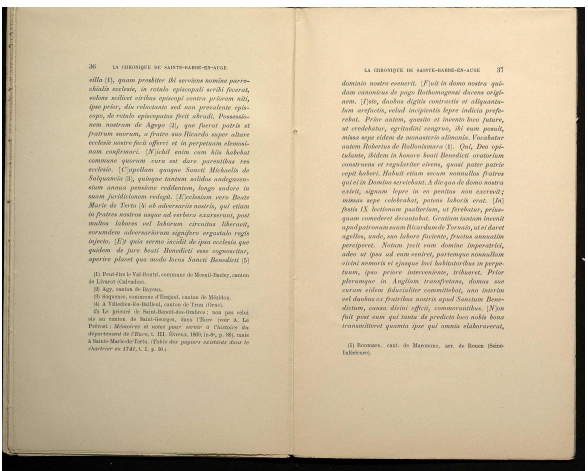
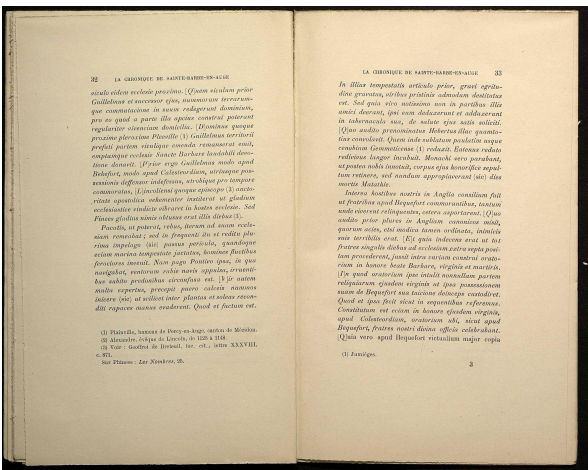
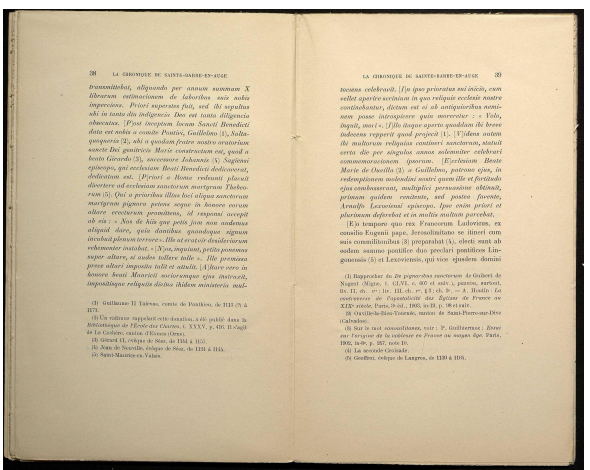
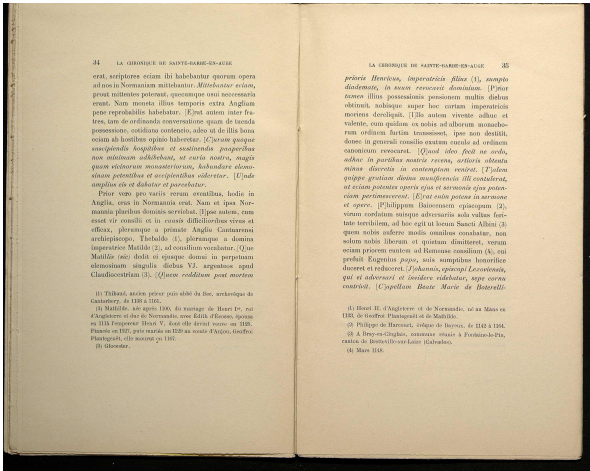
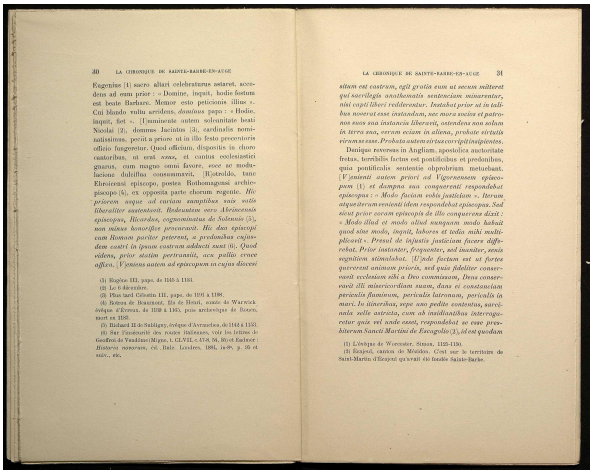
Assurément, il n'y en a guère que d'après les manuscrits notaires de la Curieuse dans la *Neurénia sancta*, du Montserrat peut être sans l'autre, mais il n'y a pas de doute que la *Neurénia sancta* présente la Vie du prêtre Guillaume dans la *Neurénia sancta*. Mais il faut constater que du Montserrat nous donne la *Vie mercuria* de la *Neurénia sancta* (4) et la *Vie de Virgile* (5) et la *Neurénia sancta* extraits directement de manuscrits anciens, du Saint-Barthe-leu. Il semble, en fait, qu'il y ait une Sainte-Barthe-leu suite de compositions littéraires, rédigées de la fin du XVIIIe siècle à la fin du XIXe siècle, et que la *Neurénia sancta* ait existé une Chronique unique, ou des Annales de Sainte-Barthe-leu, écrite au cours de

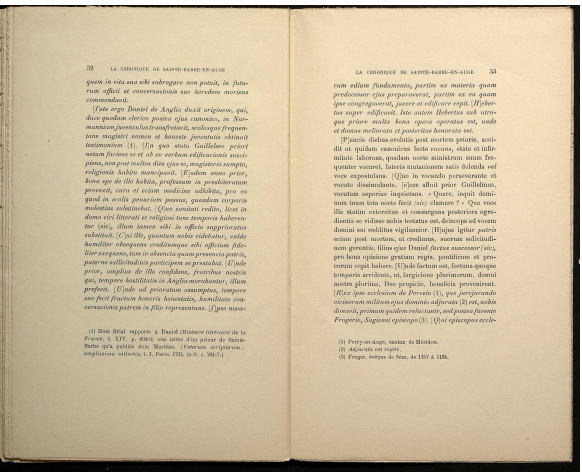
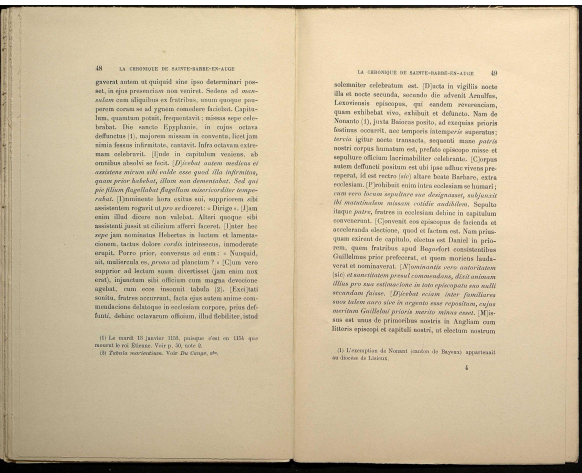
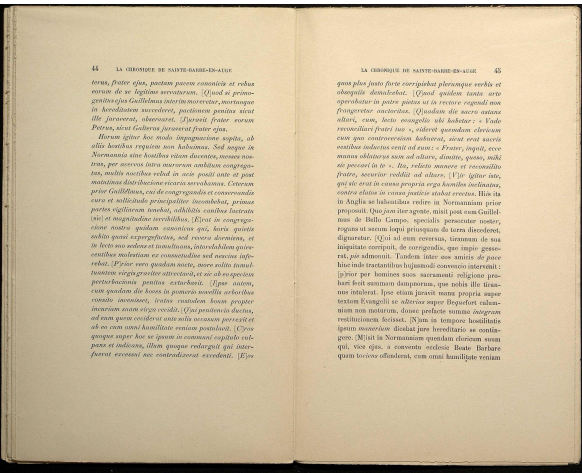
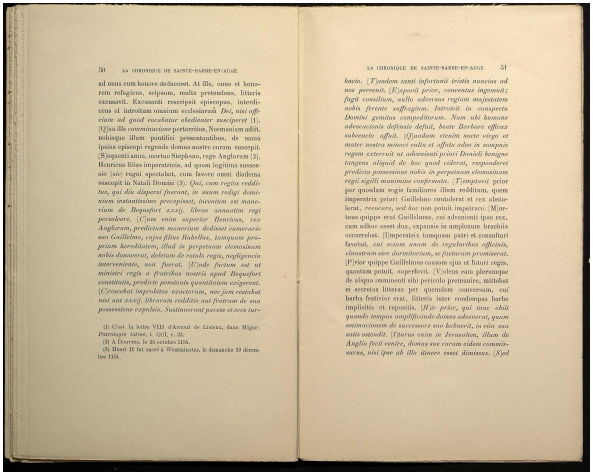
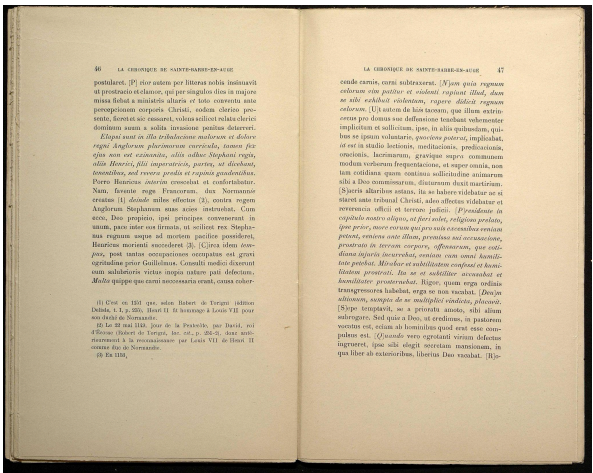
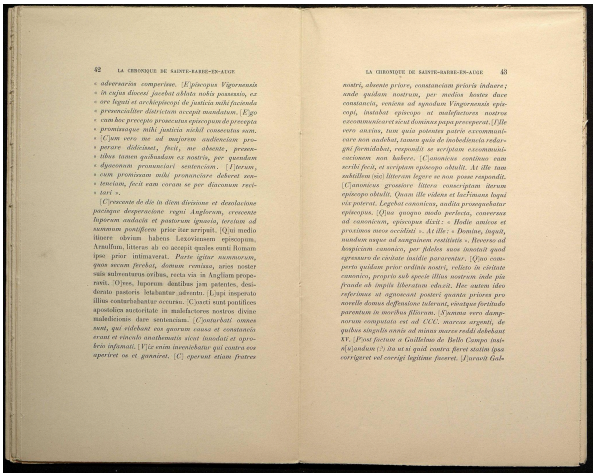
(2) Bibliothèque Nationale, Fonds latin, no. 10651, f° 25 v. s. 12. H. Guillebert, *premier poëte* S. Barbe en Alsie, 1474 in vs., *edice periculus* S. Barbe in Alsie *intercep* *cooperat*.

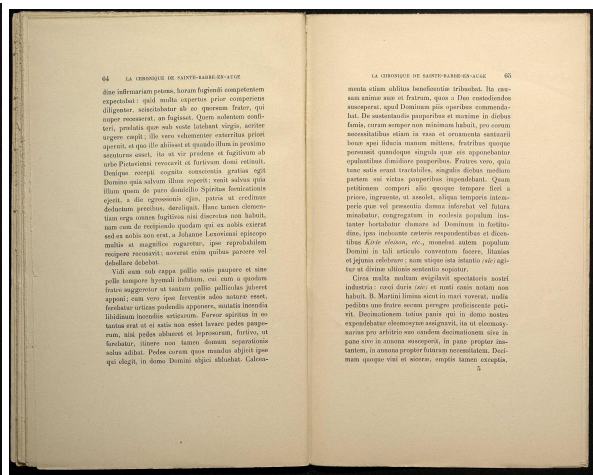
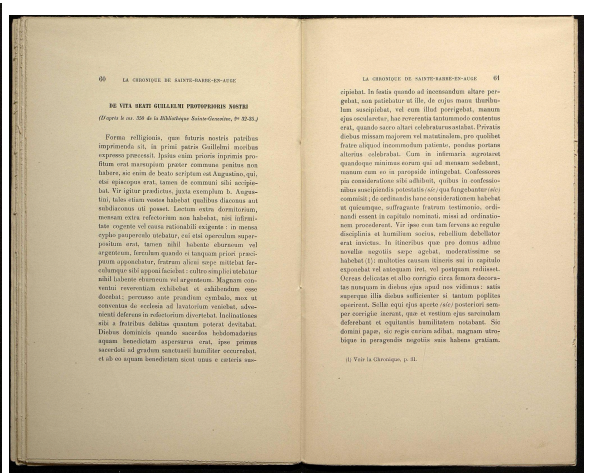
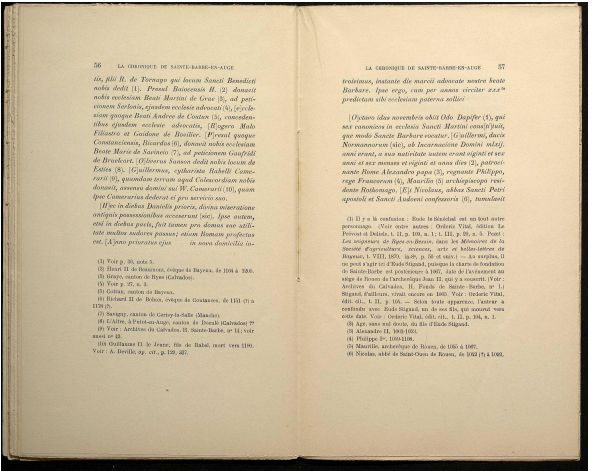
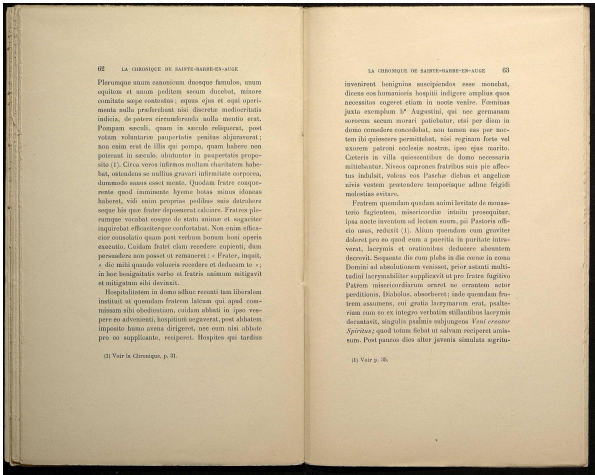
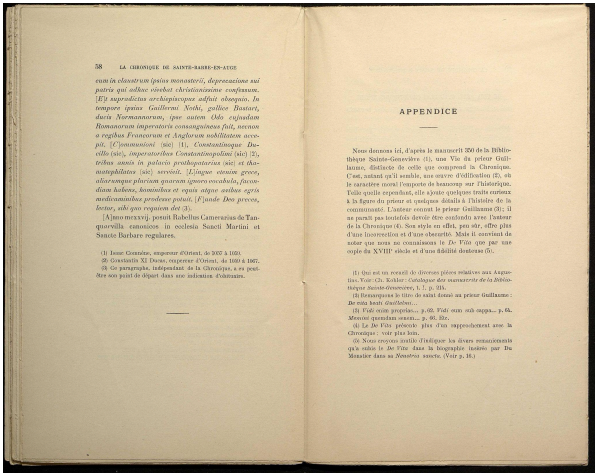
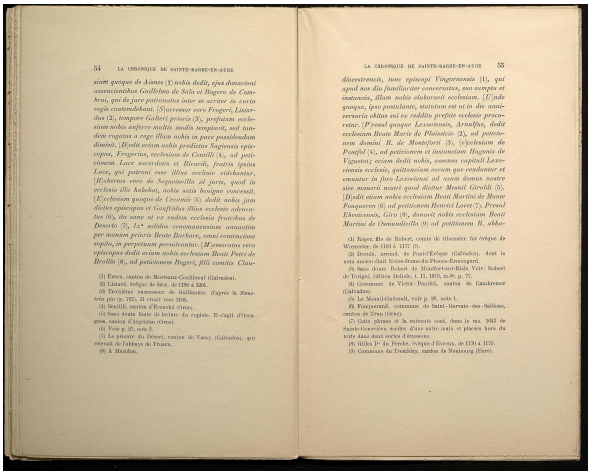
Un texte narratif se référant au XIIIe siècle et qui a aussi été publié du Monastier (1), n'est pas pour infirmer

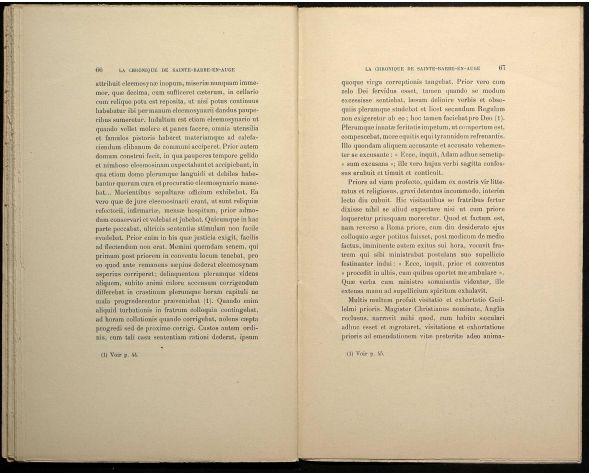
Ce temple hypochthoné,
 Ce temple hypochthoné qui du XIe siècle qu'on ne
 Sainte-Barbe la soeur de grand-mère des pré-
 Cavaques, religieux de saint-père. L'antique de mon
 portait d'ailleurs, et de l'antique de l'antique de
 thilites cousture et hautiliens prelati (2).
 du pèter Guillaume qui coust du sin d'un
 d'ailleurs. D'ailleurs, le texte portait d'ailleurs
 tion de Louis (3) et de l'antique de l'antique de
 datier de 1188. C'est aux années exilées du XIe
 siècle qu'avait du Brail et de l'antique de l'antique de
 Mais qui convenait-il d'un
 pour aller? Jusqu'à présent personne ne s'est
 avoir cherché à la savoir: ainsi même n'avons-nous
 d'ailleurs. C'est cependant l'antique de l'antique de
 ailleurs un déclin du XIe siècle. C'est Geoffroy de
 Reuilly, qui fut même son-père de la commune
 d'ailleurs. Ce fut le fait de l'antique de l'antique de
 nous vers quelle date s'ajoute la Normandie pour
 se retirer à Saint-Victor de Paris. Les années qui

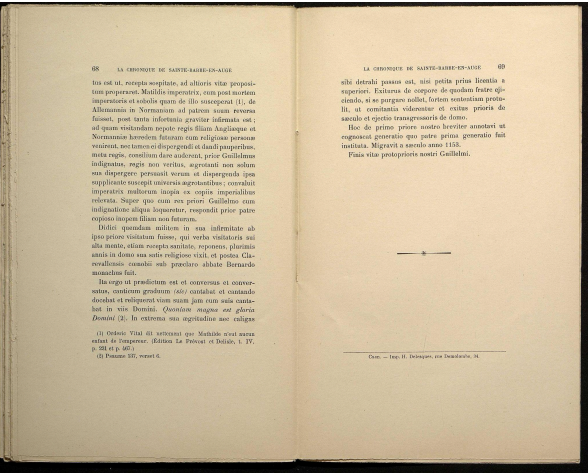

attribution elemosynarum largitus, merita nunquam immo-
nos, qui doctus, cum sufficeret contentus, in cellariis
cum reliquis pota et reposta, ut aut potus continuus
habundans illi quae maxime elemosynarum ditione propo-
ritus sumeretur, habundans est etiam elemosynarum et
quando vellet mittere et pasci licet, vultu attento
et fletibus prius, habere nosterque ad solen-
dum cibum de comam accipere. Prior autem
domus contenti fuit, in qua pauperum tempore gaudet
et vultu elemosynarum expectant et accipiebant, in
qua etiam domo plenius hospitium et debiles habu-
bant quorum cura et potestate elemosynarum manebat.
Mortuosque sepelire offitium exhibebat. Ea
vero que de prece elemosynarum erat, et sunt religio
refectio, idemque, menses hospitium, prior admo-
dum conservat et videtur et placet. Quoties in hac
parte paratam, altius vultum altitudo non facile
revolvit. Prior enim in his que potius exigit, facit
ad faciendum non erat. Monachum quendam senem, qui
priorem post priorem in curiam locum tenebat, per
se quod ante remissionem scripsit elemosynarum
reperit correpti, deliquitque pleniusque vultum
aliquem, multo anni talis necesse corrigendum
differret in curiam pleniusque herem capiti ac
multo propereque prevaricari (1). Quando cum
aliquid turbationis in faciem obsequia contingat,
ad hunc collationem quando pervenit, talis regis
progrederet sed de proximis correpti, Ceterum autem ordi-
nis, cum tali cura monasterium rursus daretur, quoniam

(1) Voir p. 34.

quoque virgo correptissima tangat. Prior vero cum
eile dei fletibus suet, tunc quando se modum
excessus ostendat, bonum delictum veritas et abso-
lutio plenius ostendat et tunc secundum Regulam
non exigeretur ab eo; hoc tamen faciat per Deum (1).
Personae tunc fortis impetum, et compertum est,
compensabat, necesseque equi gratiam referant.
Illa quodam aliquem accensum et accensum videntem
se accusant: « Ego, inquit, aliam ad hoc sententiam
» sum excusam »; illi vero huius verbi sagitta confu-
sus erudit et tunc et confitetur.
Priorem ad viam profectum, quidem ex monasterio via illa
monasterio et religione, gratia daretur in monasterio, in hac
habet diti erudit. Hoc vultumque se fratibus fecit
dixit nihil se aliud expectare nisi et cum priore
loqueretur priorem moreretur. Unde et fletus est,
cum recessu a loca priore, cum diti desiderio ipso
colloquio eger priorem faceret, post modum de medio
factis, unioneque autem ex his sui heri, vocem fre-
quentem qui vultumque ponitque uno repulsi-
fuerant ludi: « Ego, inquit, prior et contentum
» procedit in alio, cum quibus oportet se adhibere ».
Cum vultu cum multo monasterio vultum, illa
extrema vultu ad expellendum spiritum excludit.
Multo multum predi vultum et excludit. Gual-
lides priore. Magister Christianus monasterio, huius
rebus, vultu nati quod, cum habet vultum
alioque cesset et agnoscit, vultum et vultumque
priore ad emendationem via profectus alioque anima-

(1) Voir p. 35.

lus sed ut, recepta vultum, ad aliter via propo-
situm propere. Multis impetibus, cum post mortem
impetibus et vultum quoniam de illis suscepit (1), de
Almonasterio in Normanniam ad patrem suum reversus
fuit, post tanta infirmitate graviter infirmus est;
ad quem vultumque ipse regis illam Angliamque et
Normanniam huiusque finem cum religiose personis
vultum, nec tamen ei disperendi et dandi pariterque,
multa regis, comitibus huiusque vultum, priore Gualthero
indignum, regis non veritas, agnoscit non solum
vultu disperere personam vultu et disperere ipso
supplente receptum universa agnoscit; contrahit
impetibus multumque lingua et opere impetibus
revertit. Siquis quoque cum nec priore Gualthero cum
indignum aliquem loqueretur, respondit priore patre
opibus huiusque finem non finem.
Dedit quendam militem in sua infirmitate ab
hinc priore vultum finem, qui vultu vultum sui
alia vultu, etiam recepta vultu, repertum, plurimum
multa in domo sua vultu vultu, et postea Cla-
revalensis monachi vultu prorecho abbate Bernardo
monasterio fuit.
Ila ergo et predictum est et contentum et corres-
pondit, contentum gradum vultu contentum et contentum
dedit et vultumque vultu vultu jam cum sua contu-
bat in vultu Domini. Quoties magna est gloria
Domini (2). In vultum sua vultumque nec vultumque

(1) Ordre. Vultu de vultumque quo Monasterio vultu vultu
vultu de vultumque. (Edition La Poterie et Delisle, t. IV,
p. 108 et p. 109.)
(2) Paganus III, vultu 6.

alio deditur passus est, nisi potius priore finem a
vultum. Fletibus de corpore de quibus fratre ig-
nitudo, si se puerum vultu, fortis vultumque protu-
lit, ut contentum vultumque et vultu priore ut
vultu et vultu transgressus de domo.
Hic de priore priore vultu vultu vultu ut
agnoscit generis quo priore priore generis fuit
initium. Migravit a vultu anno 1155.
Tunc vultu vultumque vultu Gualtheri.

Don. — Regis II, vultumque vultu deditur, 10.

